

Centrum LEUVEN
Gemeente KESSEL-LO (Wijk BOVEN-LO)
Parochiekerk Heilige Familie

=====

Auteur instrument : Fa. Van de Loo
Bouwjaar : ca.1930

Er zouden enige elementen uit een 2°hands-orgel (afkomstig
uit Woluwe) in verwerkt zitten.

Onderhoud : Fa. Van de Loo / Heverlee.

INSTRUMENT

Dispositie

<u>Ped.</u>	<u>Gr.org.</u>	<u>Reciet</u>
subbas 16	bourdon 16	bourdon 8
bas 8	salicional 8	prestant 8
	prestant 4	roerfluit 4
	oktaaf 2	kwint 2 ² / ₃
	(gereserveerd)	(gereserveerd)
	mixtuur 3 st	(")
groot orgel aan pedaal		tutti
reciet aan pedaal	zwelkast	tremolo
reciet aan groot orgel		
manuaalomvang : C-g'''		
pedaalomvang : C-d'		

- pijpwerk in open opstelling;
front = zinken pijpen (met aluminiumbronsverf beschilderd)
houten pijpen (met zwarte verf beschilderd)
- het pijpwerk is als nieuw te beschouwen; alleen in de oktaaf 2 is
ouder pijpwerk verwerkt.
- vrijstaande speeltafel.
- pneumatische traktuur.

---

datum prospectie : oktober 1976

Centrum LEUVEN

Gemeente LEUVEN

Parochiekerk O.L.Vrouw Middelaars (Paters Montfortanen)

=====

Auteur instrument : (naamplaatje) " Huis Reygaert "

orgelbouwer

Geeraardsbergen

Bouwjaar : in de periode 1940-45 vervaardigd in de ateliers van
Reygaert en later te Leuven geplaatst.

Onderhoud : door de plaatselijke organist (pater montfortaan).

INSTRUMENT

Dispositie

<u>reciet</u>	<u>gr.org.</u>	<u>ped.</u>
quintadeen 16	bourdon 16	open bas 16
dwarsfluit 8	monter 8	subbas 16
nachthoorn 8	bourdon 8	fluitbas 16
salicionaal 8	fluit harm.8	viola 8
hemelstem 8	gamba 8	bazuin 16
galmfluit 4	prestant 4	
kwint 2 ² / ₃	roerfluit 2 ² / ₃	
oktaaf 2	doublet 2	
ters 1 ³ / ₅	mixtuur 3r	
fagot-oboe 8	trompet 8	
vox humana 8		

- koppelingen, sub- en superoktaafkoppels.

- zwelkast.

manuaalomvang : C-c'''

pedaalomvang : C-g'

Windladen, traktuur etc.

- pneumatisch bediende sleepladen.

ORGELKAST

- er zijn geen eigenlijke orgelkasten; open opstelling, in twee delen gesplitst.
  - het orgel stond oorspronkelijk beneden in de kerk; thans is het op het doksaal geplaatst; rond de voet zijn nieuwe panelen aangebracht.
-

ARCHIVALIA

Werklijst van de orgelmaker Reygaert (genoteerd ten huize van Reygaert door Dhr.G.Potvlieghe, en ons door hem ter inzage gegeven) :

vermelding : "Leuven, paters Montfortanen;

dit was Reygaerts' laatste orgel;

hij had het tijdens de oorlog reeds in zijn bezit;

te Leuven werd het uitgebreid en er werd een nieuw front bijgeplaatst."

HUDIGE TOESTAND

instrument : normaal bespeelbaar.

onderhoud : voortreffelijk.

---

datum prospektie : april 1976

Centrum LEUVEN

Gemeente LEUVEN

O.L.Vrouwkerk (voormalige Predikherenkerk,
thans parochiekerk van de franstalige universitaire parochie)

=====

Auteur instrument : Th.Smet / Duffel.

Bouwjaar : 1829 volgens Gregoir, 1832 volgens een inskriptie in
de ventielkast van het R.P.

Smet integreerde in het instrument een ouder R.P.-front
en enig ouder pijpwerk.

Auteurs transformaties : - J.Merklin / Brussel, ca.1860.

- Fa.Kerkhoff / Brussel, begin 20°e.

- Fa.Van de Loo / Leuven, ca.1950 (onder
advies van Dhr.Jan Van Bouwel).

INSTRUMENT

Dispositie

	cornet	montre 8	
	prestant 4	bourdon bas 16	
	bourdon haut 16	bourdon 8	
	flûte 4	nazard 2 ² / ₃ °	
	flûte harm. 8	doublette 2	
	bombarde 16	fourniture	
prestant 4°	trompette bas 8	trompette haute 8	
montre 8	sousbasse 16	clairon 4	larigot 1 ¹ / ₃ °
flageolet 2	bombarde 16		bourdon 8
nazard 2 ² / ₃ °			flûte 4
basson 8	tremblant		cor de nuit 1°
			hautbois 8

pedalen : récit au grand orgue

récit à la pédale

zweltrede

grand orgue à la pédale

nota : ° = nieuwe registerplaatjes (Van de Loo)

manuaalomvang : C-g''' (fis''' en g''' zijn echter loze toetsen)
pedaalomvang : C-f'

Pijpwerk

H.W.

+ front : zinken pijpen, met aluminiumbronsverf beschilderd; Merklin.
+ binnenpijpwerk :

cornet : Smet; 29 cancellen; 8' gedekt met verschuifbare hoeden,
de overige koren hebben fluitmensuren.

montre 8 : de baspijpen in het front; de 30 kleinste pijpen (Smet)
op de windlade, met kleine baardjes.

prestant 4 : baspijpen in het front; 42 pijpen (Smet) op de lade.

bourdon 16 : 19 baspijpen in grenenhout (Merklin) en 6 in eik (Smet),
terzijde geplaatst; 29 metalen (Smet) op de lade.

bourdon 8 : Smet; 13 eiken baspijpen, 41 metalen pijpen op de lade.

nazard $2\frac{2}{3}$: open fluit van Merklin, ingekort door Van de Loo tot $2\frac{2}{3}$;
op deze plaats stond in origine een ander spel (rooster vervangen).

fluit 4 : Smet; 16 baspijpen gedekt met verschuifbare hoeden, 1 roer-
gedekt met verschuifbare hoed en de overigen zijn roergedekten
in flesvorm.

doublette 2 : 18^oeeuws pijpwerk; de roosterboringen zijn te groot
voor dit pijpwerk (Merklin zal hier iets anders geplaatst hebben).

flûte harm.8 : Merklin; in origine stond hier een ander register.

fourniture : Smet; 4 koren; hier en daar zitten er vreemde pijpen
tussen; het laagste koor begint met 2'.

bombarde 16 : Smet; alleen de diskant staat nog op de lade, de bas-
pijpen staan thans achteraan buiten de kast; de bas is gekom-
bineerd met het pedaal; de oorspronkelijke gaten op de lade
zijn dichtgeplakt;

diskant : bekers in hoog tingehalte; nootvormige koppen.

trompet 8 : Smet.

clairon 4 : Smet; alleen baskant, er is in de diskant een spel gereser-
veerd doch nooit geplaatst (geen roosterboringen).

R.P.

+ front : zou nog van de 18^oeeuw kunnen dateren.

+ binnenpijpwerk :

larigot 1 $\frac{1}{3}$: bestaat uit 19^oeeuws pijpwerk, ingekort door Van de Loo; op deze plaats stond voorheen de prestant 4.

prestant 4 : staat op de sleep van een voormalige montre 8 sup.; de baspijpen staan in het front.

bourdon 8 : Smet; baspijpen in hout en terzijde geplaatst; hier en daar bijgewerkt (o.m. de deksels van de houten pijpen werden van stempels voorzien).

montre 8 : staat zeer verspreid in de kast; in origine stond op deze sleep een cornet 3r diskant.

fluit 4 : Smet; 19 gedekten, de overige zijn roergedekten in flesvorm.

flageolet 2 : 18^oeeuws pijpwerk.

cor de nuit 1 : nieuw (Van de Loo); voorheen vermoedelijk een strijker (Merklin; wijde mensuur).

nazard 2 $\frac{2}{3}$: Van de Loo; in origine een fourniture van 3 rangen, later door Merklin vervangen door een salicional; rooster gewijzigd.

basson-hautbois 8 : Merklin; mogelijks stond hier voorheen een basson bas 8 (met doorslaande tongen) + kromhoorn sup.8 (met opslaande tongen) van Smet.

Pedaal

sousbasse 16 : later toegevoegd achter de HW-kast; pneumatisch bediend (vermoedelijk Kerkhoff).

bombarde 16 : stond voorheen binnen in de HW-kast (het is nog duidelijk merkbaar dat de houten bekers gekropt waren); thans zonder verkroppingen opgesteld achter de HW-kast; houten stevels in kistjes-vorm; deze stevels zijn aan de zijkant doorboord, doch thans weer dichtgeplakt met leer; het pijpwerk is waarschijnlijk van Smet, doch onderging een latere revisie.

Windladen

H.W.

- gedeelde lade van Smet.

- voorheen gespijkerde pijpstokken, later door Merklin aangeschroefd.

- de lederpulpeten zijn verwijderd (Merklin); ingelijmde kleppen.

- de voorslagen zijn vernieuwd door Merklin.

R.P.

- lade van Smet.
- nog met gespijkerde pijpstokken.
- ventielkast met vertikaal staande ventielen.
- inscriptie : " Theodor Smet "
fecit Duffel
1832

Ped.

- de lade (buiten de kast) zou van Merklin kunnen zijn.
- + alle laden zijn lek en vol doorspraak.

Klaviatuur

- ingebouwd aan de prospektzijde van het HW.
- nieuwe klavieren en pedaal.
- registerknoppen met porceleinen naamplaatjes (Merklin?).

Traktuur

- + toetstraktuur : nog gedeeltelijk van Smet; vooral de RP-traktuur onderging minst wijzigingen; nieuwe wellenborden van Merklin, in eik, met armpjes in een zachtere houtsoort.
- + registertraktuur : een belangrijk gedeelte is nog van Smet; door Merklin gewijzigd.

Windvoorziening

- magazijnbalg van Merklin.

ORGELKAST

H.W. : het centraal gedeelte is te beschouwen als de oude HW-kast van Th.Smet; de zijwanden zijn vernieuwd, de kast werd door Merklin aan de voet opgehoogd en aan beide zijden over de gehele doksaalbreedte uitgebreid; deze uitbreidingen zijn slechts als façade zonder functioneel verband met het eigenlijke orgel te beschouwen; er zijn echter elementen (vooral consoles en bekroningsvazen) uit de 18^e. in verwerkt (misschien afkomstig van een voormalig orgelmeubel).

R.P. : 18^oeeuws front; rug- en zijwanden zijn wellicht van Th.Smet;
de kast werd uitgediept en bovenaan van een zwelluiken-inrichting
voorzien (vermoedelijk door Kerkhoff).

BIBLIOGRAFIE

- 1) E.G.J.Gregoir : "Historique ...", Anvers 1865 ;
p.169 : "Smet-Van Tienen (Théodore), à Duffel ....
Voici les orgues construits par ce facteur : ....;
1829, un orgue de 2 clav.à l'église Notre-Dame des Dominicains à Louvain;
  - 2) H.V.Couwenbergh : "L'orgue ancien et moderne", uitg.J.Van In, Lier 1887:
p.83 : "Smet (Théodore) .... Il construisit un orgue ....,
à Louvain Notre-Dame aux Dominicains;"
  - 3) G.Potvlieghe, in een artikel over Brusselse orgelmakers in de 19°
en 20^oe.: "Werklijst Kerkhoff"; 'De Praestant' XII^ojg.(1963),p.6 :
vermelding "Leuven, O.L.Vrouw der Dominikanen".
  - 4) G.Potvlieghe : "Drie 19^oeeuwse werklijsten van Belgische orgelmakers",
in 'De Mixtuur', tijdschrift over het orgel, nr.11, oktober 1973,
Schagen (NL); p.211 e.v. Werklijst J.Merklin / Brussel (tussen 1842-1870),
vermelding - Louvain, Notre-Dame.
-

HUIDIGE TOESTAND

instrument : in verval en nagenoeg onbespeelbaar (heeft zwaar geleden
onder de droogte van de zomer '76).

meubel : in verval.

onderhoud : vrijwel geen meer.

---

datum prospektie : augustus 1976

Centrum LEUVEN
Gemeente LEUVEN
Parochiekerk Sint-Gertrudis

=====

Auteur instrument : Chr.Penceler / Leuven.

Bouwjaar : 1714

Verdere historiek :

1742-45 - P.Docquier, onderhoud

1748 - reparatie blaasbalgen

1751 - reparatie

1759 - J.B.Goynaut / Brussel; div.werken

Van 1760 af is er een akkoord met de orgelmaker (wellicht
Goynaut) om voor 12 gulden 's jaars het orgel te onderhouden.
Deze 12 gld.worden jaarlijks uitbetaald tot "kermisse"1796.

1807 - A.Rochet / Nijvel

1812 & 1816 - herstellingen (Rochet?)

1821-41 - Delhay / Antwerpen

ca.1865 - J.Merklin / Brussel; transformatie

1897 - A.Verhulst / Herent; verdere transformatie

1929 - Stinkens / Brussel; plaatsing elektrische ventilator

1946 - H.Van de Loo / Leuven; voorlopig bespeelbaar maken van het
instrument na de bombardementen tijdens WO II

1950 - G.D'Hondt / Herselt; algemene herstelling v.d.oorlogsschade.

Onderhoud : 1930 tot heden : Fa.Van de Loo / Leuven en Heverlee.

INSTRUMENT

Dispositie

(4 verticale rijen registertrekkers, de middenste voor het H.W. en
de buitenste voor het reciet.)

pedalen : - ped.-gr.org.	- anches + fourniture - in
- ped.-rec.	- uit
- rec.-gr.org.	- tremolo? (pedaal verdwenen)
- zwelkast reciet (niet gradueel)	

	montre 8	cornet 4	
	bourdon basse 16	bourdon haut 16	
	flûte champêtre 4	bourdon 8	
hautbois 8 sup	viola 8 sup	prestant 4	voix humaine
prestant 4	viola 8 bas	doubllette 2	vois-céleste 8
flûte 4	trompette basse 8	fourniture	flageolet 2
bourdon 8	clairon 4	trompette haut 8	salicional 8
	trompette basse 8 (voor het pedaal, is in feite 16')		

manuaalomvang : C-f''' (was in origine C-D-c''')

pedaalomvang : C-d'

Pijpwerk

+ front :

- rugpositief = houten sierpijpen.
- hoofdwerk = waarschijnlijk niet meer van Penceler maar vermoedelijk van Goynaut; de pijpen zakken aan de voeten door; met aluminium-
verf beschilderd.

+ binnenpijpwerk :

- veel pijpwerk (o.m.alle prestanten) is aan de voeten uitgelengd.

H.W.

cornet 4r : van Penceler is het pijpwerk van cis' tot c''' (met nog originele inskripties); gedeelde bank (2 x 13), de laadjes dateren van 2° helft 18°e. (ze zijn uitgebreider van tessituur dan de originele die 3+3 cancellen minder bedroeg); de f''' is 19°eeuws pijpwerk.

prestant 8 : van Penceler + enkele aanvullingen; tamelijk hoog tingehalte.

bourdon 16 : Penceler; de 2 grootste oktaven zijn in eik, deze werden in de 19°e. bijgewerkt (o.m.voorslagen aangeschroefd); de metalen pijpen zijn tamelijk zwaar en dikwandig; met bolus-
verf gesoldeerd.

bourdon 8 : Penceler; volledig in metaal; enkele zijn gereviseerd of nieuw.

fluit 4 : alle pijpwerk is van Penceler, doch de diskant had misschien vroeger een andere funktie (open kwint 3 ?); de 2 laagste oktaven zijn gedekt; de diskant is een wijde open fluit (ingekort).

oktaaf 4 : Penceler-pijpwerk; was in origine wellicht geen oktaaf 4;
    inskriptie "m" (mixtuur?); in de bas met enkele pijpen aangevuld.
viola 8 sup : pijpwerk uit eind 19°e.; staat op de stok van een
    volledig register met prestantmensuur.
doublette : grotendeels Penceler-pijpwerk; in de bas zijn enkele
    vernieuwd of bijgemaakt (Cis).
viola 8 bas : dateert uit eind 19°e.; vermoedelijk op de plaats van
    een voormalige nasard.
fourniture : 3 rangen; grotendeels Penceler-pijpwerk, doch niet meer
    in de originele samenstelling (thans 1 ¹/₃, 1 en 2/3).
trompet 8 B + D : 2°helft 19°e.; vermoedelijk Merklin.
clairon 4 : volledig uitgebouwd; vermoedelijk uit 1°helft 19°e. (Delhaye?);
    de koppen zijn in linnen gegoten; de kleinste pijpen zijn labialen
    (vermoedelijk Penceler-pijpwerk).

Reciet

bourdon 8 : de baspijpen zijn in eik (echter met nieuwe voeten; beschil-
    derd); het metalen pijpwerk in de diskant is van Penceler.
salicional : nieuw.
fluit 4 : nagenoeg volledig gedekt; de 15 kleinste zijn als dichtgesol-
    deerde roergedekten vervaardigd.
prestant 4 : in de bas staan de oude frontpijpen van het rugpositief
    (Penceler); hoog loodgehalte; met bolusverf gesoldeerd.
voix céleste
hautbois   )   = nieuw.
voix humaine   )

Pedaal

bombarde 16 : in de voet van de kast; alle bekers zijn in hout en
    gekropt (Merklin?).

Windladen

H.W. : gedeeld; oude lade, doch het is zonder demontage niet uit te
    maken of het nog werk van Penceler of van Goynaut betreft;
    onderaan beplakt (om winddicht te maken) met partituren;
    aan de Cis-kant werden 3 cancellen toegevoegd, aan de C-kant
    geen enkel.

R.P. : 48 tonen + 5 bijgemaakt, hetgeen erop wijst dat het wellicht nog een lade van Penceler betreft; niet gedeeld; in de uitbreiding zitten ook nieuwe ventielen.

- de ventielen zitten achteraan in een stift en worden vooraan geleid bij middel van centrale stiften die in een kram lopen.
- de pijpstokken waren in origine gespijkerd, thans aangeschroefd.
- pijpstokken en roosters (in zacht hout) werden gewijzigd in de 2° helft van de 19°e.

Klaviatuur

- ingebouwd aan de prospektzijde van het HW (originele plaats).
- klaviatuur en registratuur zijn vermoedelijk van Verhulst.

Traktuur

- + toetstraktuur : grotendeels aangelegd door Merklin; oude wellenborden waarvan de dokken verplaatst werden; zeer soliede ijzeren armpjes; grenen abstrakten.
- + registertraktuur : grotendeels van Merklin; de registerwalsen zijn in ijzer (niet origineel).

Windvoorziening

- magazijnbalg; met handpompbediening.

ORGELKAST

H.W. : originele 8'-kast; de zijwanden zijn zwaar getransformeerd door plaatsing onder de torenboog; de voet is eveneens gewijzigd; gedeelten van de oude rugwand bestaan nog; in de voet vooraan zijn nog registergaten (thans gestopt) voor het RP : 5 + 6 (hetgeen klopt met het originele registraantal volgens het kontrakt).

R.P. : bestaat alleen nog uit een prospekt in de balustrade, de kast zelf is verdwenen.

ARCHIVALIA

Dhr. Gabriël Loncke uit Overmere onderzocht uitvoerig het archief in functie van een restauratiestudie over dit orgel. Zijn onderzoekingen, bijeengebracht in een historisch rapport, brachten volgende belangrijke stukken aan het licht (met zijn toestemming overgenomen) :

Brussel, Algemeen Rijksarchief.

Verzameling : Notariaat van Brabant.

Notaris PETIT Jean, 1689-1722 (nrs.13531-13552).

Boekdeel nr. 13554 (zonder paginering) :

"Op heden 20^e maÿ 1712 comparerende voor mÿ openbaer not(ari)s bÿ die souverynen raede van Brabant geadmitteert tot Loven residerende & inde presentie vande getuÿgen naergenoemt den heer Eerw: heere Mÿnheere Alexander de pallant prelaet van d'Edele Abdÿe van Ste geertruÿ alhier ter j(ener)e ende s(ieu)r Christianus Penceler meester orgelmaecker van synen stiele ter andere zijden, welck comparanten hebben verclaert te sÿn t'samen veraccordeert nopende het opmaecken van eenen nieuwe orgel inde kercke vande voors(eide) abdÿe inder maniere naervolgende, Ierst prestant acht voeten verteent

bourdon sesthien voeten

holpÿp acht voeten

octave vier voeten

open quint drÿ voeten

fluÿt vier voeten

superoctave twee voeten

quintfluÿt drÿ voeten

sesquialtera dobbel gesneden

gempshoren acht voeten met drÿ octaven

mixture van vier pÿpen

cimbal van twee pÿpen

ciflet superius

cornet vier pÿpen

trompet gesneden

vox humana

tremblant

ventil

rossignol

(doorstreept woord) de clÿn orgel

prestant vier voeten vertint

hollepÿp acht voeten

fluÿt vier voeten

tierce gesneden

een clÿn cornet van twee pÿpen

nazart gesneden

mixture drÿ dobbel

cromhoren gesneden

eenen echo met een particulier clawier bestaende in vierentwintich
touschen met twee nieuwe clavieren op syn engels met achtenviertich
toucchen ider clawier

twee nieuwe blaesbalcken thien voeten lanck, en sessen voeten breedt,

Item drÿ nieuwe secreten naer proportie van het werck

De pedaele dat bÿde de orgels sullen tsamen connen gaen

Item dat die twee orgels gelÿck sullen connen gespelt worden.

Item dat de twee secreten sullen gemaect worden met sÿnen vÿssen

alles tot lasten & costen van tweeden comparant soo verre en tot dat
men het werck sal instellen.

Ende soo wanneer dat het voors(eide) werck wort ingestelt, soo sal
den voors(eiden) tweeden comparant met sÿne knechten hebben & genieten
de montcost inde voors(eide) Abdÿe soe lanck & tot dat het voors(eide)
werck sal sÿn in vollen staet.

Wat aengaet de casse eÿser werck, timmerhaut & de haudt sal syn &
staen tot laste van voors(eide) heer Eerw: heer de Prelaet.

Tot volbrenginge van het voors(eide) werck sal den voors(eiden) tweeden
comparanthebben ende trecken de somme van twee duÿsent twee hondert
guldens wisselgelt. d'Ierste payement een gerechte vierde paert soo
wanneer dit accort sal wesen geteekent van weeder zÿden bestaende
in eene somme van vÿff hondert & vÿftich guldens gelÿck gelt.

Item het tweede payement sal wanneer dat hÿ in volle werck sal wesen
ter somme van gelÿckx vÿff hondert vÿftich guldens.

Item het derde payement soo wanneer het werck in vollen staet sal

gesteld sijn inde voors(eide) kerck, oock met eene somme van vyff hondert vyftich guldens, als voren.

Ende finalyck het vierde payement een volle jaer naer dat het voors(eide) werck in sijn geheel sal gestelt & geprobeert wesen van meesters hun des verstaende inde voers(eide) kercke, besta(ende) in de somme van gelycke vyffhondert vyftich guldens oock wisselgeldt.

Item is voorts geconditioneert dat de orgel tegenwoordich staende inde voors(eide) kercke sal gevisiteert worden van meesters, & het gene geardeert sal worden dinstich te wesen totte voors(eide) nieuwe orgele, sal mogen geapplianceert worden by den tweeden comparant.

Item is voorts conditie dat den voors. tweeden comparant het voers. werck sal moeten voltrecken & in formel. staet hebben gestelt tusschen date deser ende kermisse naestcomende ende een jaer.

Item dat den voors. tweeden comparant hem sal moeten contenteren mettene. twee duysent twee hondert guldens wisselgelde, sonder yet voorders te oirsaecke het soude mogen wesen directelyck oft indirectelyck. Allent werck alsoe van weder zyden is gestipuleert & geaccepteert, gelovende naer den inhoudt van dyen het presentelyck te sullen reguleren van poincten tot poincten gelyck hier voren staet, onder obligatie van henne persoonen & goederen meubelen & immeubelen present & toecomenden submitter & renuntier. als naer rechten, met onwederoepelyck procuratie op ider thoonder deser oft copye authenticque der selver, aen te comparereren voor den souvereynen raede van brabant en heeren meyer & schepenen deser stadt & elders (.....), in den Inhoud deseraldaer te vernieuwen & te consenteren in gevlithige condemnatie sonder naergaende dragement, gelovende & obl. sub: & renunt : als in form namentlyck an alle repissien relevementen ende an alle andere privilegien deser een sinte contracterende, aldus gedaen ende gepasseert inde voors. Abdye ten dag maende & jaere voors. ter presentie van Eerw: heer Guillielmus Delvaulx licentiaet inden godthyt & ^a. & in s^r petru(s) paepen als getuygen hier toe geroepen en gehouden.

Alexander de pallant abt van ste geertruÿ

Christianus penceler

G Delvaulx

P. papen
Mÿ present not(ari)s
J. Petit nots pub
1712

19^oeeuws archief :

"Bestek der verbeterings werken aan het orgel der kerk van
Sinte Gertrudis te Leuven.

De ondergeteekende Augustinus Verhulst, meester orgelmaker te Herent,
stelt voor aan de Heeren Leden van het kerkbestuur der voornoemde
kerk, en verplicht zich by deze de vernieuwingen, veranderingen en
verbeteringen aan het orgel stiptelijk volgens hier onderstaande
voorwaarden te verrichten.

- I. Om de hoogzaal eene behoorlyke groote te geven, gansch het
orgel achteruit plaatsen.
- II. Voor het groot orgel dat nu geene zydekanten of achterkant heeft,
omdat het gansch onder de gewelfde boog geplaatst is, maken en
plaatsen eene nieuwe kas, gemaakt van goed rood denne hout
(spich-spin).
- III. Benige groote pypen van het groot orgel en die van het afgescheiden
pedaal, die nu met elleboogen geplaatst zyn zullen dan kunnen
recht geplaatst worden, hetgeen aan den klank dier pypen veel
meer uitdrukking zal geven.
- IV. De twee klavieren vernieuwen met nieuwe ivore plaatjes.
- V. Nieuwe vyskens plaatsen aan alle de treklatjes van het groot
orgel, gemaakt van goed zool leder, omdat de nu bestaande die
gevormd zyn van een soort van gom, die door den ouderdom breek-
baar word en oorzaak is dat er al te dikwijls haperingen voor-
komen of toetsen af vallen.
- VI. Aan alle de kleppen van het groot orgel nieuwe borzekens plaatsen,
omdat de oude versleten zijn.
- VII. Maken en plaatsen een nieuwe tremolo.
- VIII. Alle de veranderingen die het achteruit plaatsen van het orgel
aan de portalen van de hoogzaal zoude kunnen veroorzaken zullen

ook te mynen last zyn.

- IX. De prijs om deze werken volgens de hier bovengemelde voorwaarden te verrichten is dertien-honderd-zestig franks, maken, leveren en plaatsen alle onkosten tot mynen last.

Aug. Verhulst
orgelmaker te Herent

Leuven den 8 january 1897

"Bestek der werken te verrichten aan de orgel van Sinte Gertrudis kerk te Leuven.

- Art.I. Om de hoogzaal eene behoorlyke groote te geven gansch het orgel achteruit plaatsen, behalve de voorgevel die moet blijven waar hij nu is.
De voorgevel zal goed vastgemaakt en door twee pilaren ondersteund worden.
De ruimte tusschen de voorgevel en de nieuwe orgelkas zal met eene zoldering in paneelwerk van eiken hout toegemaakt worden.
- II. Voor het groot orgel dat nu geene zydekanten of bovenkant heeft omdat het gansch onder de gewelfde boog geplaatst is, maken en plaatsen eene nieuwe kas, gemaakt van goed rood denne hout.
- III. Eenige groote pypen van het groot orgel en die van het afgescheiden pedaal die nu met ellebogen geplaatst zyn, zoodanig dat het bovenpunt byna terug tot aan den voet der pyp komt, en dit uit oorzaak der gewelfde boog, zullen dan kunnen recht geplaatst worden, hetgeen aan den klank dier pypen veel meer uitdrukking zal geven.
- IV. De twee klavieren vernieuwen met nieuwe ivoore plaatjes.
- V. Aan alle de treklatjes van het groot orgel nieuwe vyskens plaatsen gemaakt van goed zool leder, omdat de nu bestaande die gevormde zyn van een soort van gom die door den ouderdom breekbaar wordt en de oorzaak is dat er al te dikwijls haperingen voorkomen of toetsen af vallen.
- VI. Aan alle de kleppen van het groot orgel nieuwe borzekens plaatsen omdat de oude versleten zyn.

Art.VII. Maken en plaatsen een nieuwe Tremolo.

Plaatsen op het klein orgel een nieuw spel de Voix-Humaine 8, gemaakt van goed metaal dat is twee vyfde lood op drie vijfde tin.

VIII. Alle de veranderingen die het achteruit plaatsen van het orgel aan de portalen der hoogzaal zoude kunnen veroorzaken zullen ook tot mynen last zijn.

IX. De ondergeteekende Augustinus Verhulst, orgelmaker te Herent, stelt voor aan de Heeren Leden van het kerkbestuur der voornoemde kerk, en verplicht zich by deze de vernieuwingen, veranderingen en verbeteringen aan het orgel der kerk stip-telyk volgens hier bovengemelde voorwaarden te verrichten voor de som van duizend-acht-honderd-vijftig franks, maken, leveren en plaatsen alles tot mynen last.

Leuven den 3 april 1897

Aug. Verhulst
orgelmaker te Herent

De volgende artikel X zal ook in de bovengemelde werken begrepen zyn.

Art.X. Om te beletten dat het achteruit plaatsen van het orgel de klank zoude verminderen, zullen de voorgevel pypen erplaatst worden, op eene wyze dat er meer opening zal tusschen zyn.

Kerk der H. St Gertrudis

De noodige materialen voor het vergrooten van het Hoogzael

46 meters 35 yzere poutrels op 0,20 cent hoogte.

2 trekyzers van 3^m50 lengde van 50 mil op 15 mil dikte

15 boulons van 35 cent^m lengde

8 yzere winkelaken

32 klyn boulons mécanique

41 gaten te boren

42 meters deene plaeten van 8 x 23 dikte

64 meters deene bruggen van 7 x 15 dikte

39 meters (vierkant) deene plancher 4/4 2de qual.

Het leveren van de eike mouluren, travers, stylen paneelen voor de balustrade met leverantie van hout 1st qual. en placement.
Het placement der poutrels, platen, bruggen, trekyzers, boulons en den nieuwen plancher (deze woorden zijn doorschrapt)
Het Beeldhouwwerk van het nieuw paneel (deze woorden zijn geschrap, hierbij is toegevoegd in potlood "200 ff")
35 meters (vierkant) plafond op deene latten
Het maken der noodige stellingen
Het afbreken van het oud hoogzael voor de somme van elfhonderd en twee en twintig frs.
(onderaan bijgeschreven : achthonderd frank)
1122 frs (doorschrapt : 922 ff)

Loven den 5 December 1897

F. Wittemans

(in potlood : 750 kilos poutrelles)

Bijvoegsels : twee schetsen, waarvan één in inkt (zelfde kleur als handschrift) en één in potlood.

Volgend bestek, van A.D'Hondt, werd niet aanvaard en niet uitgevoerd :

"Bestek voor de verandering van het Orgel van St Gertrude te Leuven

Om de verandering te doen, van het Orgel, om het onderste deel achter-
uit te plaatsen en het bovenste te ondersteunen door 2 pilaeren.

De klavieren te vernieuwen met er ivooren plaatjes bij te plakken en
het onderdeel der bovenste kas dicht te maken in eiken hout
de achterste kassen hermaken in den dat alles op zijn beste komt,
grootte veranderingen en verbeteringen aan de mekanique, vermindering
der façade-pijpen om de orgel beter klank te geven in de Kerk
in een woord nog eene hoeveelheid kleine werken die te lang zou zijn
hier te melden al deze veranderingen wil ik doen aan den prijs van
Vierhonderd fr. 400.00

Volgens mijn gedacht is er grootelijks noodig om het orgel
te volmaaken eene Flute Harmonique op het groot orgel
om dit bij te plaatsen kost dit Driehonderd fr 300.00

Om eenen Basson op het klein orgel bij te zetten die er ook grove gemist word zou dit kosten Honderd Vijftig franken	150.00
Voor eene Voix Humaine, Twee Honderd Vijftig fr	250.00
Om het Pedale (Separée) afzonderlijk te maken waar de volgende spelen zouden op zijn. Soubasse 16 voet Flute 8 voet en Bombarde 16 voet dit wil ik doen aan	
Vier Honderd franken	400.00

Geschreven en ondeteekend door den orgelmaker

August D'Hondt

Tiensche Poort Leuven

BIBLIOGRAFIE

1) Alph.J.L.Jacobs : "L'abbaye noble de Sainte Gertrude à Louvain
depuis son origine jusqu'à sa suppression", Louvain 1880, p.159 :
"III. Jubé, buffets d'orgue, lambris, chaire de vérité, clôtures.

Les plus anciens jubés que nous connaissons dans notre église
sont 1° celui que nous montre le tableau de la confrerie des Ames
peint par Stramet. C'est simplement une garde-corps orné de balustres
et divisé en quatre sections; 2° celui que Jean Bosset fit entre 1631
et 1633 à l'entrée du choeur; il était la réminiscence du "screen" et
servait de clôture pour cette partie de l'église et de place pour les
chantres. Bosset construisit au-dessous du jubé deux autels. C'était
donc un jubé dans les dispositions de ceux de Saint-Pierre de Louvain,
de Notre-Dame d'Aerschot, de Saint-Jacques à Anvers et d'autres églises.

Il est possible que le jubé, qui se trouvait devant le choeur
de notre église, ait été démoli lorsqu'en 1714 on plaça des orgues au
bas de la grande nef ou sous le clocher. Toutefois une clôture avec
deux autels continuèrent à subsister devant le choeur jusqu'en 1843.

C'est sous l'abbé de Pallant que le jubé actuel fut agrandi et
reçut de très beaux buffets d'orgue en bois de chêne rehaussés d'orne-
ments, de trophées et de figures. Le petit buffet, qui garnit l'avant-
corps du jubé, porte la statue de David jouant la harpe. Le grand buf-
fet est dominé par les armoires de l'abbé de Pallant. Au-dessus du
jubé se trouve le chronogramme suivant, qui rappelle l'époque de la

construction des orgues :

beneDICTUs sIt DeUs In CorDIs et organo

Il faut qu'en 1760, on ait fait des frais importants à nos orgues, car en cette année, le 22 décembre, Jean Baptiste Barnabé Goynaut, fabricant de ces instruments, toucha de l'église de Sainte Gertrude la somme de 600 florins."

2) G.Potvlieghe : "Vreemde orgelmakers in de Zuidelijke Nederlanden gedurende de 17^ee. (Aantekeningen rond de ontmoeting Christianus Penceler - J.B.Forceville)" in 'Taxandria' XXXIV (1962), p.109-131. p.111 : "Drie jaar na zijn eerste optreden te Hasselt schrijft Penceler vanuit deze stad naar de Leuvense organist P.Papen dat zijn werk "er begin te affanseren en al mijn verlanghen ist om het werck van sinde getteray (= St-Geertrui) de voltrecken soo hast het moeghelijck is". (cfr. Bijlage I = brief Penceler - Papen / KAG, liasse 1868)".

3) G.Potvlieghe : "De orgelmakers Bernabé-Goynaut", in 'De Brabantse Folklore' nr.160 (1963). p.426 (werkzaamheden van J.B.Goynaut)
" - 1760 - Leuven, St-Geertrui.
(+ publikatie kontrakt - RAB, KA nr.10741)."

4) G.Moortgat : "Oude orgels in Vlaanderen I", uitg. Dienst Pers en Publikaties v.d. B.R.T., brochure nr.21, 1964.
p.78-79 : tekst + foto.

5) G.Potvlieghe : "De orgelmakers Bernabé-Goynaut", in 'De Praestant' XIII^ejg.(1964).
p.54 : werkljst (zelfde vermelding als in art.cit. sub 3)

6) T.J.Gerits : "Nieuw licht op de orgelbouwer Christiaan Penceler", in 'De Praestant', XVII^ejg.(1968), p.81.

Werkljst Penceler

" 1714 e.v. - Leuven, St-Gertrudis - Nieuwbouw ? "

(De auteur citeert G.Potvlieghe en plaatst een vraagteken achter "nieuwbouw", daar op dit ogenblik het bouwkontrakt met Penceler nog niet gevonden was.)

7) M.Smeyers : "Abbaye de Sainte Gertrude à Louvain", in de reeks
Monasticon Belge, Tome IV, Province de Brabant, Quatrième Volume.
Centre National de Recherches d'Histoire Religieuse.

Sécrétariat : 41, rue Péry, Liège / 1970; p.947 :

"Dans l'église, il (= abt de Pallant) recouvrit les boiseries en voûte
de la nef par un plafond et fit enlever les petits autels fixés autour
des piliers. Il plaça une tribune sous les tours et y fit installer
un orgue.

(Rijksarchief Brussel Manuscripts divers nr.934, f° 30v°)".

8) G.Potvlieghe : "Drie 19de eeuwse werkljsten van Belgische orgelmakers",
in 'De Mixtuur', tijdschrift over het orgel, nr.11, oktober 1973,
Schagen (NL).

Werklijst J.Merklin (te Brussel gevestigd als orgelmaker en werkzaam
van 1842 tot 1870) :

Vermelding : "Louvain - Sainte-Gertrude".

HUIDIGE TOESTAND

instrument : in verval

meubel in verval

onderhoud : geen meer

---

datum prospektie : mei 1976

Centrum LEUVEN
Gemeente LEUVEN
Parochiekerk Sint-Jacob

=====

Auteur instrument : het betreft blijkbaar een instrument van Pieter Van Peteghem (2° helft 18°e.), dat vergroot werd door Charles Van Peteghem in 1816.

Nota : de bij Gregoir op datum van 1816 vermelde omvang en prijs (18 reg., fl.1250) duiden eerder op een uitbreiding.

Auteur transformatie : J.Stevens / Duffel; 1906

Op het tijdstip van onze prospectie waren vrijwilligers van de plaatselijke parochiegemeenschap bezig met het demonteren van het orgel.

Men neemt zich voor het orgel (zonder kast) op te stellen in het tijdelijk parochiecentrum, daar de kerk bouwvallig en voor de eredienst gesloten is, en er zelfs momenteel geen perspektieven zijn voor spoedige restauratie.

De orgelkasten zouden ter plaatse blijven.

Resultaten van dit opzet zijn ons totnogtoe niet bekend, maar er zijn vele redenen om aan te nemen dat het binnenwerk aldaar nooit met fatsoen opnieuw gemonteerd zal worden.

INSTRUMENT

Dispositie

<u>Récit</u>	<u>Gr.Org.</u>	
flûte travers 8	bourdon 16	bombarde 16
salicional 8	flûte harm.8	trompette 8
bourdon 8	montre 8	clairon 4
voix céleste 8	gambe 8	
mélophone 4	bourdon 8	<u>Péd.</u>
flûte 4	prestant 4	bombarde 16
flageolet 2	flûte 4	octave basse 8
basson-hautbois 8	doublette 2	contrebasse 16
voix humaine 8	fourniture	

réunion grand orgue pédales

réunion récit pédales

réunion récit grand orgue

trémolo

expression (zweltrede)

tutti

manuaalomvang : C-g'''

pedaalomvang : C-f'

Pijpwerk

+ front : integraal houten sierpijpen (Stevens).

+ binnenpijpwerk :

(vermits alle binnenpijpwerk reeds uitgenomen was, kunnen we geen systematische beschrijving opstellen)

Er zijn nog enige restanten van het Van Peteghem-pijpwerk, naast een overwegende hoeveelheid 19^oeeuws en Stevens-pijpwerk.

Er is ook nog pijpwerk dat ouder lijkt te zijn dan dat van Van Peteghem.

Oud zijn o.m. :

- een aantal prestantpijpen.
- een zeker aantal houten pijpen (oude eiken baspijpen van bourdons).
- de furniture (weliswaar gewijzigd).
- een aantal gedekten (met tamelijk hoog loodgehalte) en dichtgesoldeerde roergedekten.
- ook de trompet bevat nog heel wat Van Peteghem-pijpen.

Mekanisch gedeelte enz.

- windladen en traktuur integraal van Stevens.
- vrijstaande speeltafel, vóór de HW-kast.

ORGELKAST

- in origine een 8'-HW-kast met 4'-RP in de balustrade.
- van het RP rest alleen nog het prospekt (met houten sierpijpen).
- achteraan de HW-kast is een uitbreiding (reciet en pedaal) bijgebouwd; de rug- en zijwanden zijn grotendeels verdwenen bij de transformatie; de deuren van de voormalige rugwand werden bij de verbouwing gebruikt

- als zijwanden voor de annex.
- het blinderingswerk (lambrekijnen) en houtsnijwerk (o.m. engelkopjes) zijn in lindenhout; de lambrekijnen zijn rood beschilderd.
-

BIBLIOGRAFIE

a) aangaande voormalige orgels :

- 1) E.G.J.Gregoir : "Historique ...", Anvers 1865, p.82 en p.180.
- 2) F.Van Der Mueren : "Het orgel in de Nederlanden", p.78.
- 3) 'De Schalmei', II^ojg., p.5.

b) aangaande het huidig orgel :

- 1) Edw.Van Even : "Louvain dans le passé et dans le présent", Louvain 1895, p.394.

"Un facteur, du prénom de Daniel, y plaça un nouvel instrument en 1492. En 1560, nouvel orgue de Gilles Breebosch, facteur à Anvers. L'orgue actuel de notre église, qui se trouve sur le jubé sous la tour, sort de l'atelier de Van Peteghem, le vieux, lequel jouissait d'une grande réputation."

- 2) E.G.J.Gregoir : "Historique ...", Anvers 1865.

p.202 : "Van Peteghem (Pierre Charles), fils de Lambert le vieux.

Il signait Charles Van Peteghem. ...

Il construisit des orgues à ...;

Louvain (St-Jacques), 1816, 18 reg., fl.1250; ..."

- 3) Werklijst van de orgelbouwersfa. J.Stevens (genoteerd door Dhr.

G.Potvlieghe en ons door hem ter hand gesteld).

vermelding : "Leuven, St-Jacob, 1906."

HUIDIGE TOESTAND

instrument : sinds lang in verval; wordt thans naar een andere ruimte overgebracht.

meubel : in verval.

onderhoud : sedert geruime tijd geen meer.

---

datum prospektie : augustus 1976

Centrum LEUVEN

Gemeente LEUVEN

Parochiekerk Sint-Jozef

=====

Auteur instrument : A.Cavaillé-Coll / Parijs.

Het betreft een klein demonstratie-orgel dat wellicht voorradig was in de ateliers van Cavaillé-Coll, en dat ca.1880 door de St-Jozefparochie aangekocht werd.

De oude St-Jozefkerk werd enige jaren geleden afgebroken en vervangen door een nieuw modern kerkgebouw.

In de periode 1971-74 was het orgel voorlopig ondergebracht in een kranskapel der dekenale St-Pieterskerk; het instrument was toen nog in ongewijzigde toestand.

In 1974 werd het orgel ingrijpend getransformeerd om plaatsing in de nieuwe kerk, die niet op dit instrument voorzien was, mogelijk te maken.

Auteur transformatie : Fa. A.Van de Loo / Heverlee, onder advies van Prof. B.Lenaerts.

INSTRUMENT

Dispositie

hobo 8, holpijp 8, fluit 4

gamba 8, zweving 8, trompet 8

bourdon 16, principaal 8, fluit 8

prestant 4, vulwerk 4r, subbas 16

bovenste rij = reciet

onderste rij = groot orgel + 1 ped.reg.

P+I, P+II, I+II.

zwelkasttrede; tremolo

manuaalomvang : C-g''' (fis''' en g''' zijn loze toetsen)

pedaalomvang : C-f'

Pijpwerk

+ front = nieuw; in open opstelling; niet-sprekend nieuw pijpwerk.

+ binnenpijpwerk :

gr.org.

montre 8 : de grootste zijn in hout (open), en terzijde geplaatst;
met originele stemschuiven.

prestant 4 : -

bourdon 16 : roergedekt.

fourniture : 4 r; het kleinste pijpwerk is origineel met de stemhoorn
gestemd.

flûte octaviante : in de bas gedekt (enkele met roeren), in de diskant
overblazend.

holpijp 8 : nieuw; is tussen de twee werken (rec. en gr.org.) in geplaatst.

reciet

gamba 8 : met expressions.

fluit 4 : deels met de stemhoorn gestemd (origineel).

voix céleste 8 : -

basson : speelt in 16'-ligging; het laagste oktaaf is een repetitie
van het 8'-oktaaf; hier en daar werd aan de bekers geknipt.

trompet 8 : -

ped.

sousbasse : volledig nieuw.

Windlade

- 1 grote lade, voorzien van 2 ventielkasten.

- de oude kondukten zijn vervangen door nieuwe flexibele alu-buizen.

Klaviatuur

- nieuwe vrijstaande speeltafel.

- de traktuur loopt onder de vloer (onder het pedaal).

De oude speeltafel bevindt zich in een opslagkelder der nieuwe kerk.

Signatuur : "A. Cavaillé = Coll & Cie"

Paris

registertrekkers :

links

principal 8, bourdon 16, flûte harm.8, flûte octav.4, basson 16.

rechts

trompette_8, voix_celeste, violoncelle_8, plein jeu harmonique, prestant 4

onderlijnde = rode letters (reciet)

andere = zwarte letters (gr.org.)

voettreden : - tremulant

- 3 koppelingen

- vermoedelijk "appel des anches" of "plein jeu"

- zwelkast

originele manuaalomvang : C-f'''

originele pedaalomvang : C-g°

Traktuur

- grotendeels nieuw.

Windvoorziening

- magazijnbalg.

ORGELKAST

- de oude orgelkast werd in een soort kelder geplaatst, op lager niveau dan de kerkvloer; vanuit de kerk is alleen een bovenaan schuin aflopende nis zichtbaar, afgesloten met een niet-funkioneel loos front; als basement werden oude neo-gotische sierpanelen benut; de uitstraling van de klank wordt door zulke architectonisch ongeschikte situatie zeer belemmerd.
- het originele prospekt bestond alleen uit zwelluiken (ongewijzigd).

BIBLIOGRAFIE

H.V.Couwenbergh : "L'orgue ancien et moderne", Lier, uitg.J.Van In, 1887; p.72 : Werklijst België - A.Cavaillé-Coll, vermelding "Louvain - St-Joseph".

HUIDIGE TOESTAND

instrument : normaal.

meubel : normaal, alhoewel weinig in overeenstemming met het
oorspronkelijk concept.

onderhoud : regelmatig.

---

datum prospectie : april 1976

Centrum LEUVEN
Gemeente LEUVEN
Parochiekerk Sint-Kwinten

=====

Auteur instrument : vermoedelijk E.Fr.Van Peteghem.

Bouwjaar : ca.1800

Volgens een niet nader geverifieerde bron zou het orgel afkomstig zijn uit het Groot Kollege (H.Geestkollege) te Leuven.

Het is ook niet onmogelijk dat het het orgel betreft dat (volgens Gregoir) door E.Fr.Van Peteghem ca.1800 gebouwd werd voor het "Collège du Pape". Bekend is, dat een orgel (van het Pauskollege) ca.1785 werd afgebroken door J.E.Smets uit Brussel.

Feit is dat enkele orgels uit universitaire kolleges kort na 1800 (wegens de supprimaties) diverse andere bestemmingen kregen.

Auteur(s) transformaties : vermoedens gaan uit naar één van de orgelmakers Loret; 2° helft 19°e.

INSTRUMENT

Dispositie

Gr.Org. (onderklavier)

bombarde sup 16, trompette sup 8, viola di gamba 8, bourdon 16 sup, doublette 2, prestant 4, cornet, bombarde bas 16, trompette bas 8, flûte 4, bourdon 16 bas, bourdon 8, montre 8.

Positief (bovenklavier)

hautbois sup 8, flageolet 2, nazard 2 ²/₃, bourdon 8, salicional 8, basson basse 8, voix celeste 8, flûte d'écho 4, prestant 4, X (gestopt).

ped.kopp.; acc.des claviers; expression; grands jeux; tremblant.

manuaalomvang : C-f'''

pedaalomvang : C-f'

Pijpwerk

- meestal van vrij hoog tingehalte (toch Van Peteghem), ook in de bourdons.

+ front : grootste van Montre 8; er is tinziekte gekonstateerd.

+ binnenpijpwerk :

Hoofdwerk

cornet : 5 r, op een gedeeld laadje; Van Peteghem-pijpwerk;

8'-koor is roergedekt; tertskoor is verdwenen.

montre 8 : het binnenpijpwerk is door stemsleuven beschadigd.

prestant 4 : grotendeels op de lade, enkele in het front; stemsleuven.

bourdon 8 : Van Peteghem? mogelijks iets ouder; hoger tingehalte dan gewoonlijk; gedekt met hoeden, zonder roeren.

doublette 2 : er zijn stemsleuven toegebracht.

bourdon 16 : op deze sleep stond in origine een fluit 4; de diskant van de bourdon 16 is gedeeltelijk samengesteld met pijpwerk van deze voormalige fluit 4 (Van Peteghem), 1 oktaaf is gedekt, de overige zijn roergedekt; de 2 basoktaven dateren van het midden v.d.19^e. (niet steeds van goede kwaliteit).

bourdon 16 : op deze sleep stond in origine een nasard; de plaats is eveneens door pijpwerk van de bourdon 16 bezet.

fluit 4 : open pijpen in eikenhout, mooi gemaakt (midden 19^e eeuw); op deze plaats stond in origine een terts of quarte de nasard.

viola : nieuw; in origine stond hier een ongedeelde fournitue van 5 rangen (de boringen zijn nog aanwezig).

trompet 8 B+D : Van Peteghem-pijpwerk waarvan koppen, tongen en bekers grotendeels vernieuwd zijn in het midden v.d.19^e.; goede faktuur.

bombarde 16 B+D : de pijpstok is gewijzigd, het pijpwerk achteraan geplaatst; de grootste bekers en koppen zijn in eik (goed gemaakt); de metalen bekers zijn zwaar beschadigd, gekraakt, doorgebogen enz.

Positief

salicional : nieuw.

prestant 4 : Van Peteghem; er zijn stemsleuven toegebracht; alle pijpwerk is binnenpijpwerk op de lade (origineel).

bourdon 8 : groot oktaaf in eik; verder metalen gedekten (+ 12), de overige zijn roergedekten.

flûte d'écho 4 : roergedekt.

nasard : bestaat uit ingekort nieuwer pijpwerk (thans zeer wijd).

voix celeste : nieuw.

flageolet : grotendeels van Van Peteghem, een gedeelte is 19^oeeuws,
niet geheel homogeen van samenstelling.

open plaats : voorzien voor een furniture van 4 rangen; alle pijpwerk
is verdwenen.

tongwerk B+D : de diskant is bezet door een hautbois, waarvan de koppen
van Van Peteghem zijn doch de bekers 19^oeeuws; in de baskant
staat geen pijpwerk meer.

tongwerk B+D : open sleep; pijpwerk verdwenen.

Windladen

Hoofdwerk

- ongedeelde lade van Van Peteghem; in slechte staat (o.m.doorspraak);
- 11 slepen, waarvan de 2 laatste gedeeld zijn.
- geen inskripties; wel is de lade beplakt met boekbladen en dokumenten.
- ingelijmde kleppen.

Positief

- gedeelde oude lade.
- kleppen achteraan in een pin bevestigd (misschien vernieuwd).
- 10 slepen, waarvan de 2 laatste gedeeld zijn.
- de pijproosters zijn niet meer origineel.

Klaviatuur

- ingebouwd aan de zijkant; in origine vermoedelijk aan de rugzijde.
- naar de konstruktie te oordelen een Van Peteghem-klavier uit het
begin van de 19^oeeuw.
- de toetsen werden opgehoogd; ze waren oorspronkelijk met been belegd.
- de bakstukken zijn versierd met benen biesjes.

Traktuur

- toets- en registertraktuur zijn grotendeels vernieuwd in het midden
van de 19^oeeuw.

Windvoorziening

- nieuw; magazijnbalg.
-

ORGELKAST

- 8'-kast in klassieke stijl; zeer diepe kast (origineel);
het positief is vermoedelijk origineel achter het hoofdwerk opgesteld.
  - de zwelkast is nieuw.
-

BIBLIOGRAFIE

a) betreffende een voormalig orgel :

J.P.Felix : "Chr.Penceler bouwt een orgel (1709-13) voor de St-Kwintenskerk te Leuven", in 'Mededelingen van het centraal orgelorchief' 1975 / 1, (uitg. Instrumentenmuseum Brussel).

b) betreffende het huidig orgel :

- Misschien gaat het om het orgel vermeld door
E.G.J.Gregoir : "Historique ...", Anvers 1865,
p.200 op de werklijst van E.Fr.Van Peteghem (ca.1800)
"collège du pape (2 cl., 21 reg.) 2.200 fl."
  - G.Moortgat : "Oude orgels in Vlaanderen I", uitg.Dienst Pers & Publikaties
van de B.R.T., brochure nr.21, 1964.
p.80-81 : tekst + foto.
-

HUIDIGE TOESTAND

instrument : in verval
meubel : in verval
onderhoud : geen meer

---

datum prospektie : juni 1974

Centrum LEUVEN

Gemeente LEUVEN

Parochiekerk Sint-Michiel

=====

In de St-Michielskerk bevond zich eertijds het historisch Le Picard-orgel, dat uit de abdij van Herkenrode afkomstig was (zie hierover diverse artikels onder § Bibliografie).

Op 11 mei 1944 werd de kerk zwaar beschadigd tijdens een bombardement; naar verluid zou het orgel volledig vernield geweest zijn.

Er bestaan nog verschillende foto's van dit instrument (zie in de foto-bijlage).

Auteur huidige instrument : H. Van de Loo en Zonen / Leuven 1950.

INSTRUMENT

Dispositie

<u>Ped.</u>	<u>Gr.org.</u>	<u>Positief</u>	<u>Reciet</u>
conterbas 16	bourdon 16	diapason 8	bourdon 8
prestantbas 8	monter 8	spitsfluit 8	principaal 8
octaaf 4	bourdon 8	prestant 4	gamba 8
subbas 16	roerfluit 4	open fluit 4	vox coelestis 8
bourdon 8	prestant 4	kwint 2 ² / ₃	dwarsfluit 4
fluit 4	nasard 2 ² / ₃	flageolet 2	gemskwint 2 ² / ₃
bombarde 16	fluit 2	octaaf 2	sifflet 1
trompet 8	terts 1 ³ / ₅	mixtuur 4k	hobo 8
hoorn 4	kornet	kromhoorn 8	regaal 8
P + I	trompet 8	II + III	tremolo
P + II	hoorn 4	II + III 16'	
P + III	I + II		
	I + III	- koppelingen ook met voetbediening	
	I + II 4'	- 1 vrije combinatie	
	I + II 16'	- expression (zwelkast)	
	I + III 16'	- generaal crescendo	

manuaalomvang : C-g'''

pedaalomvang : C-f'

Pijpwerk

- integraal nieuw; fabriekspijpwerk.
- open opstelling.

Windladen & traktuur

- elektro-pneumatisch systeem.
- zeer luidruchtige magneten.

Klaviatuur

- vrijstaande speeltafel.

ORGELKAST

- het pijpwerk staat volledig in vrije opstelling; er is alleen een voet van een meubel.
- de doksaalgaanderij is (na de verwoesting door het bombardement) naar de oorspronkelijke toestand gerestaureerd, maar is voor de opstelling van een orgel hoogst ongeschikt.
- prospekt = tinnen, koperen en houten pijpen door elkaar.

HUIDIGE TOESTAND

orgel & meubel : normaal

onderhoud : normaal

BIBLIOGRAFIE

Hiernavolgende verwijzingen hebben allen betrekking op het voormalig orgel van J.B.Le Picard.

- 1) E.G.J.Gregoir : "Historique ...", Anvers 1865; p.82 (voetnoot) & p.101.
- 2) F.Van Der Mueren : "Het orgel in de Nederlanden", Standaard-boekhandel, 1931; p.140, voetnoot 5; + foto in bijlage.
- 3) J.Yernaux : "Orgues et organistes du Pays Mosan" (Extrait du bulletin

de la Société des Bibliophiles Liégeois), Tongres 1937; p.35.

- 4) 'De Schalmei' (tijdschrift) IV^ojg.(1949), p.131.
  - 5) G.Potvlieghe : "De orgelmakers Coppin en A.Rochet", in 'Eigen Schoon en De Brabander', 1962, nrs.8-9-10; zie p.300.
  - 6) J.P.Felix : "Een renaissance-barok-orgel te Longueville", in 'De Praestant' XIX^ojg.(1970); zie p.34.
-

datum prospektie : april 1976

Centrum LEUVEN

Gemeente LEUVEN

Dekenale parochiekerk Sint-Pieter

=====

In deze kerk bevond zich eertijds een vermaard historisch orgel, dat vernield werd door de bombardementen die Leuven troffen tijdens WO II. Naar verluid zouden er nog enige restanten van de orgelkast en het doksaal overgebleven zijn, doch het is niet bekend waar ze zijn ondergebracht.

Van het verwoeste instrument bleef nog een rijke fotodokumentatie bewaard (zie o.m.fotobijlage), alsook tal van historische gegevens (cfr. § Bibliografie).

Auteur huidig instrument : (naamplaatje)

" Maurice Delmotte, facteur d'orgues, Tournai "

Maison fondée en 1812

Medaille d'or (Exposition Internationale) Gand 1913

Opschrift op het meubel : " 1901 - Decano Jubilante - 1951 "

Naar medegedeeld werd zou dit orgel voor een tentoonstelling (ca.1935?) gebouwd zijn, waarna het door Prins Karel van Vlaanderen zou aangekocht geweest zijn. In 1951 kreeg het dan een bestemming in de St-Pieterskerk.

INSTRUMENT

Dispositie

Gr.org. bourdon 16, montre 8, flute harmon.8, prestant 4,
octave aigue gr.org.

Pos. flute 8, gambe 8, flute 4, fourniture 3r, basson-hautbois 8,
cromorne 8, octave grave pos., octave aigue pos., tremolo.

Recit diapason 8, bourdon 8, salicional 8, voix celeste 8, flute 4,
quinte 2 ²/₃, octave 2, tierce, cornet, trompette 16, trom-
pette 8, clairon 4, voix humaine 8, octave grave rec.,
octave aigue rec., tremolo.

Ped. contrebasse 16, sousbasse 16, flute 8, flute 4, trompette 16,
trompette 8, clairon 4.

onderhoud : normaal

---

datum prospektie : april 1976

BIBLIOGRAFIE aangaande het voormalig orgel.

- 1) E.G.J.Gregoir : "Historique ...", Anvers 1865;
zie p.151, 201, 202 (2x).
  - 2) E.Van Even : "Louvain dans le passé et dans le présent", Leuven 1895,
p.356 : "En 1523, la confrérie du Saint-Sacrement fit placer un
orgue dans l'une de ses chapelles. Exécuté par Antoine Mors,
d'Anvers .....
.... en 1556 par Jean Crinon de Mons. On l'a attribué, mais à tort,
à Jean Goltfous. L'orgue de St-Pierre passe pour l'un des meilleurs
du pays."
  - 3) F.Van Der Mueren : "Het orgel in de Nederlanden", Standaard-boekhandel,
1931; zie p.78, 79-80, 98-103; + zie foto's in bijlage.
  - 4) A.Deschrevel : "Het Crinon-orgel in de St-Pieterskerk te Leuven, 1554",
in 'De Praestant' XX°jg.(1971), p.79-83.
  - 5) T.J.Gerits : "H.Goldfuss bouwt een orgel voor de abdij O.L.Vrouw
van de Wijngaard te Leuven", in 'De Praestant' XXI°jg.(1972), P.35-37.
(betreffende restauratie van het binnenwerk in 1639-40 door Goldfuss).
  - 5) G.Potvlieghe : "Werklijsten van drie 19° eeuwse Belgische orgelmakers",
in 'De Mixtuur', tijdschrift over het orgel, nr.11, Schagen (NL),
okt.1973; op de werklijst van Ch.Anneessens :
"1889, 2 cl., péd.sép., rest."
-

Centrum LEUVEN

Gemeente LEUVEN

Begijnhofkerk Sint-Jan-Baptist

=====

Auteur instrument : Peter Goldfuss

Bouwjaar : 1692

- 1701-1705 : J.F.Posselius / Opheyliissem; onderhoud.

- 1710-1715 : eerste wijzigingen; auteur niet vermeld.

Auteur transformatie : luidens opschrift "P.A.Van Dinter"

à Maeseyck

datum : tussen 1857 en 1860.

INSTRUMENT

Dispositie

bourdon 8		prestant 8
prestant 4		cornet
dultiana		flûte 4
sifflet		doublette
fourniture		viola di gamba
trompette bas		trompette sup

manuaalomvang : C-g'''

pedaalomvang : C-f° (aangehangen)

Pijpwerk

montre 8 : 17 pijpen in het front; zeer hoog loodgehalte; lichte over-
lenkte.

rechts 14 " } op de windlade; met nauwe voetopeningen.

+ links 14 " }
= 45 = originele tessituur, nl. C-D-E-F-G-A tot c'''.

- de grootste pijpen zijn aanvullingen van Van Dinter, voor de
uitbreiding naar boven toe (7 cancellen) werd oud Goldfuss-pijpw.
gebruikt (uit gesupprimeerde stemmen).

bourdon 8 : 6 baspijpen in eik (staan in het midden, achter het front);

R 20 + L 19 metalen pijpen, volledig gedekt met verschuifbare

- hoeden, breed gelabieerd;
de toegevoegde baspijpen zijn van Van Dinter; bovenaan is de
tessituur vergroot met oude roergedekten (vermoedelijk van een
nasard), tamelijk eng gemensureerd.
- cornet : 4 rangen; volledig in fluit-mensuur;
rechts op een apart bankje;
12 + 12 cancellen origineel (= tessituur cis'-c''')
bourdon 8 en cornet hebben een gemeenschappelijke pijpstok;
de uitbreiding geschiedde met divers oud Goldfuss-pijpwerk,
misschien ingekort (terts?).
- prestant 4 : 22 + 22 pijpen op de lade, de rest in het front;
front : - de rechtse zijtoren is stom
- in de linkse zijtoren zijn enkele pijpen blijkbaar
door Van Dinter aangesloten, de overige zijn nog stom;
1 pijp was mogelijks in origine reeds aangesloten.
- fluit 4 : volledig op de lade; gedekt, zonder roeren;
voor de uitbreidingen werden open fluiten gebruikt, smal
van mensuur (terts?);
prestant 4 en fluit 4 staan op een gemeenschappelijke pijpstok.
- dulciana 4 : Van Dinter; qua faktuur een soort salicional;
op deze plaats kan in origine een nasard gestaan hebben.
- doublette 2 : volledig op de lade; Goldfuss; zeer breed gelabieerd;
de mensuur is iets enger dan van de prestanten; aan de rechter-
zijde is 1 baspijp verdwenen.
- sifflet 1 : was vermoedelijk een $1\frac{1}{3}$ die (op onhandige wijze) ingekort
werd, de mensuur is aldus nog wijder dan van de cornetpijpen;
op de C-pijp staan 19de eeuwse inskripties "larigot" en "kwint";
links ontbreekt 1 pijp.
- viola di gamba : Van Dinter-pijpwerk, grotendeels in zink;
op deze plaats stond mogelijks een terts (alle roosterboringen
zijn nog aanwezig).
- open plaats : deels bezet door de gamba; hier stond oorspronkelijk
een sesquialter (vermoedelijk repeterend);
de 3 vorige spelen staan op een gemeenschappelijke pijpstok.

fourniture : 3 rangen; grotendeels uit Goldfuss-pijpwerk samengesteld,
Van Dinter behield de oorspronkelijke samenstelling; de meest
ernstige verminkingen zijn in de 20^e eeuw aan het pijpwerk toege-
open plaats : roosterboringen voor een cymbale van 3 rangen zijn bracht.
nog aanwezig, alle pijpwerk is verdwenen.

trompet bas : Van Dinter; wijde bekera.

trompet diskant : nog van Goldfuss (12 + 12 oude pijpen); met blikken
vertinde bekera, alleen bij de grootste is er ook een kort loden
bovenstuk; kurkvormige koppen met afgeschuinde lepels (Duitse
vorm); deze trompet was in origine vermoedelijk niet gedeeld.

- het oud pijpwerk is vervaardigd uit metaal van zeer hoog loodgehalte;
voor de grootste pijpen werd in elk geval gehamerd metaal gebruikt.

Windlade

- originele lade van 45 cancellen (met verkort oktaaf);
gespijkerde pijpstokken; vrij intact bewaard.
- de uitbreidingen staan op bij-laadjera van Van Dinter.
- ingelijmde kleppen, thans van hulpveren voorzien.
- de lederpulpeten zijn verwijderd door Van Dinter.
- oude vooraelagen met een nieuwe plank (Van Dinter) er bovenop.

Klaviatuur

- ingebouwd aan de achterwand (originele plaats).
- klavier en pedaal zijn van Van Dinter; de manuaaltoetsen zijn met
ivoor belegd.
- de plaatsing van een manuaal met grotere tessituur en een pedaal
had wijzigingen aan de voet der orgelkast tot gevolg.
- de naaminskriptie van Van Dinter is boven het klavier aangebracht.
- aan beide zijden zijn er nog 9 oude registergaten.

Traktuur

- oud wellenbord met tamelijk lange eiken armpjes;
door Van Dinter werden wellen met ijzeren armen bijgeplaatst
- de banken van de registerwalsen waren in origine in schuine stand
aangebracht, ze werden door Van Dinter horizontaal geplaatst.

Windvoorziening

- 3 oude vouwbalgen (ca.5 voet op 2,5 voet), terzijde op het doksaal; ze zijn nog steeds in de oorspronkelijke balgstoel aangelegd en door een kast omsloten.
  - een luidruchtige windmachine is op één balg aangesloten, de twee andere kunnen nog met de hand bediend worden.
  - er is een kleine schokbreker onder de lade toegevoegd (Van Dinter).
-

ORGELKAST

- originele 8'kast, rijkelijk van lijsten en snijwerk voorzien.
  - enkele kleine ornamenten zijn afgebroken.
  - behalve enkele verzakkingen is de kast in vrij gave staat bewaard.
  - balustrade-orgel (de balustrade werd echter niet uitgezaagd, doch loopt door in de voet, de orgelkast is er overheen gebouwd).
-

BIBLIOGRAFIE

- 1) G.Moortgat : "Oude orgels in Vlaanderen I", uitg.Dienst Pers & Publikaties van de B.R.T., brochure nr.21, 1964.
p.76-77 : tekst + foto.
  - 2) J.P.Felix : "L'orgue du Grand Béguinage de Louvain", dans
Bull.Soc.Hist.et Archéol. de Louvain et environs, X(1970), p.69-80.
-

HUIDIGE TOESTAND

instrument : in verval.
meubel : begin van verval.
onderhoud : geen meer.

---

datum prospectie : augustus 1976

Centrum LEUVEN

Gemeente WIJGMAAL

Parochiekerk Sint-Adriaan

=====

Auteur instrument : vermoedelijk Fa. Van de Loo / Leuven.

Bouwjaar : ca.1930; met gebruikmaking van een gedeelte oud pijpwerk
dat vermoedelijk van de hand is van de orgelmakers Smet &
Vermeersch; de herkomst ervan is niet bekend.

INSTRUMENT

Dispositie

<u>Gr.org.</u>	<u>Reciet</u>	<u>Ped.</u>
bourdon 16	salicional	soubasse 16
bourdon 8	voix céleste	
prestant 4	cor de nuit 8	pedaal aan reciet
montre 8	flûte oct.4	pedaal aan groot orgel
flûte 4	quinte 3	reciet aan groot orgel
fourniture 3	tremblant	zweltrede
viola 8		
trompette 8		
manuaalomvang : C-g'''		
pedaalomvang : C-d'		

Pijpwerk

- het oud pijpwerk (midden 19°e.; Smet-Vermeersch?) heeft een hoog loodgehalte.
- het overige pijpwerk dateert van de 2° helft van de 19° en de 1° helft van de 20° eeuw.

Gr.org. (links)

bourdon 16 : eind 19°e.; veel kernsteken; 2 basoktaven in hout.

bourdon 8 : Smet?

prestant 4 : ca.2oktaven van de baspijpen zijn voormalige frontpijpen (Smet?); in de diskant binnenpijpen, tamelijk wijd van mensuur, niet geheel homogeen.

montre 8 : 19^eeeuws.

fluit 4 : laagste oktaaf gedekt met hoeden, verder roergedekt (Vermeersch?).

fourniture 3r : samenraapsel van oud pijpwerk (o.m.uit cornet; in de
diskant nog slechts 1 koor.

viola 8 : nieuw.

kwint 3 : voormalige nasard; enkele gedekt met hoeden, verder roer-
gedekten in flesvorm, de 9 kleinste zijn open pijpen (Smet?).

Reciet (rechts)

cor de nuit : eind 19^ee.; veel kernprikken.

salicional & voix celeste : nieuw.

trompet 8 : Smet; noot-vormige koppen; tinnen bekers, de grootste met
blikken onderstukken; het pijpwerk is grotendeels uitgenomen
en op een hoop gegooid.

- de baspijpen van de kwint 3 staan verspreid in deze helft v.h.orgel.

Windladen

- eind 19^ee.; chromatische indeling.

- de hoofdwerk-lade telt 11 slepen.

Klaviatuur

- vrijstaande speeltafel.

Traktuur

- deels pneumatisch.

- liggend walsraam onder de hoofdwerkklade.

Windvoorziening

- magazijnbalg, in de voet van het rechtse gedeelte.

ORGELKAST

- gedeelde neo-gotische orgelkast met weinig estetik; de bovenbouw
van de kassen is weggenomen zodat het pijpwerk nu in open opstelling
staat; dit materiaal - overigens van weinig waarde - is opgestapeld
in een torenkamer.

HUDIGE TOESTAND

instrument : totaal ontreddeerd en onbespeelbaar.

meubel : in verval en deels gedemonteerd.

onderhoud : geen meer; er is een elektronium in gebruik.

---

datum prospektie : oktober 1976

Centrum LEUVEN
Gemeente WILSELE
Parochiekerk Sint-Martinus

=====

Auteur instrument : luidens inskriptie in de windlade:

J.E.Smets et frère / Brussel

Bouwjaar instrument : 1817

Bouwjaar orgelkast : 2° helft 18° eeuw; auteur onbekend

Deze orgelkast stond tot 1799 in de kloosterkerk van de
Oratorianen in de Mechelsestraat te Leuven.

Onderhoud : Fa. Van de Loo / Leuven

INSTRUMENT

Dispositie

	(leeg)		trompette 8
monter 8			salicional 8
	trompette 8		octavin 2
monter 8			cornet
	flûte 4		bourdon 8
doublette 2			(leeg)
	prestant 4		(leeg)
(leeg)			(leeg)

manuaalomvang : C-f'''

pedaalomvang : C-c°

Pijpwerk

+ front :

- metaal met een behoorlijk tingehalte, dunwandig, niet gefolied
doch thans wel beschilderd.

- er zijn ook houten sierpijpen :

- in de middentoren 2 die origineel blijken te zijn.

- deze in de zijtoren en tussenvelden zijn niet origineel.

+ binnenpijpwerk :

+ binnenpijpwerk :

- het oud pijpwerk is grotendeels van Smets; het sluit qua faktuur nauw aan bij de stijl van Van Peteghem, doch het soldeerwerk is minder vaardig.
- regelmatig originele kernprikken.
- stemsleuven en -insnijdingen zijn algemeen.

cornet : 4 koren; geplaatst op een gedeelde pijpenbank; zonder 8'-koor; de pijpjes van het tertskoor zijn aan de mond dichtgedrukt; open pijpwerk van wijde fluitmensuur; oud.

prestant 4 : 16 pijpen in het front, de overige op de lade; oud.

bourdon 8 : de 18 grootste in eik, terzijde geplaatst; verder 36 metalen pijpen op de lade, gedekt met verschuifbare hoeden; oud.

doublette 2 : oud.

fluit 2 : oud; enkele baspijpen gedekt zonder roeren, verder gedekt mét roeren, verder 24 conische (open), de 12 hoogste zijn cilindrisch met wijde open fluit-mensuur.

fluit 4 : oud; 6 grootste gedekt (eik), verder 7 gedekt met hoeden (metaal), 12 roergedekt, de 29 hoogste conisch en open.

salicional 8 : nieuw; neemt de plaats in van vermoedelijk een nasard 3'.

montre 8 : bezet de plaats van de vroegere fourniture van 3 koren, waarvan de boringen in het rooster nog te zien zijn; in de diskant werd gedeeltelijk oud pijpwerk van Smets heropgenomen, het overige is nieuw.

trompet 8 : oud; gedeeld in bas + diskant; originele tongen en lepels; de grootste bekers hebben blikken onderconussen.

clairon 4 : baskant : pijpwerk is van de stok verdwenen,
diskant : lege plaats.

Windlade

- originele lade van Smets, gedeeld in C en Cis-kant.
- windverlies vastgesteld.
- gespijkerde pijpstokken.
- kleppenkast : ingelijmde kleppen, zijn genummerd; de pulpeten zijn versleten.

inscriptie :

"fait par J:Etienne Smets et frère facteurs
d'orgues a Bruxelles, le 2 Mai 1817 "

Klaviatuur

- klavier van Smets, ingebouwd aan de prospektzijde; thans met nieuwe kunststof belegd; boventoetsen helemaal vernieuwd.
- origineel kistpedaaltje (1817) met 13 toetsen; in eik; aangehangen aan het manuaal.

Traktuur

+ toetstraktuur

- van het manuaal volledig origineel gebleven, met eiken wellen, wellenbord en abstrakten.
- van het pedaal is het wellenbord nieuw, met oude wellen en dokken, thans zwart geschilderd; nieuwe abstrakten.

+ registertraktuur

- nagenoeg origineel; oude registerknoppen.
- de ijzeren registerwalsen zijn verplaatst.

Windvoorziening

- nieuwe magazijnbalg.
- gedeeltelijk originele windkanalen.

ORGELKAST

Oudere orgelkast van vermoedelijk omstreeks 1760, in 1817 na overplaatsing naar Wilsele van een nieuw orgel voorzien door J.E.Smets. Aan de klavierzijde werden de stijlen uitgezaagd om het plaatsen van een klavier met grotere tessituur mogelijk te maken (de kast was in origine gemaakt voor een kleinere klavieromvang).

Onderaan werd de kast opgehoogd.

De achterwand is in de voet van een nieuw aangebrachte rug voorzien. Voor het overige is de kast in haar originele vorm bewaard gebleven.

BIBLIOGRAFIE

A.Hueber o.s.b. en Gh.K.Debecker : "Geschiedenis van Wilsele",
dorpsmonografie 1969, p.35 :

"Het doksaal is van latere tijd : het werd eerst in 1815 aangebracht.

Er kon een orgel gekocht worden, dat vóór 1799 in de kloosterkerk
van de Oratorianen (Mechelsestraat Leuven) gestaan had.

Het werd door orgelmaker Smedts in Brussel hersteld (onkosten 558
gulden).

Tot op heden is dit twee eeuwen oude pijporgel nog altijd in staat
op waardige wijze bij te dragen tot de opluistering van de liturgische
plechtigheden."

HUIDIGE TOESTAND

instrument : in verval

meubel : begin van verval

onderhoud : geen meer

---

datum prospektie : september 1974

Centrum LEUVEN
Gemeente WILSELE (Wijk PUTKAPEL)
Parochiekerk Sint-Agatha

=====

Auteur instrument : Fa. B.Pels-D'Hondt / Herselt
Bouwjaar : 1968

INSTRUMENT

Dispositie

<u>Pedaal</u>	<u>Hoofdwerk</u>	<u>Positief</u>	Koppelingen :
subbas 16	praestant 8	(in zwelkast)	H.W.aan Ped.
gedekt 8	bourdon 8	roerfluit 8	Pos.aan Ped.
fluit 4	gemshoorn 4	principaal 4	Pos.aan H.W.
	mixtuur 4st	woudfluit 2	
		sesquialter 2st	

- mechanische sleepladen.
- integraal nieuw.

ORGELKAST

- plattegronds opgesteld in het koor, tegen de oost-muur;
met de speeltafel ervoor.

BIBLIOGRAFIE

- 1) Inhuldigingsprogramma, 21 april 1968.
- 2) 'De Praestant', XVII^ejg., p.61, onder de rubriek "Orgelinhuldigingen":
Orgelbouwer : Fa. B.Pels-D'Hondt, Herselt.
Gastorganist : J.Sluys.
(volgt dispositie-opgave)

HUIDIGE TOESTAND

- normaal.

---

datum prospectie : oktober 1970

Centrum LINTER

Gemeente DRIESLINTER

Parochiekerk O.L.Vrouw van het Heilig Hart

=====

Auteur instrument : (gesigineerd) "Slootmaekers frères"

Bruxelles

Bouwjaar : 1912

Er werd gebruik gemaakt van een oude windlade en van een
19° eeuwse trompet. Dit materiaal zou uit het voormalig
orgel te Zoutleeuw afkomstig zijn.

INSTRUMENT

Dispositie

voix celeste, salicional,   = = =   prestant 4, flûte,
bourdon 8, montre 8, bourdon 16   = = =   doublette 2, trompette 8

manuaalomvang : C-f'''

pedaalomvang : C-d' (aangehangen)

Pijpwerk

- alle houten pijpwerk is nieuw; er is ook een gedeelte in zink.
- de trompet is 19° eeuw.
- wegens de moeilijke bereikbaarheid kon het pijpwerk niet grondig
onderzocht worden, doch met vrij grote zekerheid kan gesteld worden
dat het integraal nieuw is (1912).

Windlade

- oude gedeelde lade, grondig aangepast en verbouwd.
- was in origine voorzien van 14 slepen, waarvan de laatste gehalveerd;
een aantal slepen is nu niet bezet.
- de pijpstokken zijn thans aangeschroefd.
- de ventielkast is volledig nieuw.

Klaviatuur

- vrijstaande speeltafel.

Traktuur

- pneumatisch systeem.
-

ORGELKAST

- stijlloos meubel zonder waarde;
opgesteld in een nis in het koor der kerk.
-

ARCHIVALIA

Nota uit het "Register van de kerk van O.L.Vrouw van het H.Hart te Drieslinter" :

Orgel

- inhuldiging op 18 / 8 / 1912.
  - Verveerdigd door de gebroeders Sloommaekers van Brussel,
grotendeels voorkomende (sic) van het oud orgel van Zoutleeuw.
Het orgel met 9 spelen zo goed als nieuw is door Mr.Sloommaekers
verveerdigd voor ene som van 1600 fr.
-

HUIDIGE TOESTAND

instrument : in verval, onbespeelbaar.

meubel : in verval.

onderhoud : geen meer, het instrument is buiten gebruik.

---

datum prospektie : januari 1976

Centrum LINTER
Gemeente NEERHESPEN
Parochiekerk Sint-Mauritius

=====

Auteur instrument : vermoedelijk A.Clerinx / St-Truiden,
naar zekere konstruktieëigenschappen te oordelen.
Orgelkast : dateert van eind 18°e.; zeker ouder dan het instrument.
Bouwjaar instrument : ca.1860
Auteur transformatie : onbekend.
Laatste grote onderhoudsbeurt : vermoedelijk in 1959, ter gelegenheid
van de kerkrestauratie.

INSTRUMENT

Dispositie

bourdon 8		prestant 4
flûte 4		montre 8
octave 2		quinte sup
mixture		trompette sup 8
trompette bas 8		(vastgezette registerknop)

manuaalomvang : C-D-c''' (blijkbaar origineel)

pedaalomvang : C-f° (aangehangen)

Op het pedaalklavier is een Cis-toets aanwezig, die
echter aangehangen is aan de cis°-manuaaltoets.

Pijpwerk

+ front : tinnen pijpwerk.

+ binnenpijpwerk :

- al het pijpwerk heeft een vrij hoog tingehalte.

prestant 4 : enkele baspijpen staan in het front.

bourdon 8 : 12 baspijpen zijn in hout; de originele zijn in eik, met
gedraaide voeten, regelschroeven en met bolus beschilderd;
enkele (in grenenhout) zouden later hermaakt kunnen zijn.

montre 8 : stond in origine grotendeels op de lade (alleen C-c° is gekombineerd met de bourdon, en nog enkele grote pijpen staan in het front); thans staat praktisch alleen de diskant nog op de lade, de grotere pijpen werden verplaatst.

fluit 4 : in de baskant roergedekt, met verschuifbare hoeden; in de diskant gedekt met verschuifbare hoeden zonder roeren; de kleinste pijpen (ca.1 oktaaf) zijn open en overblazend, met originele expressions.

nazard : thans nog alleen diskant, het pijpwerk in de bas is verdwenen.

doubllette 2 : prestantmensuur.

open plaats : volgens de roosterboringen in origine een 2-korig spel met repetitie op cis° (= sesquialter); alle pijpwerk is verdwenen.

fourniture : in origine 4 koren; 2 ervan zijn verdwenen en in het hoogste oktaaf rest nog slechts 1 koor.

trompet B + D : de konstruktie van de koppen is moderner (met een kleine overkraging); tamelijk diepe lepels; opslaande tongen.

open plaats : was in de bas vermoedelijk clairon 4, in de diskant een niet nader te achterhalen tongwerk.

Windlade

- ongedeelde lade; geschroefde pijpstokken.
- 48 cancellen : zeldzame tessituur voor het midden van de 19° eeuw.
- onderaan beplakt met perkament.
- hoge ventielkasten (achter het prospekt gelegen); met verheven verenkam.

Klaviatuur

- ingebouwd aan de prospektzijde.
- het klavier is mogelijks ouder, doch kan ook van Clerinx zijn : hij beperkte zich dan misschien tot deze tessituur (C-D-c''') vanwege het benutten van een oudere orgelkast.
- alle toetsen werden opgehoogd : de ondertoetsen met strookjes triplex waarop dan nieuw kunststof-beleg aangebracht werd, de boventoetsen zijn in gezwart beukenhout, belegd met een strookje ebbenhout.
- het pedaal is wellicht origineel (Clerinx).

Traktuur

toetstraktuur :

- eiken wellen met welarmpjes in zachtere houtsoort.
- mechaniek met regelmoeren boven de toetsen.

registertraktuur :

- grenen registerwalsen met ingeschroefde ijzeren armen.

Windvoorziening

- magazijnbalg in de voet van de kast.
- voetpomp, bediening aan de zijkant.

ORGELKAST

- 4'-kast, stammend uit de 2° helft van de 18° eeuw.
- 2 zijvelden en 1 middentoren met in elk 9 pijpen.

HUIDIGE TOESTAND

instrument : nog redelijk bespeelbaar, doch thans bijna buiten gebruik;
begin van verval is evenwel te konstateren; een elektronium
doet thans dienst als speeltuig.

meubel : in verval.

onderhoud : geen meer.

---

datum prospektie : september 1976

Centrum LINTER
Gemeente NEERLINTER
Parochiekerk Sint-Foillanus

=====

Auteur & bouwjaar oorspronkelijk instrument : Na vergelijking met het voormalige orgel van Zoutleeuw, dat een bijna identieke orgelkast had, zou het instrument mogen toegeschreven worden aan Chr. Ancion uit Hoei, en gemaakt zijn omstreeks 1660. Het Zoutleeuwse orgel is vanuit de archieven met zekerheid bekend als een werkstuk van Chr. Ancion : een vergelijking van de foto's van beide orgelkasten laat er aldus weinig twijfel over bestaan dat Ancion ook de auteur is van het orgel te Neerlinter.

Volgens E. Humblet (zie art.cit.) is de auteur J. Posselius, een mogelijkheid die ten dele moet uitgesloten worden, want ons inziens kan Posselius het instrument hoogstens gerepareerd of verbouwd hebben. In 1778 werd het orgel door J.B.Goynaut gekocht van de abdijs van Heylisse (waar hij een nieuw orgel plaatste), en door hem naar Neerlinter overgeplaatst, na enige aanpassing.

Auteurs transformaties : - A. D'Hondt / Kessel-Lo, tussen ca.1890 en 1904.
- A. Beckers / St-Truiden, ca. 1930 ?

INSTRUMENT

Dispositie

Gr.Org. : trompette 8, flûte 8, prestant 4, montre 8, bourdon 16.

Rec. : voix céleste 8, flageolet 2, flûte 4, bourdon 8, salicional 8.

- réunion des claviers / - tremblant.

manuaalomvang : C-g'''

pedaalomvang : C-d' (aangehangen aan Gr.Org.)

Pijpwerk

+ front :

- de tussenvelden bovenaan bestaan uit loos pijpwerk; alle andere waren sprekende pijpen van de prestant 8 (thans buiten functie).
- dunwandig pijpwerk met tamelijk hoog tingehalte, daterend uit eind 17° eeuw; weinig overlengte.

- thans met aluminiumbronsverf beschilderd.
- het pijpwerk sluit aan qua faktuur bij het andere pijpwerk (binnenin) dat ook met behulp van boluslijm gesoldeerd werd.

+ binnenpijpwerk :

Onderwerk

voix celeste : nieuw.

bourdon : met korte voeten; de baardjes zijn wel aan het corpus gesoldeerd doch niet aan de voeten.

fluit 4 : 12 pijpen zijn roergedekt, met korte hoedjes en tamelijk brede roeren; gehamerd metaal; dunne kernen; wijde voetopeningen; de 8 kleinste zijn wijde open pijpen (niet-homogeen, het zijn aanvullingen).

flageolet 2 : niet helemaal homogeen van samenstelling; in de bas gedekt, in de diskant open fluit.

Hoofdwerk

bourdon 16 : de 2 basoktaven zijn in eik (oud), doch de grootste pijp ervan is in pich-pine (nieuw); het metalen pijpwerk is 17^e eeuw, met grote hoeden gedekt en van hoog loodgehalte; met krijtlijm gesoldeerd; wijde voetopeningen.

prestant 8 : groot oktaaf in hout (nieuw); het metalen pijpwerk is dunwandig en van een iets hoger tingehalte; met boluslijm beschilderd.

prestant 4 : zelfde konstruktiekenmerken als prestant 8.

fluit 8 : de grootste pijpen zijn in hout ofwel gekombineerd met een ander register; verder zijn er twee soorten pijpwerk :

- 18^eeeuws : een aantal gedekten en verder 18 roergedekten, Goynaut?

- ouder dan 18^ee. : pijpwerk met nog gotische labium-vorm, gebruikt als aanvullingen.

trompet 8 : 18^eeeuws pijpwerk (mogelijks Goynaut); bekers met blikken onderstukken en loden bovenstukken, de kleinste bekers zijn in tin; nogal brede soldeernaden; tamelijk smalle lepels; de 7 kleinste zijn labialen.

Windladen

- laat-19^oeeuws (A.D'Hondt?).
- alleen de pijpstokken zijn nog ouder.
- vele steunbalkjes en nieuwe roosters zijn gemaakt uit pijpstokken van oudere windladen.

Klaviatuur

- ingebouwd aan de zijkant (D'Hondt).
- bevondt zich in origine aan de prospektzijde (deze plaats is thans uitgezaagd en afgesloten met een nieuw paneel).
- in de rechtse stijl (doorgezaagd) zijn nog sporen van 7 registergaten.

Traktuur

- pneumatische toets- en registertraktuur.

Windvoorziening

- grote magazijnbalg in een kist, in een hoek op het doksaal; 19°-20^oeeuws.

ORGELKAST

- zeldzame en prachtige orgelkast met kenmerken van de vroeg-barok.
- 6 vlakke velden en 1 vooruitspringende ronde middentoren; een fragment van de console is verdwenen.
- de voet van de kast is met eikimitatie beschilderd.
- de rugwand is bovenaan met vaste panelen gemaakt, hetgeen er op wijst dat de opstelling van een bovenwerk nooit gekoncipieerd werd.

BIBLIOGRAFIE

- 1) P.V.Bets, pastoor : "Geschiedenis der gemeente Neerlinter", drukk. C.J.Fonteyn, Leuven 1868.
p.76 - "Waar nu de communiebank staat, verhief zich een prachtig steenen doxaal, welk omtrent 1534 gemaakt werd door meester Joris Van Schutteputten, beeldhouwer te Leuven. Dit doxaal, welk tot eenen

zeer slechten staat vervallen was, werd afgebroken omtrent 1777. Op het nieuw doxaal, opgemaakt aan den ingang der kerk, plaatste men de kunstige orgelkas en het krachtig orgelspel, beiden voortkomende uit de abdij van Heylisse, en door het kerkfabriek afgekocht voor achthonderd gulden courant aan Jan-Baptist Goynant, orgelmaker te Brussel, welke ze van de abdij had overgenomen. Dit groot orgel kwam in vervanging van een kleiner, dat gemeld wordt door den pastoor Petrus Vander Vorst in zijn verslag van 1666.

De kerk heeft nog een kostelijk overblijfsel des doxaals van 1534, te weten, het groot eiken kruis, dat versierd is op zijne vier hoeken met de zinnebeelden der vier evangelisten, en thans hangt nevens O.L.Vr.altaar. Het hing vroeger aan t'welfsel der kerk en rustte op het steenen doxaal."

2) G.Potvlieghe : "De orgelmakers Bernabé-Goynaut", in 'De Brabantse Folklore', nr.160 (dec.1963), p.431.

De auteur citeert P.V.Bets (cfr.supra).

3) T.Timmerman : "Het orgel te Neerlinter", in 'De Praestant' XIII^ojg. (1964), p.16-17 :

"In de Praestant 1962, nr 1 publiceerden wij een contract van 1773 gesloten tussen de orgelbouwer J.B.Goynant van Brussel en Prelaat Michael Gozin van de Norbertijnenabdij te Heylisse over de bouw van een nieuw orgel. In het contract is er ook sprake van het oude orgel dat te beschikking zou komen van Goynant na levering van het nieuwe. Goynant blijkt dit oude orgel reeds vroeger gerepareerd te hebben. Wij vonden immers in het Rijksarchief te Brussel onder no 9098 vermeld dat Goynant op 8 mei 1754 van de gastenpater 350 florijnen ontving voor het herstel van het orgel.

Prelaat Gozin stierf in 1773. Zijn opvolger, Petrus Dave, begon in 1776 met de bouw van een nieuwe abdijskerk, daar de oude bouwvallig geworden was. In de loop van het jaar 1778 werd het nieuwe orgel daarin geplaatst.

Het oude orgel met toebehoren werd nu eigendom van Goynant. Dit blijkt hij nu verkocht te hebben aan de parochiekerk te Neerlinter.

Dit staat vermeld in het boek "Geschiedenis der Gemeente Neerlinter",

geschreven door E.H. P.v.Bets, pastoor van Neerlinter en in 1868 uitgegeven door de boekhandel van Fonteyn te Leuven.

We lezen op blz.76 : " ..... (zelfde citaat als sub 1 en 2)".
Er staat geen datum bij, maar ergens anders staat vermeld dat het oud dokzaal in 1777 werd afgebroken.

Wij geven de huidige dispositie van dit orgel :

(volgt een korte beschrijving) .....

In de zeer fraaie met bladgoud belegde orgelkast staan de pijpen beneden, zoals bij een borstpositief : het bovenste gedeelte van de kast is leeg.

Dit zeer waardevol orgel heeft door ondeskundige behandeling wel wat geleden. Wij weten dat er o.m. een zekere Beckers uit Sint-Truiden, knecht en opvolger van Theod.Ruef.aan gewerkt heeft.

Wie het orgel en de orgelkast vervaardigd heeft is onbekend.

Vermits Goynant reeds in 1754 reparaties deed, moet het ongeveer tweehonderd jaar oud zijn.

Moest een van onze lezers hieromtrent iets meer weten, dan houden wij ons zeer aanbevolen.

H. Timmerman.

Wij danken van harte dhr.Humblot, Waremmé, die ons vele inlichtingen aan de hand deed."

- 4) G.Potvlieghe : "De orgelmakers Bernabé-Goynaut", in 'De Praestant' XIII^ojg.(1964), p.54.
(zelfde vermelding als in art.cit.sub 2.)

- 5) E.Humblot : "Het orgel van Neerlinter", in 'De Praestant' XIV^ojg.
(1965), p.37 :

"In het archief van de stad Tienen lazen we dat een zekere Jan CORSELIUS, "ingezetene" te Opheylyssém, het orgel van de hoofdkerk herstellde in 1698. °)

°) = Register Jan Wauters, "Oud-Thienen", nr.23, blz.103.

Hiermede wordt waarschijnlijk Jan POSSELIUS bedoeld.

We stellen de mogelijkheid voorop, dat diezelfde Posselius rond die tijd een orgel voor de abdij van Heylisseem bouwde, daar hij toen ter plaatse woonde. Het is ook best mogelijk dat hij zich juist daarom

te Opheyllissem vestigde : het gebeurde immers meer, dat rondreizende orgelbouwers zich tijdelijk d  r vestigden, waar ze de opdracht voor een belangrijk werk kregen, dit om reis- en vervoerontkosten te vermijden. We ontmoeten dezelfde Jan POSSELIUS in de jaren 1660-63 te Geel, Turnhout en Westerlo. Hij had een zoon, priester, in de Norbertijnenabdij van Postel, geboren in 1668 en overleden in voornoemde abdij in 1699.^{o)}

^{o)} = Trudo Gerits; "Eigen Schoon en De Brabander", jg.XLV, n  3-4.

De orgelbouwer Jan Posselius was dus geen onbekende in die orde, die ook te Heyllissem een vermaarde abdij bezat.

J.Babt.Goynant herstelde dit orgel in 1754, en toen hij er rond de jaren 1778 een nieuw instrument plaatste (dat we ondanks veel zoeken en schrijven nog nergens konden ontdekken!) nam hij het oude orgel van de abdij over en plaatste het enkele Km. verder, in de parochiekerk van Neerlinter, waar we het in augustus 1963 toevallig hebben ontdekt.

We mogen derhalve veronderstellen dat deze kerk een orgel van Jan POSSELIUS uit de jaren 1695-1700 bezit. Een nader onderzoek in het Rijksarchief kan ons hierover wellicht meer zekerheid verschaffen."

ARCHIVALIA

Inhuldigingsfolder van het orgel in de O.L.Vrouwkerk te Kessel-Lo (Vlierbeek); 1904 (zie kopie hiervan p.330).

Onder zijn totnogtoe verrichte werkzaamheden vermeldt A.D'Hondt : "Neerlinter, restauration".

HUIDIGE TOESTAND

instrument : in verval.

meubel : in verval.

onderhoud : geen meer (het orgel wordt niet meer bespeeld).

---

datum prospektie : januari 1976

Centrum LINTER
Gemeente ORSMAAL
Parochiekerk Sint-Pieter

=====

Auteur oorspronkelijk instrument : J.B.Forceville; 1710.
Auteur orgelkast : naar onze mening zou de orgelkast geleverd zijn
door J.B.Forceville zelf (dit in tegenspraak met de interpretatie van J.P.Felix in zijn studie die we citeren onder 'Bibliografie'; zie p.8 en p.27 van vermeld werk).
Jan Campenhout en Philips Viskens zouden slechts secundaire werkzaamheden aan de orgelkast hebben uitgevoerd.

Het orgel is afkomstig uit de St.-Pieterskerk te Ukkel. Toen aldaar een nieuw orgel geplaatst werd door A.Coppin in 1829, werd het oud orgel naar Orsmaal overgeplaatst.

Eerste transformaties (te Orsmaal) : A.Clerinx, St.-Truiden.

Latere transformaties : auteur(s) en data niet bekend.

Onderhoud : Fa.B.Pels-D'Hondt / Herselt.

INSTRUMENT

Dispositie

trompette 8, flûte 4, prestant 4, voix celeste 8,
bourdon 8, salicional 8, montre 8.
octave aigue.

manuaalomvang : C-g'''

pedaalomvang : C-f° (aangehangen)

Pijpwerk

- van het pijpwerk van Forceville rest niets meer.
- in het front staan thans beschildeerde sierpijpen.
- al het pijpwerk is van Clerinx of nog recenter (eind 19° of begin 20°e.)
- de trompet 8 is gereserveerd.

Windlade

- nieuw.
- de ventielkast werd niet geopend tijdens de prospektie.

Klaviatuur

- in origine was de klaviatuur ingebouwd aan de achterwand.
- de huidige klaviatuur, vrijstaande speeltafel in de balustrade, is nieuw (begin 20^e eeuw).
- het pedaalklavier is waarschijnlijk nog dat van Clerinx.

Traktuur

- volledig pneumatisch.
- in origine waren er 8 registertrekkers.

Windvoorziening

- magazijnbalg in de voet van de kast.

ORGELKAST

- oude 4'-kast; werd zeer in de diepte uitgebreid, en op het einde afgesloten door de oude rugwand.
- de rugwand vertoont het opschrift "Anno 1743", vermoedelijk daterend van een reparatie door J.Th.Forceville of J.B.Goynaut. Kan niet het oorspronkelijke bouwjaar beduiden.
- de originele klavieropening in de rugwand is thans dichtgespijkerd; aan weerszijden bevinden zich 4 registergaten.
- het borstbeeld van St.-Pieter met de sleutels dat thans aan de balustrade is aangebracht, bevondt zich vroeger aan de voet van de orgelkast (St.-Pieter = patroonheilige van de kerk te Ukkel).
- de vleugelstukken zouden ouder kunnen zijn.

BIBLIOGRAFIE

J.P.Felix : "Histoire des orgues de l'église St.-Pierre à Uccle, XVIe-XXe s."; uitgegeven door de auteur, Brussel 1975.

p.3 SOURCES

1.- DOCUMENTS PUBLIES

H.CROCKAERT, L'Eglise Saint-Pierre à Uccle, dans : Uccle au temps jadis, recueil historique et folklorique illustré publié par Uccle-Centre d'Art, sous la direction de Ch.VIAENE, édition définitive, Uccle, 1950, p.49 :

"Nous sommes fort peu renseignés au sujet du mobilier et oeuvres d'art qui furent conservés en cette église. Signalons pourtant qu'en 1710 la Fabrique d'église et les paroissiens d'Uccle avaient doté le temple d'un nouvel orgue, livré par J.-B. Forceville, facteur d'orgues, à Anvers, pour une somme de 500 florins".

H.CROCKAERT, Evolution territoriale d'Uccle.- Esquisse historique, folklorique et archéologique, Uccle, 1958, p.101 :

"Il reste quelques comptes de l'église. Ils datent tous du XVIIIe siècle et jettent quelque lumière sur la vie paisible que menaient les paroissiens de cette époque. C'est par eux

- p.4 -

que nous savons qu'en 1710, le curé, les maîtres de l'église et les tenanciers de la paroisse ouvrirent une souscription pour l'achat de nouvelles orgues; elle rapporta 294 florins. Le nouvel instrument fut fourni par le manufacturier bien connu J.B.Forceville, d'Anvers; il coûta 500 florins".

- p.7 -

2.- NOUVEL ORGUE DE J.-B. FORCEVILLE (1710).

En 1710, on décida de faire l'acquisition d'un tout nouvel orgue. Une souscription fut ouverte par le curé, les maîtres de l'église et les tenanciers de la paroisse; elle rapporta 294 florins⁴).

L'instrument fut livré par le facteur d'orgues Jean-Baptiste Forceville (°ca.1660 - ⁺1739) et nous ignorions jusqu'ici cette activité à Uccle.

On pensait jusqu'ici que la première période anversoise de Forceville se terminait en 1705⁷), à la veille de l'élaboration du projet

de l'orgue gigantesque qu'il livra à l'église Sainte-Gudule à Bruxelles; cette période anversoise dut se prolonger jusqu'en 1710 puisque, en relation avec l'instrument que Forceville livra à Uccle, le curé Blondeau effectua un voyage à Anvers ⁸).

La somme convenue s'éleva à 500 florins; elle comprenait l'instrument et le buffet. On possède encore deux quittances signées de Jean-Baptiste Forceville : une première de 396 florins, signée à Uccle le 2 janvier 1711, et l'autre, de 15 florins, le 22 mai de la même année ⁹).

Nous n'avons malheureusement pu retrouver le contrat de facture de cet instrument; il nous aurait appris les jeux qui le composaient. Très certainement devait-il être d'importance assez réduite, quand on sait que Forceville obtint six cents florins pour le nouvel orgue de Haasdonk (1692), un 4 pieds en Montre, comportant dix jeux, et neuf cents florins pour celui de Saint-Sauveur à Gand (1705), aussi un 4 pieds en Montre, et qui disposait de deux jeux supplémentaires mais aussi d'un demi-clavier séparé pour l'Echo.

Suivant l'habitude à cette époque, le clavier de l'orgue d'Uccle ne devait guère s'étendre sur plus d'une quarantaine de touches.

- p.8 -

Le buffet fut construit par les menuisiers Jan Campenhout et Philips Viskens ¹⁰).

Dans la suite, c'est toujours Jean-Baptiste Forceville qui fut chargé de l'entretien de l'instrument qu'il livra et nous suivons sa trace en 1713 (quittance signée le 22 janvier 1714), en 1714 (quittance signée le 19 mars) et en 1722/23 (dernière des deux quittances signée le 8 juin 1723) ¹¹). En toute vraisemblance, il assumait ces travaux annuellement jusqu'en 1723 donc, ou peu après; c'est la disparition des documents qui nous empêche d'être formel.

3.- ENTRETIEN PAR J.-Th.FORCEVILLE.

A partir de 1725 en tout cas, c'est son fils Jean-Thomas (°1696-⁺1750) qui lui succéda à Uccle. Il signa des quittances le 28 janvier et le 8 janvier de l'année suivante ¹²).

Les facteurs percevaient 3 florins par an; raison supplémentaire

pour y reconnaître un petit instrument qui ne devait pas requérir de longs travaux.

4.- ENTRETIEN PAR J.-B.GOYNAUT.

En 1762, le célèbre facteur d'orgues bruxellois Jean-Baptiste Bernabé Goynaut, élève de Jean-Thomas Forceville, perçut 21 florins pour avoir nettoyé et réparé les orgues; les comptes de 1769/70 font encore état d'un paiement de 14 florins en sa faveur ^{13,14,15}).

Pour la suite, nous ne possédons guère que les comptes de 1772 à 1792; ils ne nous apprennent rien sur l'orgue ¹⁶).

5.- NOUVELLE EGLISE ET TRANSFERT DE L'ANCIEN ORGUE.

Bien que nous ne l'ayions pu confirmer par les archives, nous pouvons affirmer que les orgues de l'ancienne église furent transportées dans la nouvelle.

- p.9 -

6.- NOUVEL ORGUE D'ANTOINE COPPIN (1829).- L'ANCIEN EST OFFERT A L'EGLISE D'ORSMAEL.

L'orgue de Forceville dut servir jusqu'en 1829, époque de la livraison d'un nouvel instrument par le nivellois Antoine Coppin (^{°1767-⁺1843}) ^{18,19}). -----

Un paroissien, Philippe Xavier Goens, avait offert 3.000 florins de Brabant pour le nouvel instrument, à la condition de célébrer chaque jeudi une messe chantée et d'offrir l'ancien orgue à l'église d'Orsmael ²¹). -----

Antoine Coppin était d'ailleurs chargé de l'entretien de l'orgue d'Uccle au moins depuis 1811 ²²); à ce moment, il s'agissait toujours du vieil instrument et le facteur percevait à cet effet 6 florins.

- p.19 -

Annexe II

L'ANCIEN ORGUE D'UCCLE, AUJOURD'HUI A
ORSMAEL

Histoire

Nous avons vu plus haut que l'orgue d'Orsmael, petit village situé entre Tirlemont et Saint-Trond, n'est autre que l'ancien de l'église Saint-Pierre d'Uccle, qui l'offrit en 1829 à l'initiative de Philippe Xavier Goens, au moment de la livraison d'un nouvel instrument par Antoine Coppin ⁵⁶). Ceci nous a été confirmé par l'historien A. Wauters ⁵⁷). Précisons immédiatement que lorsque nous parlons de l'orgue d'Orsmael, nous faisons exclusivement allusion à son buffet, la tuyauterie ayant complètement été renouvelée.

Nous avons tout lieu de croire qu'il s'agit du buffet destiné à contenir l'orgue de Jean-Baptiste Forceville, livré à Uccle en 1710. Il existe cependant une incohérence : c'est le "ANNO 1743" peint à l'arrière de l'instrument, sur le haut des volets ⁵⁸). Force nous est donc d'admettre que cette dernière date correspond à une restauration, jusqu'à preuve du contraire ⁵⁹).

Un argument en faveur de la provenance de l'église d'Uccle, dédiée à Saint-Pierre, est la présence, sur le devant du soubassement de l'instrument, de traces d'un bas-relief appliqué, aujourd'hui enlevé, et qui représentait un buste de Saint-Pierre avec ses clefs. On le trouve maintenant sur le devant de la balustrade du jubé. C'est qu'à Uccle, le buffet devait être autrefois encastré dans la balustrade. A Orsmael, on aura reculé le meuble et par le fait même, le Saint-Pierre devenu invisible aura été détaché et appliqué devant la balustrade.

On pourra rétorquer que l'église d'Orsmael est également dédiée au premier des apôtres et des papes mais comme nous l'avons vu, le buste de ce saint devait préexister à l'arrivée de l'instrument.

D'après des caractéristiques de facture, l'orgue aurait entièrement été renouvelé par Arnold Clerinx, de Saint-Trond ⁶⁰).

- p.20 -

Description du buffet

Ce meuble est loin d'être dénué d'intérêt; surtout du point de vue de la décoration sculptée.

Le soubassement ne comporte rien de bien particulier, hormis les traces du buste de Saint-Pierre.

Les tuyaux de façade, tous imités en bois et partant non fonctionnels, sont répartis en cinq éléments, tous rectilignes, ce qui est

assez particulier chez nous au XVIIIe siècle : deux grandes tourelles latérales non arrondies, surmontées d'une corniche rectangulaire, et trois petites plates-faces, celle du centre étant limitée sur son dessus par un arc en plein cintre garni de festons décorés de fleurons sculptés.

La partie située au-dessus de l'élément central et entre le dessus des deux tourelles est occupée par une composition en triangle : au sommet, une figure non identifiée, vue de profil, et dans le bas, deux visages d'angelots et un long phylactère déroulé; peut-être l'épais badigeon masque-t-il une inscription.

Bien que recouverts aussi de plusieurs couches de peinture brune, les visages d'angelots des ailerons sont particulièrement séduisants. On y devine l'un des détails ornementaux les plus attachants de nos buffets d'orgues brabançons. Volutes et guirlandes de fleurs complètent la décoration de ce meuble.

Ce buffet a été prologé sur l'arrière. On distingue bien la partie ancienne, très peu profonde, et qui prouve que l'instrument devait être d'importance très réduite à l'origine.

Les anciens volets, - datés de 1743 comme on l'a vu -, ont été déplacés vers l'arrière.

L'instrument

La console était autrefois à l'arrière de l'instrument et n'est plus visible du fait de l'agrandissement du buffet. Une nouvelle console séparée, est disposée à l'avant, de sorte que l'organiste tourne le visage vers le chœur.

La traction et le tirage des registres sont entièrement mécaniques.
----- (volgt dispositie-opgave)

NOTES (p.22-24)

(We nemen alleen de voetnoten over die betrekking hebben tot de door ons geciteerde zinsneden.)

- 4 Cité par : H.CROCKAERT, L'Eglise Saint-Pierre à Uccle, dans : Uccle au temps jadis (recueil historique et folklorique illustré; édition définitive, sous la direction de Ch.VIANE), Uccle - Centre d'Art,

- 1950, p.49. Cité aussi par H.CROCKAERT, Evolution territoriale d'Uccle.- Esquisse historique, folklorique et archéologique, Uccle 1958, p.101.
- 5 Gh.POTVLIEGHE, De orgelmakers Forceville, dans : De Brabantse Folklore, n°155, septembre 1962, pp.318 - 361.
- 7 Voir note 5.
- 8 BRUXELLES, A.V., A.A., liasse n°550 : Eglise d'Uccle.- Comptes et pièces à l'appui. Voir les comptes de 1710.
- 9 Ibidem, voir les pièces à l'appui pour 1710.
- 10 Ibidem, voir les comptes de 1710.
- 11 Ibidem, voir les comptes de 1711/13, 1714/16 et 1722/23, ainsi que les pièces à l'appui pour 1711/13 et 1714/16.
- 12 Ibidem, voir les deux pièces à l'appui classées à 1727.
- 13 Ibidem, voir les comptes de 1762 et 1769/70.
- 14 Gh.POTVLIEGHE, De orgelmakers Bernabé-Goynaut, dit Duplessi, dans : De Brabantse Folklore, n°160, décembre 1963, pp.412 - 432.
- 15 J.-P.FELIX, Nouvelles précisions sur les Goynaut, dans : L'Organiste, II, 1970, n°2, pp.13-16; Id., J.-B.Bernabé-Goynaut bouwde een orgel voor de kerk van Meer (1763-65), dans : De Praestant, XXI, 1972, n°1, pp.1-3; Id., Jean-Baptiste Bernabé Goynaut bouwde een orgel voor de kerk te Dilbeek, dans : Eigen Schoon en De Brabander, LVII, 1974, n°1-2, pp.1-5.
- 16 BRUXELLES, A.V., A.A., liasse n°551, voir 1772 à 1792.
- 18 Gh.POTVLIEGHE, De orgelmakers Coppin en A.Rochet, dans : Eigen Schoon en De Brabander, XLV, 1962, n°8-9-10, pp.296-322.
- 19 J.-P.FELIX, Orgues, Carillons et Chantrerie à Nivelles (XIV° - XX°s.), édité par l'auteur, Bruxelles, 1975, pp.22-27 et 46-47.
- 20 BRUXELLES, Archives Générales du Royaume, Archives Ecclesiastiques, (A.G.R., A.E.), N°31.394, p.47.
- 21 Ibidem, N°31.484, fol.13 v°.
- 22 Ibidem, N°31.483, voir pour 1811; N°31.484, voir pour 1821, 1822, 1823, 1827; N°31.513, voir pour 1823 et 1824.
- 56 Voir note 21.
- 57 A.WAUTERS, Geographie et Histoire des Communes belges.- Arrondissement de Louvain, Bruxelles, 1882, p.108 : "Les orgues (d'Orsmael)

proviennent de l'église d'Uccle près de Bruxelles". Ce même auteur nous apprend que les stalles d'Orsmael proviennent de Maagdendael et la chaire de vérité de l'abbaye de Saint-Trond.

- 58 Cette date a été également mentionnée par : J.de BORCHGRAVE D'AL-TENA, Notes pour servir à l'inventaire des oeuvres d'art du Brabant.- Arrondissement de Louvain, Bruxelles, 1941, p.212.
- 59 On ne trouve en tout cas pas de trace de travaux spéciaux à l'orgue à ce moment dans les comptes d'Uccle. Aucun document susceptible d'intérêt à la cure d'Orsmael (communication de Monsieur le Curé Torbeyns que nous remercions ici pour son aimable accueil).
- 60 Communication d'E.Humblot, organologue à Waremmé; il a dénombré plus de cent orgues Clerinx dans notre pays.

JUSTIFICATIFS HISTORIQUES

b.) Bruxelles, Archives de la ville, (Hôtel de ville), Archives anciennes.

- p.26 -

Liasse n°550 : Comptes et pièces de l'appui (1710)

Item betaelt aen Joos Pauwels voor het ocksael gepleckt te hebben de somme van vier guldens en vyf stuyvers by q(uittan)tie 4 - 5 - 0

Item betaelt aen Jan Costermans voor alle het yzerwerck sloten en tot de orgel de somme van vierthien guldens by specificatie en qtie dico

14 - 0 - 0

Item betaelt aen de lenp nagelen dagh hueren etc voor de orgel de somme van seshien guldens twelf stuyvers en halven by specificatie van rendandt dico

16 - 12 - 2

Item betaelt aen Sr Jan baptista forceville meester orgelmaecker op rekeninge van 500 guldens waervoren de orgel geaccordeert was de somme van vier hondert en elf guldens volgens qtie dico 411 - 0 - 0

Item betaelt aen den heere pastoor voor de oncosten der reyse naer antwerpen gedaen met jacques wyls voor het verteir van sr forceville ten tyde van twelf dagen voor het drinck gelt aen de knecht etc. volgens syne specificatie ende quitancie eenen viertigh guldens en vier stuyvers dico 41 - 4 - 0

Item betaelt aen Jan Campenhout voor dry dagh huren getimmert te hebben
aen d'orgel 2 - 5 - 0

Item alnoch vierdagh hueren betaelt aen Philips Viskens voor het
timmeren aen de orgel 3 - 8 - 0

Item aen vyf vaten kalck tot het besetten van d'ocksael 2 - 10 - 0

Item alnoch betaelt aen adriaen de becker de somme van negentigh
guldens bij bewys van Sr Forceville in voldoeninghe van het restant
van de 500 guldens waer voren de nieuwe orgel veraccordeert was dico

90 - 0 - 0

Item alnoch betaelt voor het maecken van de modellen ende andere
devoiren in het ordonneren der orgel kasse blaesbalcken etc. seven
guldens dico 7 - 0 - 0

- p.27 -

(Quittances :)

Moÿ soubz signé confesse avoir receu de Monsieur Blondeau pasteur de
uccle la somme de trois cent nonante et six florins a bon compte de
la livraison de une orge avec la caisse dans leglise de uccle fait a
uccle le deusieme de janvier l'an 1711

(s.) Jean baptiste forceville.

Moÿ soubz signé confesse encore avoir receu de Sr Blondeau pasteur de
uccle la somme de quinze florins a bon compte d'orge icy nommé fait a
uccle le 22 may 1711

(s.) Jean : Baptiste forceville

-, (1711/13).

Item betaelt aen S^r forciville de somme van dry guldens over de orgel
in staet te stellen volgens quitantie de dathe 22 fev.1714
dico 3 - 0 - 0

(Quittance :)

Ontfangen van Jacobus wÿns de somme van dry guldens, voor de orgels
in staet te stellen Actum 22 january 1714.

(s.) Joannes Baptista forceville.

-, (1714/16).

Item betaelt aen Joannes forcevil de somme van dry guls voor repareren

de orgels volgens quitantie de dathe 19 meert 1714 3 - 0 - 0

(Quittance :)

Ontfangen by my ondergeschreven vuyt de handen van Jacobus Wyns de
somme van dry guldens, voor de orgels der prochie kercke van uccle, in
staet te stellen ende te repareren. Actum den 19 meert 1714

(s.) Jan Thomas forcevil.

-, (1721/23).

Item betaelt aen Joannes forcevil de somme van ses guldens over stellen
en repareren de orgel volgens twee quitanties deleste de date 8 juny 1726
Dico 6 - 0.

- p.28 -

-, (1727).

(Quittance :)

Den onderges. bekent ontfangen te hebben uyt de handen vande meyer
van uccle de somme van dry guldens en dat voor de orgel te stellen
van uccle Actum desen 28 januarius 1725

(s.) J.T.forcevil.

(Dito pour le 8 janvier 1726).

Liasse n°550 : Comptes et pièces à l'appui (1762).

Item heeft den Rendant betaelt aen Sr Goynaut door ordre van den eerw.
Pastor voor het cuysschen en repareren den orgle de somme van eenen-
twintigh guldens dus hier by ordonnantie 21 = 0.

-, (1763/65).

Item betaelt aen Joannes Goossens timmerman over gewerckt te hebben op
den thoren ende ocsael by billet ord^{ce} ende quitt^e 3 - 0.

-, (1769/70).

Item betaelt aen Jean Baptist Bernabé Goûnaût orgelmaecker de somme
van vierthien guldens voor't repareren ende schoonmaecken van de orgele
deser kercke by ord^e, ende quitt^e 14 = 0.

---

c.- BRUXELLES, Archives Générales du Royaume, Archives Ecclésiastiques.
UCCLE (Eglise St.-Pierre).

- p.30 -

N°31.483 : Registre des délibérations contenant aussi les recettes et dépenses pour l'église paroissiale et les chapelles de Carloo et de Stalle (1804-1821).

1811. Op 19 dito (meert) betaelt aen mynheer Coppin meester orgel maeker de somme van twee en sestig guldens negentien en halven stuyvers 62. 19. 6.

N°31.384 : Registre des délibérations (1820-1875).

Séance du 13 mars 1821.

Les Marguilliers assemblés en nombre suffisant pour délibérer un des membres leur soumet :

(...) 10° Celui (l'état) de Monsieur Coppin facteur d'orgues pour entretiens des orgues de l'Eglise d'Uccle pendant le cours de l'an 1820, montant à la somme de sept florins courant.

Séance du 7 février 1822.

(...) 8° Celui du sieur Coppin facteur d'orgue du chef de son traitement annüel et restaurations faites aux soufflets d'orgue la somme de quatorze florins courant.

Zittinge van den 18sten january 1824.

(...) 17° Den staet van Coppin orgel=macker voor zijn jaerlijksche traitement van het jaer 1823 beloopende de somme van zeven guldens Courant.

Zittinge van 17 fev. 1827.

(...) 11. Den geenens van sieur Coppin horgelmaeker voor zijne traitement van de jaere 1826 ter somme van ses guldens.

fol.13 v°.

Don de 3000 flor. du Sr Goens p(ou)r un nouv. orgue.

Den ondergeteekenden heer Pastoor Philippus Corten, verklaerd met de toestemming der leden vanden kerken raed ontfangen te hebben vanden heer Philippus Xavierus Goens, rentenier te Uccle, eene zomme van dry duyzend, oud b(ra)bants courant geld, tot het opregten van een nieuwe orgel in de kerk te Uccle, op deeze voorwaerde, te weten : van te fonderen ene gezongene donderdaegsche misse ten prijse voor

den celebrant eenen gulden bbants; den koster tine strs; den organist ook 10 strs, welke zomme den gemelden heer Goens zig verplicht

- p.31 -

heeft te betaelen, gedurende zijn leven, en na zijne aflijvigheyd door de kerk, ook is den wensche vanden heer Goens van d'oude orgel gratis te geeven aen de parochie kerk van S.Peeters, te Orsmael. Aldus gedaen den 1^{en} april 1828.

(s.) Ph : Corten

M : Grumaer

A : herinckx.

Zittinge van 12 juny 1828.

4° den geene van den heere Coppin horgelmaeker voor zijn traitement van het onderhoud der Orgel voor den jaere 1827 beloopende ter somme van ses guldens.

N°31.513 : Recueil de documents réunis par le curé-doyen François Van der Biest, contenant des comptes, budgets, cahiers de charges et correspondances concernant la Fabrique (1804-1839).

Compte de 1823.

13 / 2°.- betaelt aen Mynheer Coppin horgel=maeker, voor zyn jaerlyckx traitement van het jaer 1823, volgens staet ende mandaet, de somme van ses guldens Nederlandsch geld 6,, 00.

Compte de 1824.

30°.- Betaelt aen Sieur Coppin, horgel=maeker voor onderhoud van d'Orgel van het jaer 1824 volgens gewenste ses guldens 6,, 00.

HUIDIGE TOESTAND

instrument : normaal.

meubel : begin van verval.

onderhoud : regelmatig.

---

datum prospektie : december 1975

Centrum LINTER
Gemeente OVERHESPEN
Parochiekerk Sint-Sulpitius

=====

Auteur instrument : Fr.Loret-Vermeersch / Sint-Niklaas.
Bouwjaar : ca.1840

Het instrument is qua structuur - vooral van het meubel - nagenoeg identiek aan dit te Bollebeek (zie Het Historisch Orgel in Vlaanderen, deel IIa, p.242) en dit te Dormaal zie p. 600 in onderhavig boekdeel);
Te Overhespen is het naam-etiket verdwenen, doch de konstruktie van kast en binnenwerk is zó typerend dat alle twijfel uitgesloten is.

Transformaties : o.m. A.Joris / Hasselt.

INSTRUMENT

Dispositie

bourdon 8		prestant 4
doulette 2		flûte douce 4
X (gestopt)		salicional 8
X (gestopt)		X (gestopt)
montre 8 (bas)		montre 8 (sup.)

manuaalomvang : C-f'''

Het voetklavier is verdwenen; vermoedelijke tessituur : C-c°.

Pijpwerk

+ front :

- 2 zijvelden = in elk 3 sprekende pijpen, met opgeworpen labia (alleen de bovenlabia).
- middenveld = wordt gevormd door 2 luiken die houten sierpijpen bevatten, met tin belegd; de 2 luiken kunnen opendraaien zodat het binnenwerk langs de prospektzijde bereikt kan worden.

+ binnenpijpwerk :

- het pijpwerk is op meerdere plaatsen door elkaar gehaald.
- sommige pijpen zijn van nieuwe, totaal onaangepaste voeten voorzien (smerig soldeerwerk en grove knoeierij).
- overal zijn expressions in getrokken (uiteraard niet origineel).
- het pijpwerk van Loret heeft een zeer hoog loodgehalte.
- de bovenlabia zijn spits ingeritst; vrij breed gelabieerd; kernprikken komen veelvuldig voor.

Hiernavolgende opsomming van de diverse stemmen geeft de plaatsing op de lade weer, van achteraan naar de prospektzijde toe.

montre 8 B + D : eind 19° of begin 20° eeuw; het grote pijpwerk is pneumatisch afgevoerd en staat achteraan buiten de kast; op deze sleep stond vermoedelijk in origine een dulciana (in de diskant 8' en in de bas 4').

prestant 4 : op de frontpijpen na (3 in elke zijtoren), niet origineel; hoger tingehalte dan de rest.

bourdon : Loret; 12 baspijpen in eik, met bolus beschilderd; de 7 kleinste bourdonpijpjes zijn verdwenen en vervangen door conische, ook het rooster is hiervoor aangepast.

fluit 4 : 1 baspijp is gedekt met hoed, verder roergedekten; in de diskant bevinden zich enkele gedekten zonder roeren (mogelijks afkomstig uit de bourdon, cfr. supra); de 12 kleinste pijpen zijn open, bij allen zijn de voeten gewijzigd.

doublette 2 : Loret; thans is nog alleen in de baskant pijpwerk aanwezig; dit resterend pijpwerk is tamelijk breed gelabieerd, heeft vrij hoge opsmeden en enge voetopeningen; in de diskant zijn de roosterboringen nog aanwezig.

salicional : nieuw, hoog tingehalte; op deze plaats stond in origine vermoedelijk een nasard $2 \frac{2}{3}$ diskant; de baspijpen van de salicional staan achteraan, bij die van de montre.

trompet B + D : pijpwerk en roosters zijn verdwenen, alleen de originele pijpstok is nog aanwezig.

De plaatsing van de trompet achter het front is typerend voor Loret.

Windlade

- origineel; ongedeeld.
- de kleppen zijn achteraan ingelijmd en lopen vooraan in een pin.
- de pulpeten werden vernieuwd met geitenleer en ook onderaan de ventielkastbodem gedicht; thans zijn ze reeds grondig versleten.

Klaviatuur

- ingebouwd aan de prospektzijde.
- origineel klavier, met nieuwe kunststof-belegging.
- op de registerstokken zitten messing-registerknopjes van klein formaat; 2 knopjes (montre B + D) zijn niet meer de originele, doch zijn wel in dezelfde trant bijgemaakt.

Traktuur

- + toetstraktuur :
  - grotendeels origineel.
  - eiken wellenbord met eiken wellen en metalen armpjes.
  - eiken abstrakten; regelbaar.
  - er was in origine een klein pedaal : in de plintlijst is de opening nog nawijsbaar.
- + registertraktuur :
  - eveneens grotendeels origineel.
  - originele registerwalsen.
  - in de registerstokken zijn inkepingen (origineel?) om de register-trekkers vast te zetten.

Windvoorziening

- nieuwe magazijnbalg, in de voet van de kast, waar ook de oorspronkelijke balg was geïnstalleerd.
- in origine bevond zich een pompinrichting aan de zijkant van de kast (rechts); deze is thans verwijderd.

ORGELKAST

- kast in sobere klassieke stijl, met vlak front bestaande uit twee smalle zijtorens en twee middenvelden (luiken);

typerend voor Fr.Loret in de periode 1830-1850.

- beschadigd door de transformaties (o.m. de uitbreiding achteraan en de brutale verzaging aan de zijkant van de voet, waar een triplex-plaat een nieuwe toegang tot de blaasbalg moet dichtten).

HUIDIGE TOESTAND

instrument : in verval

meubel : in verval

onderhoud : geen meer

---

datum prospektie : oktober 1976

Centrum LINTER
Gemeente WOMMERSOM
Parochiekerk Sint-Kwinten

=====

Auteur instrument : Fa. E.Verschueren / Tongeren.
Bouwjaar : 1965.

NOTA : Het oud orgel (2°helft 17°e.) dat zich in deze kerk bevond
werd gedemonteerd door E.Verschueren. Kort daarna werd het
aangekocht door de Hervormde Kerkvoogdij van Nijmegen.
Meer gegevens hierover kan men vinden in een artikel van
H.Van der Harst, dat we gezien zijn beknoptheid hier integraal
kunnen overnemen (zie § Bibliografie aangaande het oud orgel).

INSTRUMENT

Dispositie

<u>Ped.</u>	<u>I</u>	<u>II</u>
subbas 16	prestant 8	dolce 8
gedektbas 8	bourdon 8	roerfluit 4
	octaaf 4	spitsfluit 2
	mixtuur 2-3r	sesquialter 2r

systeem : elektro-pneumatisch met kegelladen.

BIBLIOGRAFIE

- 1) 'De Praestant' XIV°jg.(1965), p.66 : rubriek "Orgelinhuldigingen".
18 april - Wommersom
orgelbouwer : Fa. E.Verschueren, Tongeren
systeem : electro-pneumatisch met kegelladen
dispositie : ... (cfr.supra)
gastorganist : A.Laporte
  - 2) 'L'Organiste' I°jg.(1969), nr.4, p.25 - Werklijst E.Verschueren;
vermelding :
"orgel nr.114 - 1965 - 2 kl.+ ped. - elektrisch".
-

Gegevens betreffende het oud orgel dat zich thans in de Grote of Sint-Stevenskerk te Nijmegen (NL) bevindt.

a) ARCHIVALIA

- 1) Inhoudigingsprogramma van het vernieuwd orgel te Kessel-Lo (Vlierbeek),
(zie kopie hiervan op p.330 van onderhavig boekdeel) :
op de werklijst van A.D'Hondt / Kessel-Lo komt de vermelding voor :
"Wommersom - restauration";
deze werken moeten geschied zijn tussen ca.1890 en 1904.
- 2) Inhoudigingsprogramma (22 dec.1925) van het vernieuwde orgel te
"Liège (Outre-Meuse) - St.-Nicolas", bevat een werklijst van de
orgelbouwersfa. "Vve.J.Joris & Fils de Siche".
De lijst is getiteld "Electrische ventilators geplaatst in volgende
Kerken". Hierop komt "Wommersom" voor, op het exemplaar dat we ter
beschikking kregen met de hand bijgeschreven door de orgelmaker
F.Joris zelf.
Dit moet dus kort na 1925 gebeurd zijn; het is niet onmogelijk dat
F.Joris bij deze gelegenheid ook nog andere reparaties uitvoerde.

b) BIBLIOGRAFIE

H.Van der Harst : "Het koororgel in de Grote of St-Stevenskerk te
Nijmegen" in 'Het Orgel', uitg.v.d.Nederlandse Organisten Vereniging,
71°jg., nr.12 - dec.1975.
p.378-379 + fotobijlage :

"In het koor der Sint Stevenskerk bevindt zich sinds enige jaren een
hoogst merkwaardig en belangrijk orgel. Tot 1965 stond het instrument
in de parochiekerk van St.Quintens in het Belgische Wommersom, niet ver
van Tienen. In dat jaar werd het door een nieuw orgel vervangen.
Het oude orgel kon aangekocht worden door de Hervormde Kerkvoogdij te
Nijmegen, waar het een aantal jaren opgeslagen lag in afwachting van
de voltooiing der kerkrestauratie. Het is daarna geheel gerestaureerd
door de orgelmakers Vermeulen te Weert onder supervisie van dr.M.A.
Vente namens de Kerkvoogdij en onder toezicht van de Rijksdienst voor
de Monumentenzorg.

Ondanks ingrijpende wijzigingen, met name aan kas en mechaniek, bevatte het orgel zoveel waardevols, dat een restauratie ten volle verantwoord was. Van het oude pijpwerk waren slechts twee registers verdwenen, terwijl voor een reconstructie voldoende aanwijzingen aanwezig waren. Het orgel moet dateren uit de tweede helft van de 17e eeuw. Het is van uitgesproken zuidelijke factuur. De windlade bevat 45 cancellen zodat het een orgel met kort octaaf is. De orgelkas is zeer charmant. Op een smallere onderbouw staat de hoofdkas met ronde middentoren en aansluitende vlakke zijvelden. Het lijkt ons niet onmogelijk dat het orgel vroeger deuren had. Mooi snijwerk bevindt zich boven de pijpen van het front. Voor de restauratie bevond zich het klavier aan de voorzijde. Dat dit niet de oorspronkelijke opzet was, bleek duidelijk uit de mishandeling van de onderkas. Bovendien was het aan de inwendige aanleg te zien. De gehele kas verkeerde trouwens in slechte staat. De dispositie van het orgel luidde voor de restauratie :

Montre 8'sup.

Bourdon 8'

Prestant 4'

Flûte 4'

Nazard 3'

Doublette 2'

Flûte 2'

Fourniture

Cornet

Trompette 8' basse/sup.

één sleep was onbezet

Tijdens de restauratie werd aan de hand van stokken en roosters duidelijk, wat er gewijzigd of verdwenen was. Dit waren een tertregister, onmisbaar op een dergelijk orgel, en een in bas en discant verdeelde stem, waarvan de bas enkelvoudig, de discant dubbel bezet was. Gezien de traditie en de mensuren der roostergaten konden hier alleen maar een Quintfluit 1 $\frac{1}{2}$ ' en een sesquialter hebben gestaan.

Bij de herstelwerkzaamheden werd de oude windlade gerestaureerd en de mechaniek weer op de oorspronkelijke manier aangebracht. De kas is hersteld en gecompleteerd. Een aparte vermelding verdient het nieuwe

manuaal- en pedaalklavier. Het manuaalklavier is een copie van een der klavieren van het Verbuecken-orgel in Engsbergen (België).

Schrijver dezes trof ze een aantal jaren geleden aan in de onderkas van dat orgel. Ze zijn zeer archaïserend uitgevoerd met weggestoken frontons aan de ondertoetsen en met ingelegde boventoetsen. Het beleg der ondertoetsen is van palmhout. Voor het pedaalklavier stond het oude orgel in de Hervormde Kerk te Hattem model.

Het gehavende pijpwerk is voorzichtig gerepareerd. Nieuw werden Sesquialter, Quint-fluit $1\frac{1}{2}'$ en het discantgedeelte der Terts. Voor de bas is gebruik gemaakt van het aanwezige jongere pijpwerk der Montre $8'$ discant. De klank van het instrument is opvallend vitaal, en bepaald ruiger dan van de 18e eeuwse orgels uit dezelfde streek. Het mensurenbeeld vertoont veel overeenkomst met dat van de orgels van Le Picard en Robustelli. Merkwaardig is de samenstelling van de Fourniture die in het hoogste octaaf een 16 voets resultant geeft. Dit register is duidelijk niet voor polyfoon gebruik. Het is vergelijkbaar met de Fourniture van het Ingoust-orgel (1674) te Petit Andely, waar de $5\frac{1}{3}'$ overigens al op f' zijn intrede doet. De latere orgels uit het Zuid/Oost Belgische gebied hebben echter doorgaans hogere mixturen. Door de bas/discantdeling van een aantal stemmen tussen c' en cis' en de aanvang van Cornet en Sesquialter op cis' heeft het orgel aardig wat solistische mogelijkheden. Ofschoon het niet onmogelijk is, passende literatuur voor het orgeltje te vinden, laat het zich het beste al improviserend bespelen.

Hieronder volgt de huidige dispositie van het orgel, vergezeld van een aantal bijzonderheden:

1. Cornet 4 rangs, alle pijpwerk open cilindrisch.
2. Prestant $4'$, $c - h^\circ$ in het front, metaal met bladtin bekleed en met vergulde spitsgebogen labia, $c'-c'''$ op de lade.
3. Bourdon $8'$, $C-c^\circ$ van hout, $cis-d'''$ metaal, gedekt.
4. Flûte $4'$, $C-c'$ gedekt met losse hoeden, $cis'-c'''$ dichtgesoldeerde hoeden met roeren.
5. Doublette $2'$
6. Nasard $3'$, $C-f^\circ$ gedekt, rest cilindrisch open.
7. Quarte de Nasard $2'$, $C-c'$ gedekt, $cis'-c'''$ open cilindrisch.

8. Tierce $1 \frac{3}{5}'$, C-a° uit oude Montre 8' discant, rest nieuw.
Open cilindrisch.
9. Quinte $1 \frac{1}{2}'$ basse, nieuw.
10. Sesquialter disc. nieuw.
11. Fourniture $1'$, 3 rangs, van C-c'' is het hoogste koor nieuw, in het
hoogste octaaf is het middelste koor nieuw.
12. Trompette 8' basse/sup. forse, zuidelijke trompet.

De toonhoogte is iets minder dan een halve toon onder de huidige
stemming. Het orgel is gestemd in een ongelijk zwevende temperatuur.
Manuaalomvang C,D,E,F,G,A,B,H,c-c''',
omvang aangehangen pedaal C,D,E,F,G,A,B,H,c°-a°.

Samenstelling Fourniture :

C	c°	cis'	cis''
1	$1 \frac{1}{3}$	$2 \frac{2}{3}$	$5 \frac{1}{3}$
$\frac{2}{3}$	1	2	4
$\frac{1}{2}$	$\frac{2}{3}$	$1 \frac{1}{3}$	$2 \frac{2}{3}$

Samenstelling Cornet :

cis' = $4' - 2 \frac{2}{3}' - 2' - 1 \frac{3}{5}'$."

Centrum LUBBEEK
Gemeente BINKOM
Parochiekerk Sint-Jan-Baptist

=====

Auteur oorspronkelijk instrument : P.A.Van Dinter, ca.1850.
Totale ombouw : A.D'Hondt / Kessel-Lo, ca.1900.

INSTRUMENT

Dispositie

<u>reciet</u>	<u>groot orgel</u>
flûte champêtre 2	doublette 2
flûte 4	prestant 4
bourdon 8	bourdon 16
dolciana 8 (disk.)	montre 8

- tremolo

- coupler

manuaalomvang : C-g'''

geen pedaal

Pijpwerk

+ front : zink; vermoedelijk D'Hondt.

+ binnenpijpwerk :

dolciana : diskant; oud pijpwerk dat uitgelengd werd en van expressions voorzien.

bourdon 8 : 13 baspijpen zijn van Van Dinter, het overige pijpwerk is misschien eveneens nog van deze bouwer.

fluit 4 : in de bas gedekt; het pijpwerk dateert van vóór Van Dinter; in de diskant gedekt met roertjes, verschillende zijn uitgelengd aan het corpus; de ca.20 kleinste zijn wijde open fluiten.

fluit 2 : in de bas roergedekt (wijde dikke roeren), de diskant is open fluit; dit pijpwerk is wellicht deels van Van Dinter.

open plaats : tongwerk B + D; pijpwerk verdwenen.

bourdon 16 : Van Dinter; de baspijpen zijn in grenenhout.

montre 8 : Van Dinter; met expressions.

prestant 4 : zeer enge mensuur (bijna zoals een strijker); enkele zijn
voormalige frontpijpen.

doublette 2 : deels Van Dinter, deels recenter (niet homogeen).

Windlade

- dubbellade (lade met 2 ventielkasten).
- waarschijnlijk nog van Van Dinter.

Klaviatuur

- ingebouwd aan de zijkant.

Traktuur & Windvoorziening

- grotendeels nieuw.

ORGELKAST

- niet-funkionele kast in neo-gotische stijl; zonder dak.
- wellicht van A.D'Hondt.

BIBLIOGRAFIE

1) E.G.J.Gregoir : "Historique ...", Anvers 1865; p.181 :

"Van Dinter (P.A.), facteur d'orgues qui s'établit d'abord à Tirlemont
et depuis 1857 à Maeseyck. ....

Nous faisons suivre les principales orgues de ce facteur, qui ont
2 claviers : .....; Bincom, 14 reg.; ...."

2) H.V.Couwenbergh : "L'orgue ancien et moderne", uitg.J.Van In, Lier
1887; (zelfde vermelding als bij Gregoir).

3) Inhoudigingsprogramma van het vernieuwd orgel van de O.L.Vr.-kerk te
Kessel-Lo (voormalige abdij van Vlierbeek); 1904.

In deze folder stelt A.D'Hondt een werklijst op (beginnend ca.1890);
vermeld is o.m. "Bincom, restauration".

HUIDIGE TOESTAND

instrument : in verval.

meubel : in verval.

onderhoud : geen meer.

---

datum prospektie : augustus 1976

Centrum LUBBEEK
Gemeente LINDEN
Parochiekerk Sint-Kwinten

=====

Auteur instrument : A.D'Hondt / Kessel-Lo
Bouwjaar : 1907
Onderhoud : Fa. B.Pels-D'Hondt / Herselt

INSTRUMENT

Dispositie

ped. : sousbasse 16.

gr.org. : bourdon 16, montre 8, flûte 8, viola 8, prestant 4,
trompette 8.

rec. : bourdon 8, salicional 8, voix celeste 8, dolce 8, flûte 4.

gr.orgue-pédalier

récit au grd.orgue   expression   tremblant
forte général

manuaalomvang : C-g'''

pedaalomvang : C-d'

Pijpwerk

gr.org. : in bourdon 16 en fluit 8 is ouder pijpwerk verwerkt;
roergedekt in de diskant.

reciet : bourdon 8 : oud.

fluit 4 : oud; in de bas enkele eiken pijpen, met aangeschroef-
de voorlagen; enkele gedekten, verder roergedekten,
de kleinste zijn open.

Windladen, traktuur etc.

- pneumatisch systeem.

Klaviatuur

- vrijstaande speeltafel.
- recht pedaal.

ARCHIVALIA

Volgende archiefgegevens werden ons bezorgd door Z.E.H.Pastoor :

- 1) orgelbouwer : August D'Hondt uit Kessel-Lo.
- 2) beschrijving (project) van de samenstelling van het orgel.
- 3) datum van levering : 11 september 1907.
- 4) prijs : 3.900 fr.
- 5) betaling : door de pastoor namens de kerkfabriek :
  - 1) voorschot van 300 fr. op 15 juli 1907
  - 2) voldoening 3.600 fr. op 13 september 1907
- 6) Gravin Geneviève de Beaufort heeft deze uitgave aan de kerkfabriek wellicht vergoed en daarvoor als tegenprestatie vw. de kerkfabriek een stichting ontvangen van 2 gezongen Missen (thans herleid tot 1 gezongen Mis). De Staat der Vrome Schikkingen (= private fundaties) van de kerkfabriek van Linden vermeldt "Mej.Genoveva de Beaufort, dotatie : nieuw orgel."

BIBLIOGRAFIE

Dr. Henri Verbist C.J. : "Geschiedenis van Linden, het verloren dorp", uitg.Culturele raad / Gemeentehuis Linden, 1972.

p.160, vermelding :

"Het mooi orgel, gift van Gravin Geneviève de Beaufort, tante van de huidige gravin Geneviève."

HUIDIGE TOESTAND

instrument	}	normaal.
meubel		
onderhoud		

---

datum prospectie : januari 1976

Centrum LUBBEEK
Gemeente LUBBEEK
Parochiekerk Sint-Bernardus

=====

- + In het begin van deze eeuw leverde J.Anneessens / Menen een 2°hands-orgel aan de kort tevoren opgerichte parochiekerk St-Bernardus; omtrent herkomst en geschiedenis van dit instrument zijn geen gegevens voorhanden.
Enkele jaren geleden werd het orgel totaal omgebouwd door A.Van de Loo / Heverlee, die ook voor het onderhoud instaat.

INSTRUMENT

Dispositie

subbas 16, bourdon 16, montre 8, bourdon 8,
prestant 4, roerfluit 4, kwint 2 ²/₃, oktaaf 2,
tremolo.

manuaalomvang : C-g'''

pedaalomvang : C-d'

Pijpwerk

prestant 4 : 19°eeuws pijpwerk (met oude inskripties).

bourdon 16 : deels oud; een gedeelte van de metalen gedekten
dateert van vóór de 19°e.

bourdon 8 : gedeeltelijk oud; in origine met roeren (de hoeden zijn
thans dichtgemaakt).

montre 8 : diskant alleen.

kwint 2 ²/₃ : bestaat vermoedelijk uit herwerkt pijpwerk
(afgesneden strijker?).

oktaaf 2 : bevat enkele oude restanten.

Windlade

- integraal nieuw.

Klaviatuur

- vrijstaande speeltafel, beneden in de kruisbeuk.

Traktuur

- elektrisch.

ORGELKAST

De kast bestaat alleen uit een houten omhulsel, met zweldeuren;
geplaatst in een nis, boven in een zijbeuk.

BIBLIOGRAFIE

"Orgels-Werken uitgevoerd door Jules Anneessens - Menen - 1905-1948"
(brochure uitgegeven in eigen beheer door Fa. Anneessens / Menen)
Lubbeek - St-Bernardus wordt vermeld op een lijst van geleverde
"Occasieorgels".

---

datum prospektie : juli 1975

Centrum LUBBEEK

Gemeente LUBBEEK

Dekenale parochiekerk Sint-Martinus

Het instrument is het resultaat van een tamelijk diverse bouwgeschiedenis:

- de oudste delen dateren van het begin v.d. 18^e eeuw.
- aan het einde 18^e-begin 19^e e. geschiedde een totale herbouw, vermoedelijk door een orgelmaker uit de Waalse school.
- ca. 1870 werd het orgel ingrijpend getransformeerd door L.Dryvers.
- vóór 1925 : plaatsing elektrische ventilator door F.&A.Joris/Aarschot.
- ca.1930 volgden nog wijzigingen door
(volgens een naamplaatje) "Frans Vos-Huybrechts"

Kerkorgelmaker - pianos - harmoniums

Sichem

Onderhoud : voorheen Fa.Aerts & Castrel / Duffel;

thans is het orgel buiten gebruik.

INSTRUMENT

Dispositie

0	tremolo	
0	(cornet)	
0	montre 8 bas	X gestopt registergat
0	montre 8 sup	0 clarinette-hautbois sup 8
0	violon de gamba 8 bas	0 flûte douce 4
0	violino 8 sup	0 gambe 8
0	bourdon 16 bas	0 bourdon 8
0	bourdon 16 sup	0 prestant 4
0	bourdon 8 bas	
0	bourdon 8 sup	
0	flûte douce 4	
0	prestant 4	
0	fourniture	
0	doublette 2	
0	---- ? ----	
0	flageolet 2	
0	---- ? ----	
0	flûte traversière sup	
0	trompette 8 bas	
0	trompette 8 sup	
0	clairon 4 bas	

bovenste rijen : HW, bovenklavier

rij terzijde : OW, onderklavier

manuaalomvang : C-c""

pedaalomvang : C-d' (aangehangen aan HW)

Pijpwerk

- overal zijn beschadigingen en stemsleuven vast te stellen.

- er zijn kernprikken aangebracht.

Hoofdwerk

cornet : op laadje van Dryvers; 8' met tamelijk dikke roeren, de rest is wijde fluit; de hoogste tonen zijn aanvulligen (oud pijpwerk).

montre 8 B + D : de ± 5 grootste zijn in hout, verder staat een aantal baspijpen in het front; hoog loodgehalte; de pijpen in de diskant staan op de lade en zijn van een iets steviger metaallegering.

bourdon 16 B : Dryvers; het pijpwerk (hout) staat vóór de montre; ronde voeten en stoppen.

bourdon 16 D : divers pijpwerk, maar toch grotendeels van Dryvers; slap metaal.

prestant 4 : 18^oeeuws (in elk geval inskripties in 18^oeeuws schrift).

bourdon 8 B + D : baspijpen in hout; oud pijpwerk; tamelijk eng gemensureerd.

open plaats : verdwenen register.

fluit 4 : in de baskant roergedekt (tamelijk wijde roeren), in de diskant wijde open fluit; vrij stevig pijpwerk.

doulette 2 : van zelfde makelij als prestant 4.

flageolet 2 : wijde open fluit; er zijn ook enkele roergedekten in flesvorm (tamelijk dikke roeren); het is duidelijk zichtbaar dat het metaal op linnen gegoten werd.

viola 8 : pijpwerk van Dryvers, van behoorlijke kwaliteit; hoog loodgehalte; er zijn thans snijbaarden aangebracht.

fourniture : 3 rangen; samengesteld uit oud pijpwerk, niet homogeen van samenstelling.

flûte traversière sup : Dryvers, goed pijpwerk; met zijbaardjes.

trompet B + D : stamt uit de 1° helft v.d. 18° e.; de bekers van de baspijpen hebben blikken onderstukken tot bijna op de volledige hoogte; kurkvormige koppen met afgeschuinde onderkanten; belederde kelen in de bas, opgeronde tongen; de kleinste pijpjes zijn labialen.

clairon bas : 2° helft 18° e.; nauwer van mensuur dan de trompet.

Onderwerk

prestant 4 : 35 pijpen op de lade, de rest in het front; 18° eeuwse pijpwerk; tamelijk hoog loodgehalte; eerder slordig soldeerwerk, met behulp van krijtlijm.

bourdon 8 : 16 houten baspijpen + 1 metalen staan terzijde, 34 staan op de lade; de houten zijn niet homogeen.

gamba 8 : was in origine een doublette 2; enkele (8 à 9) zijn behouden en staan in het front, een aantal andere maakt nu deel uit van de gamba (uitgelengd).

fluit 4 : enkele baspijpen zijn gedekt, verder 37 roergedekten, de 4 kleinste zijn conisch en open (wijde mensuur); de opsmeden zijn verlaagd; dit spel was in origine gedeeld in B + D.

hobo diskant : 29 pijpen; er was van in origine geen baskant voorzien (geen stokboringen).

Windladen

HW-lade : vermoedelijk Dryvers, mogelijks met behoud van oudere elementen.

OW-lade : bevindt zich nog in de voet van de kast (originele plaats); chromatische opstelling; er zijn 7 tonen bijgevoegd bij middel van een afzonderlijk laadje (Dryvers).

Klaviatuur

- in origine aan de achterzijde, waar de oude registergaten nog aanwezig zijn : 9 + 9 voor het HW en 8 (op één verticale rij, blijkbaar toegevoegd) voor het OW.
- door Dryvers verplaatst naar de zijkant.

Traktuur

- hoofdzakelijk van Dryvers, met verwerking van enkele oudere elementen (o.m. eiken abstrakten).

Windvoorziening

- Dryvers; magazijnbalg.
-

ORGELKAST

- 8'-balustradeorgel met 4'-onderwerkfront; klassieke stijl.
  - het dak is getransformeerd, alsook de zijkant waar zich nu de klaviatuur bevindt.
-

BIBLIOGRAFIE

H.V.Couwenbergh : "L'orgue ancien et moderne", uitg.J.Van In, Lier 1887.
p.103 : "En 1860, il (= L.Dryvers) fit les premiers essais d'un sommier dont les registres furent remplacés par des séries de soupapes; notamment aux orgues qu'il construisit vers cette époque à l'église des Joséphites à Louvain, à Nieuwrhode, Lubbeek et ....."

p.104 : (werkljst Dryvers)

- Lubbeek, église paroissiale : grand orgue à deux claviers et levier pneumatique. "
-

HUIDIGE TOESTAND

instrument : in verval; onbespeelbaar.

meubel : in verval.

onderhoud : geen meer.

---

datum prospektie : augustus 1976

Centrum LUBBEEK
Gemeente PELLENBERG
Parochiekerk Sint-Pieter

=====

Auteur instrument : onbekend.

Bouwjaar : eind 17°- begin 18° eeuw.

Het instrument is afkomstig uit de O.L.Vrouwkerk te Tremelo
en werd in 1830 door Th.Smet (Duffel) naar Pellenberg over-
geplaatst.

Onderhoud : o.m. - L.Dryvers, ca.1850-1867.

- L.Van de Plas (Kortrijk-Dutssel), ca.1869-1880.

- J.Billion, 1881.

Transformaties : - 1933 : F.Vos (Zichem); bijbrengen reciet.

- 1960 : Fa. A.Thunus (Malmédy); diverse vernieuwingen.

INSTRUMENT

Dispositie

X gestopt gat	gestopt gat	X
O prestant 4	cornet 3 rgs	O
O bourdon 8	plein jeu 3 rgs	O
O doublette 2	trompette 8 sup	O
O montre 8	salicional 8	O
O trompette 8 bas	bourdon 8 °	O
O larigot 1 ¹ / ₃ °	flûte 4 °	O
	(leeg reg.gat)	X

° = reciet

Het bovenste klavier (II) is het oude HW, het onderste (I) is het
door Vos bijgebrachte reciet.

manuaalomvang : C-g''' {II = sprekend C-c'''}
                              {I =   "   C-fis '''}
pedaalomvang : C-f' (aangehangen aan II)

Pijpwerk

- + front : - grotendeels oud; hoog loodgehalte.
  - weinig overlengte.
  - alleen de uiterste pijpen zijn loos (in hout), origineel.
- + binnenpijpwerk :
  - prestant 4 : deels in het front; mogelijks 17^oeeuws;
    - andere faktuur dan het overige oude pijpwerk.
  - cornet : 3 rangen ($2^2/3$, 2, $1^3/5$); opeen gedeeld laadje, 24 cancellen;
    - het pijpwerk is niet meer volledig homogeen.
  - bourdon 8 : 17^oeeuws; zeer hoog loodgehalte (donkere tint); de opsmeden werden ooit verlaagd en de voeten zijn uitgelengd (18^oeeuw).
    - baspijpen : - enkele in eik,
      - enkele in grenen (18^oe.), beplakt met perkament uit graduales; de tonen Cis, Dis, Fis en Gis zijn later bijgemaakt, hetgeen wijst op een oorspronkelijk verkort oktaaf.
  - open plaats : voor de Fluit 4 (door Vos op het reciet geplaatst).
  - oktaaf 2 : 18^oeeuws pijpwerk.
  - open plaats : voorheen Nazard; thans gedeeltelijk bezet door de salicional; hieronder bevinden zich enkele oude pijpen met hoog tingehalte, en met een typische versiering $\begin{smallmatrix} O \\ O \end{smallmatrix}$ uitgedrukt boven het bovenlabium.
  - montre 8 : op deze plaats stond vermoedelijk in origine een tierce; de diskant van de montre werd geplaatst door Th.Smet, de baskant is een latere aanvulling (met oud pijpwerk, zoals bij salicional).
  - fourniture : in origine 4 koren, het hoogste is verdwenen;
    - overal zijn de randen ingescheurd wegens slecht stemmen.
  - trompet B + D : 2^ohelft 19^oeeuw, koppen in moderne vorm; vertinde lepels; alle bekers staan gekraakt.
  - open sleep : voorzien voor een gedeeld tongwerk.
  - In de reciet-kast :
    - bourdon 8 : nieuw.
    - strijker ? : thans buiten functie.
    - larigot : afkomstig van een strijker (ingekort); thans uitgeschakeld.

fluit 4 : 17^oeeuws pijpwerk; in de bas zijn enkele pijpen van jongere datum (aanvulling van de ontbrekende tonen van het originele verkort oktaaf); in de bas gedekt, in de diskant dichtgesoldeerde roergedekten, enkele kleinste zijn conisch (aanvullingen, 19^oe.).

Windlade

- van latere datum dan de kast en het oudste pijpwerk; naar het aantal cancellen te oordelen waarschijnlijk 18^oeeuws.
- gespijkerde pijpstukken (tamelijk grote spijkers).
- de originele lade had een verkort groot oktaaf (45 cancellen).
- originele kleppen; de veren zijn vernieuwd.
- de pulpeten zijn eveneens vernieuwd.

Klaviatuur

- ingebouwd aan de prospektzijde.

Traktuur

- gedeeltelijk 19^oeeuws.
- grenen wellen met eiken armpjes.

Windvoorziening

- magazijnbalg in een nevenruimte.

ORGELKAST

- 4'-kast in sobere barokstijl.
- verminkt door diverse transformaties; de grondstructuur van de originele kast is echter nog compleet.

ARCHIVALIA

Op de pastorie werd de mogelijkheid geboden om een koffer niet-geïnventariseerd kerkarchief, die zich nog op de zolder bevindt, te onderzoeken. Dit vluchtig onderzoek was uiteraard alleen gericht op het vinden van de belangrijkste feiten en data, en wil dus geen aanspraak maken op volledigheid.

Volgende gegevens werden genoteerd :

Rekening 1818

Betaelt aen Eg.De Kempeneer voor 150 daegen en een vierendeel gewerkt te hebben in de kerk van Pellenberg aen het stellen van 2 klyne Autaeren, t oxael, verhoogende den grooten Autaer & aen 28 st. per dag en voor een bussel veeren voor t oxael als ook voor drinkgelt voor het bezorgen van die Autaers en andere toebehoortens bij specificatie de soe van twee honderd seventien guldens dry stuyvers twee oorden dies 217-3-2

Betaelt aen P:hugaerts voor 6 dagen en een vierendeel gewerkt te hebben in de kerke aen de banken op t oxael, verhoogen der lijkschraeve de aen 22 st. daegs bij quitt., de soe van ses guldens seventien stuyvers twee oorden dico 6-17-2

+ Staat van Begrooting ofte Budjet van de Fabriek der Kerke van Pellenberg voor het Dienstjaar 1830

Buitengewone uitgaven

Uitgave tot opronking van de Kerk, als voor de Volle Betaeling van het orgel, volgens toelaeting gekogt 50 = 57
deficit op de rekening van 1828 - 202.30

+ Staat van Begrooting 1829

Buitengewone uitgaven

Uitgave tot opronking van de Kerk, als orgel

Het Kerkfabriek	De gemengde Kommissie	den Aartsbisschop
165 = 0	165 " "	165 = 00

+ Kwitantie :

(Diepdrukzegel)

XXXXX

Den ondergeteekende bekent ontfangen te hebben van Celestinus de Bont in qualiteyd als tresorier der parochie kerke van de gemeente van pelleberg eene somme van honderd en seven guldens dry en tachtig centen Nederlands zynde in voldoeninge voor het uyt breeken der orgel en orgel Kas staende in de Kerke tot treemeloo, en de selve wederom te plaetsen in

de parochie Kerke tot pelleberg als mede het orgel, behoorelyk
te Kuysschen, intonneeren en stellen met het leveren van eenen
prestant 8 voet sūperius de pypen van voor int gesigt te verfolien
leveren van koper draet wit balleer en verders

f 107 - 83.

Pelleberg den 12 december 1830

P.Vangael Pastoor

T: Smet

P.Pasteels G.Kernels

(1 onleesbaar handteken)

+ Kwitantie :

"Ontfangen van den Heer Celestinus de Bondt de somme van
vyftig guldens en seven en vyftig centen nederlands in volle
voldoening van het orgel gekogt door het Kerkelyck bestuur van
pellenberg, van de kerk van Tremeloo

Den 20 Xbris 1830

f 50 - 57

N.Scheys, pastoor van Tremeloo

P.Van Gael Pastoor

G.Kernels P.Pasteels F.Goossens

+ Rekening 1835 :

10 fr aan J.H.Carette "voor 2 vaesen op de orgelkast te stellen"

+ Rekening 1830 : Uytgaven

12 Xber 1830 / betaelt aen T.Smets /

/ Voor het uytbreken der orgelkas en orgel tot Tremoloo,
en de zelve wederom te plaetsen, te Kuysschen, intonneeren,
stellen en leveren van eenen prestant 8 voet superius & e.

/ 107 - 83

20 Xber 1830 / betaelt aen den Eerw.heer Pastor Scheys tot Tremeloo /

/ Den restant in volle voldoeninge van de orgel gekogt
door het kerkelyk bestuur van Pellenberg van de kerk
van Tremeloo

/ 50 - 57

10 Xber 1831 / betaelt aen P.Pasteels Koster /

/ Voor zyn tractement als Koster en organist voor 1830

/ 25 - 00

+ Gegevens uit begrotingen :

- begroting 1852 voorziet voor orgel 60 fr.
- " 1857, 58, 59 = 20 fr
- 1860 = 40 fr.
- 1861 = nihil
- 1862 = 62,86 fr.
- 1863, 64, 66, 67 = telkens 10 fr.

+ Gegevens uit rekeningen; kwitantiebriefjes :

- rekening 1851 (uitgaven) :

31 Xber 51 Orgelmaker / voor het kuysschen en stellen der orgel 80 fr.

- 1852 : betaald mondkosten 15
en hulp aan orgelmaker 9 fr.
- 1853 : Jeancart / onkosten der orgel / 8,50 fr.
- 1867 : nr.17 / 31 Xber 1867 / Dryvers /
voor gedane werken aan het orgel 19,25 fr.
- 1869 : (2 vermeldingen) 5 fr. / (verder) 10 fr.
kwitantie : 10 fr. voor werken aan 't orgel / 8 7ber 1870
(geen naam ingevuld)

- gedrukte kwitantiebriefjes :

1870 : betaald 28 fr. aan L.Vanden plas orgelmaker
voor reparatie aan 't orgel

1871 : id., 8 fr.

1872 : id., 10 fr.

1873 : id., 6 fr.

1876 : aan L.Vandenplas, orgelmaker 10 fr./ 30 Xber 1876

- 1878 : 1gedrukt en 1 geschreven kwitantiebriefje

"Ontvangen van het kerkfabriek van Pellenberg de som van zes en
twintig francs voor werken gedaan aan het orgel.

Pellenberg den achtentwintigsten augusti 1878

L.Vandeplas, Orgelmaker, Cortryck-Dutzel"

id. op 31 aug.1878 : 24 fr.

- 1881 : schuldvordering + kwitantiebriefje

"Ontvangen voor gedeeltelijke herstelling der orgel van de kerk te
Pellenberg de somme van hondert franken.

(get.) J.Billion

Pellenberg den 30 mei 1881 "

- op een losse recapitulatielijst :

"1881 Mai payé à Bellion réparation à l'orgue 450."

+ 20^e eeuw :

- de begroting vanaf 1912 tot 1920 voorziet jaarlijks

"art.32 - accordeeren orgel - 60,00 fr."

+ Resolutieboek :

Zitting van 18 jan 1933

3) Het orgel in zeer slechte staat is hersteld door Mr.Vos,
kerkorgelmaker te Sichein, ook is er een tweede klavier bijgevoegd."

+ Bewijsstukken 1933 :

naamkaartje "Frans Vos - Huybrechts"

Kerkorgelmaker

(bijgeschreven :)

Sichein

"Betaald december 1933"

(achterzijde): "

Sichein 16-12-33

Eerw. Heer Pastoor

Zoudt U de goedheid willen hebben de som van 150
franken te storten op postcheque nummer 85938, onkosten voor
het stemmen en onderhoud der kerkorgel voor het jaar 1933.
Ontvang intusschen Eerw.Heer Pastoor mijn eerbiedige groeten
en dank.
F.Vos

+ Uit de rekeningen blijkt ook dat tot in 1948 een orgelblazer
betaald werd.

+ Resolutieboek :

Zitting van 1° zondag van juli 1960

"Besloten werd het orgel te laten herstellen met de opbrengst van
de omhaling die hiervoor Mjrs.Maria Deschamps & Germaine Piron
in de parochie gedaan hadden.
De opbrengst bedroeg 45.000 fr."

+ Bestek "22 Mars 1960

Aloïs Thunus, manufacture d'orgues
53 rue Cavens Malmédy

"Soumission pour la restauration des orgues de l'Eglise
de Pellenberg lez Louvain.

1. Démontage, nettoyage et remontage de l'instrument	15.000 frs.
2. Réparation des tuyaux abimés (débosselage, resoudage)	9.000
3. Fourniture d'un nouveau clavier	3.500
4. Fourniture d'un pédalier de 30 notes	4.500
5. Construction d'un abrégé	3.200
6. Réparation de la mécanique et du soufflet	4.600
7. Nouveaux boutons de régistres	1.500
8. Transport	3.000
9. Nouveau banc	1.500
	<hr/>
	45.800 frs.
10. Prolongation du sommiers	22.000
11. nouveau Moteur "Meidinger"	9.000
	<hr/>
	76.800 frs.

+ Faktuur :

2 juillet 1965

accord et réparation de l'orgue

dans l'église de Pellenberg

1.820 fr.

BIBLIOGRAFIE

'De Praestant' X^ojg.(1961), p.15 - rubriek Orgelinhuldigingen
Pellenberg 27 nov.1960
(geen orgelbouwer & dispositie vermeld)
gastorganist : F.Boesmans.

HUIDIGE TOESTAND

instrument : zeer in verval.

meubel : in verval.

onderhoud : geen meer.

---

datum prospektie : februari 1976

archiefonderzoek : maart 1976

Centrum OUD-HEVERLEE

Gemeente HAASRODE

Parochiekerk Onze Lieve Vrouw

=====

Auteur instrument : V. Van de Loo / Rotselaar

Bouwjaar : 1913

INSTRUMENT

Dispositie

<u>reciet</u>	<u>gr.org.</u>	<u>ped.</u>
salicional 8	montre 8	flûte 8
bourdon 8	prestant 4	sousbasse 16
flûte oct.4	viola 8	
voix céleste 8	flute harm.8	- 3 koppelingspedalen
octavin 2	bourdon 16	- 1 zwelkastpedaal (niet-gradueel)
basson-hautbois	doublette 2	
tremblant	fourniture	
	trompette	

manuaalomvang : C-g'''

pedaalomvang : C-d'

Pijpwerk

- integraal nieuw.

Klaviatuur

- ingebouwd aan de zijkant van de linkse kast.

Traktuur

- mechanisch.

ORGELKAST

- gedeelde kast in neo-gotische stijl.

ARCHIVALIA

Gedenkboek : "Historia Ecclesiae" (bewaard in de pastorie)

1913 - Orgel

In het vooruitzicht van nog het orgel te kunnen plaatsen werden plan en bestek van orgel gevraagd aan de Heeren Stevens te Duffel en Slootmakers te Brussel zonder verplichtingen aan te gaan.

De prijs van Stevens was : kas in dennenhout, eenvoudig langs eenen kant van het hoogzaal 2 clavieren 8 spelen, pedaal 2 spelen (transmissie) 5300 fr.

Mr. Slootmakers gaf : orgel zonder kas langs eenen kant van het hoogzaal : 2 clavieren 8 spelen pedaal 1 spel (transmissie) 4650 fr.

De Heer Vandeloo van Rotselaer bood zich later aan en gaf op verzoek van den pastoor plan en prijs : orgel zonder kas, met doek er voor geplaatst, langs beide kanten van het hoogzaal 2 clavieren 14 spelen, pedaal 2 spelen (transmissie) 4600 fr. Dit plan bevat al de spelen van Mr. Stevens en Slootmakers en daarbij nog 6 andere.

Aangezien de prijs van Mr. Vandeloo de voordeeligste was, werden er inlichtingen genomen over dezen Heer en zijne werken. Hij werd aanbevolen als een man van vertrouwen door de Zeer Eerw. Heer Deken van Aarschot, E.E.H.H. Pastoors van Rotselaar en Bael, moeder overste en zuster organist van 't gasthuis te Aarschot enz. Het orgel van 't gasthuis te Aarschot door Mr. Vandeloo gemaakt, werd door de heer pastoor en eenen vriend organist, nauwkeurig onderzocht en goed bevonden.

Daarna werd de aanvraag tot plaatsen van het orgel met plan en bestek voorlopig onderworpen aan het aartsbisdom en daar goedgekeurd.

De noodige beraadslaging werd door het kerkfabriek gedaan in buitengewone zitting op 15 Augusti 1912 en de noodige stukken onderworpen aan de goedkeuring der bevoegde overheid.

In de loop van de winter werd het orgel gemaakt door Mr. Vandeloo.

De plaatsing werd begonnen den 26 Mei en was voleind in 't begin van Augusti. Het orgel werd gewijd den 5° Augusti 1913 door de Zeer Eerw. Heer Deken van Bierbeek, daarna werd er een plechtig lof gezongen en het orgel werd bespeeld tot groote voldoening van al de aanwezigen.

De wijding begon te 3 uren en de plechtigheid eindigde te 4 ure.

Waren tegenwoordig de E.E.H.H. leden der conferentie en eenige andere priesters, vrienden van den pastoor. Veel volk was er in de kerk waaronder verscheidene van de naburige parochien. Dank zij gegeven aan de Heer Vandeloo, die zijn werk zoo goed heeft afgemaakt en met de grootste zorg geplaatst.

Bij gebrek aan geldmiddelen is er geene Orgelkas geplaatst.

Orgelkassen - 1925

Om de kerk gansch in orde te stellen, heeft de pastoor op zich genomen van de orgelkassen te laten plaatsen op zijne kosten; op voorwaarde dat de bijlage van het Kerkfabriek voor hem zou verhoogd worden met 300 fr. en dat de jaarlijksche overschotten tot afkorting zouden dienen.

Bij overlijden of vertrek van A.Beirinckx pastoor, zal alles aanzien zijn als vereffend of kwijt gescholden.

De orgelkassen werden besteld bij Mr.Lambrechts-Van Passel te Wijgmael voor 4895 fr. ondergedeelte 100 fr.per m² bovengedeelte 100 fr. m² facadepijpen 700 fr. leveren en plaatsen 50 fr. Het werk is geplaatst in April 1925. De plaatsing heeft meer gekost dan de berekening vermeldt, doch het "meer" is niet in rekening gebracht, ook niet het in was zetten. De bijkosten voor afsluiting in wit hout beloopt tot 245 fr. Dus heeft alles samen gekost 5140 fr. Alles is door den pastoor betaald.

Kuissching orgel

Door al de werken in de kerk gedaan : plaatsing van zoldering in albestine plaatsen afkuissching en schildering was het orgel zeer vervuild, en ontsteld door het plaatsen der orgelkassen. Geheel het orgel is hetzelfde jaar, 1925, goed opgekuist en in orde gesteld door den Orgelmaker V.Vandeloo voor 350 fr.ten koste van het Kerkfabriek.

HUIDIGE TOESTAND

- normaal.

---

datum prospektie : januari 1976

Centrum OUD-HEVERLEE
Gemeente OUD-HEVERLEE
Parochiekerk Sint-Anna

=====

Auteur instrument : P.Ch.Van Peteghem / Gent

Bouwjaar : 1816 (vermeld binnenin de kast)

Het orgel is afkomstig uit het seminarie te Mechelen en
werd naar Oud-Heverlee overgeplaatst in 1825. (naar een
gegeven, bewaard op de pastorie)

INSTRUMENT

Dispositie

trompet bas		trompet sup
terts 1 ³ / ₅		fournituur
fluit 4		salicional 8
bourdon 8		doublet 2
cornet		prestant 4
X (gestopt gat)		tremolo (buiten werking)

manuaalomvang : C-g''' (fis''' en g''' zijn loze toetsen)

pedaalomvang : C-c° (kistpedaal, aangehangen)

Pijpwerk

cornet : 5 koren, nog compleet; 8'-koor = roergedekt, de andere
koren = wijde open fluit.

prestant 4 : 29 pijpen op de lade, nogal erg opengestemd;
de overige in het front.

bourdon 8 : basoktaaf in eik; de rest is volledig gedekt met verschuif-
bare hoeden.

doublette : enkele van de grootste pijpen staan in het front.

fluit 4 : enkele grote pijpen in eik; verder metalen, gedekt met hoeden;
de kleinste zijn roergedekten.

salicional : nieuw; op deze plaats stond voorheen een nasard.

tierce : in de bas met + prestantmensuur, loopt verder uit naar
fluitmensuur; zeer smal gelabieerd; in de bas met baardjes.
fourniture : 3 rangen, nog compleet; pijpwerk met een zeker tingehalte.
trompet 8 : de bekers in de bas hebben blikken onderstukken (tamelijk
hoog reikend), in de diskant een iets hoger tingehalte.

Windlade

- gespijkerde pijpstokken.
- ingelijmde kleppen, met originele veren en enkele hulpveren;
alle ogen zijn verroest of geoxideerd.
- de pulpeten zijn versleten.
- geen inscriptie in de ventielkast.

Klaviatuur

- ingebouwd aan de achterwand.
- nieuw klavier (niet aangepast aan de originele tessituur).
- kistpedaal, met enge afmetingen; werd later hoger geplaatst.

Traktuur

- + toetstraktuur :
  - originele wellenborden voor klavier en pedaal.
  - originele eiken abstrakten.
- + registratuur :
  - het mechanisme van de tremulant werd ontkoppeld.
  - het mechanisme van "Rossignol & Ventil" is verwijderd, het register-
gat werd gestopt, doch wat betreft de plaats van het laadje zijn er
nog duidelijke sporen binnen in de kast; een stuk van het kondukt
is nog aanwezig.

Windvoorziening

- nieuwe magazijnbalg, achteraan op het doksaal.
  - de windkanalen zijn nog gedeeltelijk origineel.
  - inliggende tremulant.
-

ORGELKAST

- 4'-kast in rococo-stijl.
- de deurtjes onder de klaviatuur zijn thans niet meer te openen, omdat het pedaal hoger gelegd werd.
- binnenin de kast, naast het wellenbord, vindt men een inscriptie :
"Pierre Ch. Van Peteghem"
fecit septembre 1816

BIBLIOGRAFIE

E.G.J.Gregoir : "Historique ...", Anvers 1865; p.198.

De werklijst van P.Van Peteghem (senior) vermeldt (ca.1780) :

"Malines, petit et grand seminaire".

Alleen verder historische studie kan hier reveleren welke instrumenten het precies betreft, en welk instrument zich thans te Oud-Heverlee bevindt. Het kan naar onze mening zelfs bezwaarlijk gaan over de bij Gregoir vermelde orgels, vermits het orgel te Oud-Heverlee duidelijk 19^oeeuws is qua stijl en konstruktie. Ook is niet bekend of het afkomstig zou zijn uit het Groot of Klein Seminarie.

G.Potvlieghe : "Werklijsten der Van Peteghem's", in tijdschrift 'Vlaanderen' 21^ojg. nr.129, 1972; zie p.378.

De auteur vermeldt het instrument zonder meer op naam van Pierre-Charles (ook Pierre II) als nieuw orgel (gelet op de inscriptie in de kast).

HUIDIGE TOESTAND

instrument : begin van verval.

meubel : id.

onderhoud : vermoedelijk geen meer.

---

datum prospektie : januari 1976

Centrum OUD-HEVERLEE
Gemeente SINT-JORIS-WEERT
Parochiekerk Sint-Joris

=====

Auteur instrument : H. De Volder / Brussel

Bouwjaar : 1858

Auteur transformatie : A. D'Hondt / Kessel-Lo (tussen ca.1890 en 1904)

INSTRUMENT

Dispositie

o	cornet
o	montre 8
o	gamba 8
o	prestant 4
o	bourdon 8
o	flute ouverte 4
o	doublette 2
o	flute douce 4
o	trompette sup 8
o	trompette bas 8
o	clairon bas 4
o	hautbois sup 8

manuaalomvang : C-f'''

geen pedaal

Pijpwerk

+ front : - baspijpen van prestant 4 en een gedeelte van montre 8 sup.
- loden pijpen; thans met aluminiumbronsverf beschilderd.

+ binnenpijpwerk :

cornet : 5 r.; op één aaneengesloten pijpenbank;

het 8'-koor is gedekt, de rest is van wijde fluitmensuur;

inscriptie op de cis'-pijp : " Bourdon du cornet "

orgue 105
1858 C^x

Men vindt verder overeenkomstige inscripties op de grootste pijp
van elk register; dit is de typische signatuur van De Volder.

montre 8 : het laagste oktaaf is gekombineerd met de bourdon; enkele pijpen staan in het front (de kleine middentoren).
prestant 4 : 37 pijpen staan op de windlade, de overige in het front.
gamba 8 : origineel pijpwerk, doch er zijn later snijbaarden aangebracht; enkele van de grootste pijpen zijn in hout.
bourdon 8 : volledig gedekt; baspijpen in grenenhout, met zeer lage opsneden; met bolusverf beschilderd.
flute ouverte 4 : 1 oktaaf gedekt, de rest zijn wijde open fluiten.
doublette 2 : in de bas met prestantmensuur, in de diskant als conische fluit gebouwd.
flute douce 4 : baspijpen gedekt, verder 25 pijpen roergedekt, de 17 kleinste zijn conisch en open.
trompet 8 B + D : baspijpen met blikken onderconussen; hoog loodgehalte; gewalst metaal.
clairon 4 B : faktuur cfr. trompet.
hobo 8 D : origineel; enge trompetmensuur.

Windlade

- originele lade; gespijkerde pijpstokken.
- ventielkast : - lederpulpeten.
  - beplakt met krantenpapier; geen inskripties.
  - genummerde ventielen.

Klaviatuur

- ingebouwd aan de zijkant.
- horizontale rij registertrekkers, boven de boekenplank.

Traktuur

- toetstraktuur : via liggend walsraam.
- registertraktuur : ongewijzigd.

Windvoorziening

- originele magazijnbalg van De Volder, in de voet van de kast, nog steeds voorzien van de originele handpompbediening (kan nog functioneren).
  - originele windkanalen.
-

ORGELKAST

- sobere 4'-kast.
- de torens zijn van een hoge kap voorzien, blijkbaar voor het plaatsen van de grote pijpen van de montre en de gamba.
- de kast stond vroeger vooraan op het doksaal, thans is ze achteruit en zijwaarts verschoven.
- voorheen was het sobere meubel opgesmukt met vleugelstukken, voorzien van sierpijpjes; aan de hand van de A.C.L.-foto (zie bijlage) is het evenwel ook nog niet uit te maken of deze vormgeving de originele was van De Volder, of uiteindelijk het resultaat zou geweest zijn van wijziging door A.D'Hondt; er zijn immers nog instrumenten bekend die "restauratie"-werkzaamheden door A.D'Hondt ondergingen, en van dergelijke vleugelstukken voorzien zijn (v.b. Boutersem, Butsel, kapel te Butsel en Verrijck; zie foto's in bijlage).
- de kast werd recent geheel beschilderd met bleekgrijze verf, hetgeen gebeurde tijdens een weinig gelukkige herschildering van het hele kerkinterieur.

ARCHIVALIA

- + Inhuldigingsprogramma van het vernieuwd orgel in de O.L.Vrouwkerk te Kessel-Lo (Vlierbeek) in 1904.

In deze folder stelt A.D'Hondt een lijst op met zijn tot dan toe verrichte werken.

Vermelding : "Weert-St-Georges, restauration".

HUIDIGE TOESTAND

instrument : vrij gaaf gekonserveerd, doch in verval.

meubel : normaal, op de beschildering na.

onderhoud : geen meer; het instrument wordt niet meer bespeeld;
er is een elektronium in dienst genomen.

---

datum prospektie : oktober 1975

Centrum ROTSELAAR
Gemeente ROTSELAAR
Dekenale parochiekerk Sint-Pieter

=====

Bouwgeschiedenis :

In 1717 werd praktisch een nieuw orgel gebouwd door J.Wauters uit Leuven, met behoud van enkele oudere elementen. N.Oriou bouwde bij die gelegenheid een nieuwe orgelkast. J.Wauters onderhield verder het orgel tot in 1729. Na verschillende kleinere werkzaamheden (zie hiervoor art.cit. sub 1) onder § Bibliografie) werd het orgel grondig getransformeerd door L.Dryvers uit Rotselaar (vóór 1887). Een laatste ingrijpende transformatie geschiedde in 1963 door Fa. G.D'Hondt, Herselt.

INSTRUMENT

Dispositie

<u>Ped.</u>	<u>-I-</u>	<u>-II-</u>
subbas 16	bourdon 16	salicionaal 8
octaaf 8	prestant 8	holpijp 8
gedekt 8	bourdon 8	prestant 4
koraalbas 4	open fluit 4	blokfluit 2
P + I	octaaf 2	cymbel 3st
P + II	mixtuur 4-6st	sesquialter 2st
P + II 4'	trompet 8	hobo 8
	I + II 16'	tremolo
	I + II	
	I + II 4'	
vaste + vrije combinaties		
zweltrede		
manuaalomvang : C-g'''		
pedaalomvang : C-f'		

Pijpwerk

+ front : montre 8; in de zijvelden staat nog ouder pijpwerk (18°e.),
de rest is nieuw.

+ binnenpijpwerk :

Groot orgel

montre 8 : 18°eeuws; nu van schuifringen en stemkrullen voorzien.

fluit 4 : van Dryvers.

bourdon 8 : id.

oktaaf 2 : 18°eeuws; er is slecht soldeerwerk verricht aan de monden;
de baarden zijn afgesneden en de opsmeden zijn half rond
gemaakt; overal werden stemkrullen ingetrokken.

mixtuur : nieuw.

trompet : Dryvers.

Ped.

integraal nieuw.

Reciet

hobo : nieuw.

bourdon 8 : oud, 18°eeuws (Goynaut?), hier en daar bewerkt;
de baspijpen zijn nieuw.

prestant 4 : 18°eeuws of misschien nog ouder.

salicional : Dryvers.

- de rest is integraal nieuw.

Windladen

- gr.org.-lade : van Dryvers; nu geëlektrificeerd.

- reciet-lade : nieuw.

Traktuur etc.

- nieuw; elektro-pneumatisch systeem.

ORGELKAST

- 4'-kast uit 1717, doch meerdere malen vergroot, uitgebreid en
getransformeerd; o.m. de bovenkast werd verhoogd.

- er zijn nog enkele oude ornamenten bewaard gebleven.

- rugwand e.d. verdwenen.

BIBLIOGRAFIE

- 1) H.V.Couwenbergh o.praem.: "L'orgue ancien et moderne", uitg.J.Van In,
Lier 1887; p.104 :

De werkljst van L.Dryvers vermeldt :

"Rotselaer : un clavier et pédales séparées, restauration."

- 2) De Praestant XII°jg.(1963), p.102, rubriek 'Orgelinhuldigingen':

"4 aug. Rotselaar

orgelbouwer : Fa. B.Pels-D'Hondt, Herselt.

systeem : electro-pneumatisch

gastorganist : Kan. Edg.De Laet.

(volgt dispositieopgave)"

- 3) T.J.Gerits : "Een orgelrestauratie van Jan Wauters te Rotselaar (1717)",
in 'De Praestant' XX°jg.(1971), p.32-35.

We geven hieronder alleen een kort overzicht van data en feiten,
geresumeerd uit voormeld artikel. Het artikel bevat verder nog uitgebreide nota's en archiefbijlagen.

"- 1632 : nieuw orgel van Jan van Weert

- 1646, 1648-43 : herstel wegens beschadiging, id. J.van Weert

- 1698-1704 : onderhoud door Jan Mattheesens

- 1717 : grondige restauratie door J.Wauters

+ nieuwe kast door N.Oriou

- 1717-1729 : onderhoud door J.Wauters

- 1734 : G.Davidts, onderhoud

- 1735-40 : N.J.Lefkens, onderhoud

- 1749-50 : J.De Fromme, "

- 1779-81 : J.B.Goynaut, "

- 1789 : J.Smets, herstelling

- 1821 : A.Graindorge, onderhoud

- 1827 : Peter van Gele (Gent), onderhoud

T.J.Gerits besluit : "Zoals de meeste historische orgels van Oost-Brabant
ging ook dit instrument verloren."

Dit wordt evenwel gedeeltelijk tegengesproken door 2 feiten :

1° het vermelden op de werkljst van Dryvers van "restauration"

2° het nog ter plaatse aanwezige oude materiaal.

HUIDIGE TOESTAND

instrument : normaal

meubel : begin van verval

onderhoud : normaal

---

datum prospectie : juli 1975

Centrum ROTSELAAR
Gemeente WERCHTER
Parochiekerk Sint-Jan-Baptist

=====

Auteur instrument : (gesigineerd) " Joseph Joris et Fils "
facteur d'orgues
Sichem

Bouwjaar : ca.1925
(de vorige kerk brandde af tijdens WO I)
- er is een gedeelte oud pijpwerk opgenomen, van
onbekende herkomst.
- er is ook een hoeveelheid romantisch pijpwerk opgenomen,
dat mogelijks afkomstig is van het vorig orgel van
L.Dryvers (zie § Bibliografie).
Onderhoud : Fa. B.Pels-D'Hondt / Herselt.

INSTRUMENT

Dispositie

<u>gr.org.</u>	<u>récit</u>	<u>ped.</u>
bourdon 16	diapason 8	sousbasse 16
montre 8	salicionale 8	flute basse 8
violon 8	voix céleste 8	contrebasse 16
bourdon 8	flûte 4	bombarde 16
flûte harm.8	quinte 3	
flûte octaviante 4	trompette harm.8	
doublette 2		
trompette 8		

- P-F-T-A
- réunion des claviers
- réunion grand orgue - pédale
- réunion récit - pédale
- tremolo
- expression récit

manuaalomvang : C-g'''

pedaalomvang : C-f'

Pijpwerk

gr.org.

- een hoeveelheid pijpwerk is vermoedelijk nog bewaard gebleven van het vorig orgel van L.Dryvers.
- enkele pijpen zijn ouder (18^oeeuws?); ze zijn eventueel van een ander orgel afkomstig en door Joris hier opgenomen (zo vindt men o.m. in de bourdon enkele pijpen met inskriptie "nasard").

récit

- trompet : oud (zeker van vòòr Dryvers' orgel); vrij hoog loodgehalte; bekers met blikken onderstukken.
- salicional : bestaat volledig uit eiken pijpen (uit een draaiorgel afkomstig ?).

Windladen, klaviatuur etc.

- nieuw; pneumatisch systeem.

ORGELKAST

- er is nauwelijks sprake van een kast : er zijn alleen een paar zijwanden, voorzien van houten sierpijpen, links op het doksaal.
- aan de rechterkant van het doksaal zijn de bombarde en de contrebasse van het pedaal opgesteld, achter een gelijkaardige afschutting.
- het zwelwerk bevindt zich in een aparte kast, achteraan op het doksaal.

BIBLIOGRAFIE

- 1) E.G.J.Gregoir : "Historique ...", Anvers 1865; p.108 :
"Forcivil (Jean Baptiste) .....
Puis des orgues à ... Wechter, (=Werchter ?), ..."
- 2) H.V.Couwenbergh : "L'orgue ancien et moderne", uitg.J.Van In, Lier 1887:
p.98 :
(beschrijving van het "système à dédoublement" van L.Dryvers en
zijn toepassing ervan op het orgel te Werchter + dispositieopgave.)

p.104 :

"Mr. L.Dryvers construisit encore les orgues suivantes :

....

Werchter : grand orgue à 2 claviers et pédales, système du dédoublement."

HUIDIGE TOESTAND

instrument : normaal

onderhoud : normaal

---

datum prospectie : augustus 1975

Centrum ROTSELAAR
Gemeente WEZEMAAL
Parochiekerk Sint-Martinus

=====

Auteur instrument : Fa.B.Pels / Herselt

Bouwjaar : 1970

Er werd gebruik gemaakt van een aantal stemmen uit het
oude orgel (meestal van L.Dryvers) en van de reeds voorheen
getransformeerde orgelkast, waarvan het frontgedeelte nog
van het orgel van Delhay (1841) kan afkomstig zijn.

INSTRUMENT

Dispositie

<u>BW</u>	<u>HW</u>	<u>HW</u>	<u>BW</u>
gedekt 8	praestant 16	gedekt 8	harm.fluit 4
oktaaf 4	praestant 8	gamba 8	nasard 2 ² / ₃
woudfluit 2	oktaaf 4	fluit 4	tertiaan 2s
cymbel 3s	kwint 2 ² / ₃	cornet 5r	hobo 8
tremulant	flageolet 2	trompet 8	<u>P</u>
<u>P</u>	mixtuur 4s	<u>RW</u>	subbas 16
praestant 16	<u>RW</u>	roerfluit 8	gedekt 8
oktaaf 8	praestant 4	kwintadeen 8	fagot 16
fluit 8	gemshoorn 2	fluit 4	trombone 8
oktaaf 4	scherp 3s	kromhoorn 8	klaroen 4
P + I, P + II, P + III,		II + I, II + III.	

manuaalomvang : C-c'''

pedaalomvang : C-f'

Pijpwerk

+ front : integraal nieuw.

+ binnenpijpwerk : deels nieuw, deels pijpwerk van Dryvers dat
hersteld of aangepast werd.

Windladen

Alle laden zijn als nieuw te beschouwen, niettegenstaande het bestek (zie § Bibliografie) specificeert dat de oude gedeelde HW-lade en de Pos.-lade opnieuw gebruikt zouden worden.

Klaviatuur

- nieuw; ingebouwd aan de prospektzijde van het HW.

Traktuur

- mechanische manueel- en registertraktuur;
het pedaal werkt elektrisch.
- te beschouwen als een fabrieksmatig vervaardigde traktuur, met
veelvuldig gebruik van aluminium.

Windvoorziening

- nagenoeg integraal nieuw.

ORGELKAST

- vroeg-19^e eeuwse orgelkast in klassieke stijl, die reeds door Dryvers getransformeerd was.
- thans is het Onderwerk-front losgemaakt van de HW-kast en werd benut als prospekt voor een nieuw losstaand Rugpositief (in de balustrade); op de plaats van het vroegere Onderwerk-prospekt is thans de nieuwe klaviatuur aangelegd; de voet van de kast werd overigens nog verder verbouwd en mogelijks zelfs omgedraaid.
- in de panelen naast de klaviatuur zijn nog ronde registergaten (Dryvers) nawijsbaar.
- de starre trapvormige nieuwe RW-kast is niet in overeenstemming gemaakt met de frontstructuur, een werkwijze die overigens ook bij de HW-kast de meubelstructuur zeer verstoort; het nieuw bijgemaakte paneelwerk is meestal uit gefineerde blok- of spaanderplaat.
- de oude vleugelstukken en lijsten zijn getransformeerd.
- achter de HW-kast is een aparte kast bijgeplaatst voor de pedaalspelen.
- de nieuwe opstelling van het orgel op het doksaal, met de HW-kast

ver achter de torenboog, gepaard gaand met wijziging van het doksaal, is een stuk ordeverstoring die in het kader van de algehele kerk-restauratie werd opgedrongen; dit heeft tot resultaat dat de akoestische uitstraling der werken zeer ongelijk is en voor HW, BW en Ped. zelfs fel belemmerd wordt.

ARCHIVALIA

Volgende gegevens werden gevonden door E.P.Trudo J.Gerits :

Parochie-archief Wezemaal, Sect.I, 25

f°167 r° :

"item betaelt aen Jean Baptiste Bernabé Goijnant de somme van een en dertigh guldens thien stuÿvers voor drÿ jaeren d'orgel deser kercke te hebben onderhouden ende gestelt volgens accoort daer over gepasseert à rate van thien guldens thien stuÿvers s'jaers verschenen sinxen 1700 drÿ en seventigh 1700 vier en seventigh ende 1700 vÿf en seventigh volgens quittance, dus dico 31 gl."

f°167 v° :

"voor een jaer d'orgel deser kercke gerepareert ende gestelt te hebben verschenen sinxen 1700 ses en seventigh volgens quittance dico 10 gl.10 st."

BIBLIOGRAFIE

1) H.V.Couwenbergh : "L'orgue ancien et moderne", uitg.J.Van In, Lier 1887.
p.103 :

"En 1860, il (= L.Dryvers) fit les premiers essais d'un sommier dont les registres furent remplacés par des séries de soupapes; notamment aux orgues qu'il construisit vers cette époque à l'église des Joséphites à Louvain, à Nieuwrrhode, Lubbeek et partiellement aux grandes orgues de Wesemael-lez-Louvain et de Veerle-lez-Diest."

p.104 : (werklijst Dryvers)

"Wesemael, église paroissiale : grand orgue à trois claviers et pédale séparée, 40 jeux.

- 2) F.Meyer : "Restauration en adaptations des travaux sur l'organe de l'église de St-Martinuskerk te Wezemaal" (Lastenboek in opdracht van de kerkfabriek); Opvelp, 1965.

p.II, 1-2 :

"Het orgel in de St. Martinus kerk te Wezemaal."

Het orgel in de St. Martinus kerk te Wezemaal was origineel een instrument van bescheiden omvang. De diepte van de hoofdkast wijst op een windlade, het Hoofdwerk, waarvan sommige toetsen ook door het pedaal te bespelen waren.

Van 1809 tot 1819 werd het orgel onderhouden door Jean-Etienne Smits. Van 1819 tot 1852 is dit onderhouden toevertrouwd aan J.Delhaye.

Op 8 juli 1941 dient J. DELHAYE een projekt in voor een nieuw klavier met nieuwe windlade met 14 registers van 61 Kancellen. Dit klavier zou aan de voorkant geplaatst worden, wat er op wijst dat de speeltafel vroeger aan de zij- of achterkant stond. In de achterwand van de orgelkast zijn er nog inkepingen en openingen die doorgangen van registerstangen geweest zijn.

De prijs van het projekt Delhaye was 3.000 Gulden B courant.

De dispositie : Quintadena 8'

Montre Superior 8'

Holpijp 8'

Flute Traversière 8' sup.

Fluit 4'

Prestant 4'

Veldfluit 2'

Doublette 2'

Cornet 5 sterk

Mixtuur 4 sterk

Trompet 8' Bas- en Diskant

Klaroen 4' Bas- en Diskant

Dit werk schijnt uitgevoerd te zijn, ten minste gedeeltelijk.

In de rekeningen van de kerk vindt men op datum van 15.8.1843 een som van 1.951,10 Florijnen; op datum van 4.7.1852 een som van 727,52 Florijnen, uitbetaald aan J.Dilkens "voor het maken van een orgelkast".

Vanaf 1855 is het orgel in de handen van Léonard Drijvers die tot 1868 voor 13.741,83 Gulden werken zal uitvoeren.

- Een positief wordt achter het Hoofdwerk geplaatst.
- Een windlade, die een tweedehands windlade schijnt te zijn, en waarvan slechts de helft gebruikt wordt, komt boven het Hoofdwerk, als Zwelwerk.
- Een onafhankelijk Pedaal van 8 registers, op 4 windladen.

Het orgel werd zo vol pijpen gepropt dat de meeste registers buiten ieder bereik stonden, wat het verval van het orgel betekende, bij gebrek aan onderhoud.

De orgelkast werd op verscheidene plaatsen opengebrouwen om doorgang te verlenen aan de talrijke bijbouwen.

Drijvers, die bekend stond als een bekwaam orgelbouwer maar die zonder voorafgaand plan werkte, stierf vóór de voltooiing van het orgel. Twee van zijn gezellen, Jef Bouillon en Jan Smits eindigden de werken. In het najaar 1961 was het orgel praktisch niet meer te bespelen.

Er werd besloten het instrument volledig uiteen te nemen.

Het orgel werd uiteengenomen door Fa. D'Hondt te Herselt; ....."

p.II - 3 :

"Dispositie van het orgel vóór het uiteennemen :

Hoofdwerk :	Montre 16'	Positief :	Bourdon 16'
	Bourdon 16'		Flute Ouverte 8'
	Montre 8'		Melophone 8'
	Viola di Gamba 8'		Prestant 4'
	Prestant 4'		Flute Bouchée 4'
	Flute Ouverte 4'		Cor Anglais 16'
	Flageolet 2'		Trompette 8'
	Cornet 5 rangs		Clairon 4'
	Fourniture 4 rangs		
	Trompette 16'		
	Trompette 8'		
	Clairon 4' Basse		
	Clarinette 8' Dessus		
Zwelwerk :	Salicional 8'	Pedaal :	Contrebasse 16'
	Bourdon 8'		Flute de Pédale 16'

Voix Céleste 4'	Violon 16'
Mélophone 4'	Sousbasse 16'
Flute Harmonique 4'	Flute 8'
Basson-Hautbois 8'	Flute Harmonique 4'
Voix Humaine 8'	Bombarde 16'
	Bombardon 8'

Accouplements : 111/11

11/P

Annulateurs : Pédale

Jeux d'anches du Grand-Orgue

Trémolo : Récit."

p.II, 12-14 :

"Conclusie.

Het orgel van de St. Martinus kerk te Wezemaal is een instrument dat geen aanspraak kan maken op historiciteit. De opstelling, zoals wij zij kennen, dagtekent uit de tijd van J.Delhaye, de kast uit de tijd van J.Dilkens, dus omstreeks 1840-1845.

De zeer belangrijke werken uitgevoerd door Léonard Drijvers, over een periode van 13 jaar, hebben het orgel buitenmatig vergroot, zo dat de grootte van het orgel haar ondergaang zou betekenen.

De werken van Drijvers kostten 13.741,83 Gulden, ongeveer 250.000,- toen de wedde van de arbeiders enkele centiemen per dag waren.

Drijvers was een vindingrijke orgelbouwer, tal van zijn systemen werden later terug door andere uitgevonden. Sommige uitvindingen waren echter te ingewikkeld om van lange duur te zijn.

Het resultaat van het uiteennemen :

Van de 8 windladen zijn er slechts 3 die na restauratie terug kunnen gebruikt worden.

416 pijpen zijn definitief verloren alsook 30 bekers van de Bombarde 16'.

De overvloed van 16' en 8' zal nog enige stemmen doen verdwijnen om een beter evenwicht te bekomen tussen de verschillende toonhoogten. De windvoorziening, ventilator, windkanalen, traktuur zijn helemaal te vervangen.

De orgelkast moet gerestaureerd worden; nieuwe linker zijkant en 50% van achterkant.

Een onafhankelijke stelling moet voor het orgel voorzien worden.

Projekt voor het herbouwen van het orgel.

Het orgel wordt herbouwd als een 3 manuaal en pedaal instrument. Het Positief staat niet achter het Hoofdwerk maar wordt als Rugpositief geplaatst. Het wordt omkleed met de oude positief kast die vroeger met blinde pijpen voorzien was. De oude Positief windlade wordt herbruikt.

Het Hoofdwerk behoudt zijn twee windladen.

Een nieuwe windlade wordt gebouwd voor het zwelwerk, een mechanische sleeplade van 7 registers, 61 Kancellen.

Het Pedaal, nieuw, wordt elektrisch.

Het orgel wordt opgebouwd op een metalen geraamte, van stevige bouw. Dit geraamte ondersteunt tevens de orgelkast, die terug een omkleding van het orgel wordt.

De windvoorziening wordt helemaal hernieuwd, zowel de ventilateur als de windkanalen en de regulatoren van elke windlade.

De traktuur wordt vernieuwd. De traktuur van het Rugpositief loopt onder verhoog, op de bevloering aangebracht. Ook de registratuur voor dit gedeelte van het orgel wordt nieuw gebouwd.

De speeltafel wordt zorgvuldig gerestaureerd alsook de orgelkast.

Dispositie:

Rugpositief (eerste manuaal)

Roerfluit 8' (Oud Flute Ouverte)

Quintadena 8' (Nieuw)

Prestant 4' (Oud Prestant 4')

Fluit 4' (Oud Flute 4')

Gemshoorn 2' (Nieuw)

Scherp 3 sterk (Nieuw)

Kromhoorn 8' (Ombouw Vox Humana, nieuwe bekers)

Hoofdwerk (tweede manuaal)

Montre 16' (11 laagste; Violon 16'. Pijpen in front nieuw)

Montre 8' (bas en pijpen in front nieuw)

Bourdon 8' (Oud Bourdon 8')

Gamba 8' (Oud Viola di Gamba 8')

Prestant 4' (Oud Prestant 4')

Fluit 4' (Oud Flute 4')
Kwint 2 2/3' (Nieuw)
Flageolet 2' (Oud Flageolet 2')
Cornet 5 sterk (Nieuw)
Mixtuur 4 sterk (Oud Mixtuur 4 sterk)
Trompet 8' (Oud Hoofdwark of bruikbare pijpen van andere Trompet)

Zwelwerk (derde manuaal)
Bourdon 8' (Oud Zwelwerk)
Salicionaal 8' (Oud Zwelwerk)
Voix Céleste 8' (Oud Zwelwerk, 4' opschuiven en 13 nieuwe pijpen)
Prestant 4' (Oud Melophone 4')
Flute Harmonique 4' (Oud Zwelwerk)
Woudfluit 2 (Nieuw)
Tertiaan 2 sterk (Nieuw)
Hobo 8 (Oud Zwelwerk)

Pedaal
Principaalbas 16' (Uit Violon 16')
Oktaaf 8' (Transmissie)
Subbas 16' (Oud Positief)
Gedekt 8' (Transmissie)
Fluit 8' (Oud Pedaal)
Oktaaf 4' (Transmissie)
Fagott 16' (Nieuw)
Trombone 8 (Transmissie)
Klaroen 4' (Oud positief en hoofdwark)
Koppels : 1/P ; 11/P ; 111/P.
          1/11 ; 111/11.
Tremolo : in Zwelwerk."

NOTA : De fouten in de tekst zijn hier mée overgenomen uit het officieel exemplaar van het lasten boek, omdat het ons niet mogelijk is uit te maken wat schrijffouten van de auteur zijn en wat tikfouten zijn.
Er dient verder nog op gewezen te worden dat de uiteindelijke uitvoering der werken op meerdere plaatsen nogal afgeweken is van het projekt.

3) 'De Praestant' XIX^ojg.(1970), p.44 : rubriek Orgelinhuldigingen.

"Orgelbouwer : Fa.B.Pels-D'Hondt / Herselt.

Historiek : 1841 J.Delhaye vervaardigt de windlade van het hoofdwerk.

1855-69 verbouwingen en vergrotingen door L.Dryvers,
Rotselaar.

Windladen uit verschillende andere orgels, pijpwerk voor
het merendeel uit de tijd van Dryvers. Rugwerk (oorspron-
kelijk slechts sierfront) werd nu reëel gemaakt.

systeem : klavieren, mechanische sleepladen, voor een deel uit het
oude orgel, registers mechanisch, pedaal elektrisch.

dispositie : .....

De 11 grootste pijpen van beide prestanten 16 zijn
gecombineerd.

HUIDIGE TOESTAND

normaal.

---

datum prospektie : januari 1976

Centrum SCHERPENHEUVEL-ZICHEM

Gemeente AVERBODE

Abdijkerk der Premonstratenzers,

tevens dienstdoend als Dekenale Parochiekerk St-Jan-Baptist

=====

Auteur instrument : Hippolyte Loret, Laken

Bouwjaar : 1854-1859

Orgelkast : J.P.Piersotte, Elsene

+ Het Barker-mechanisme werd vervaardigd door A.Van Bever, destijds
meestergast bij H.Loret.

+ De blaasbalgen werden reeds ca. 1885 vernieuwd door L.Dryvers,
Kessel-Lo.

Onderhoud : na L.Dryvers J.B.D'Hondt en vervolgens G.D'Hondt.
thans Fa. B.Pels-D'Hondt, Herselt.

INSTRUMENT

Dispositie

De volgende dispositieopgave is overgenomen van H.V.Couwenbergh,
o.praem., één der voormalige organisten (cfr.§ Bibliografie sub 2.);
ze komt nog geheel overeen met de huidige toestand.

PREMIER CLAVIER

Bombarde

(12 jeux, 864 tuyaux)

1. Clairon 4	7. Trompet 8
2. Bombarde 16	8. Grand cornet
3. Octavin harmonique 2	9. Flûte pyramidale 4
4. Mélophone 4	10. Fugara 8
5. Viole de gambe 8	11. Flûte harmonique 8
6. Bourdon 16	12. Flûte ouvert 8

DEUXIÈME CLAVIER

Grand Orgue

(13 jeux, 946 tuyaux)

1. Trombone 16	7. Trompette 8

2. Octave 2	8. Fourniture
3. Quinte 6	9. Quinte harmonique
4. Flûte à cheminée 8	10. Prestant 4
5. Mélophone 8	11. Flûte octaviane 8
6. Montre 8	12. Violon major 16
	13. Montre 16

TROISIÈME CLAVIER

Positif

(13 jeux, 810 tuyaux)

1. Flûte harmonique 8	7. Cornet
2. Bourdon 16	8. Salicional 8
3. Prestant 4	9. Flûte octaviane 4
4. Dulciana 4	10. Bourdon 8
5. Basson à hautbois 8	11. Octave 2
6. Clairon 4	12. Bombarde 16
	13. Trompette 8

QUATRIÈME CLAVIER

Récit

(10 jeux, 536 tuyaux)

1. Voix humaine 8	6. Musette 8
2. Cor anglais 16	7. Mélophone 4
3. Flûte harmonique 4	8. Voix céleste 4
4. Quintadène 8	9. Fugara 8
5. Mélophone 8	10. Flûte harmonique 8

CLAVIER DE PÉDALES SÉPARÉES

(15 jeux, 405 tuyaux)

1. Trompette 8	8. Bombarde 16
2. Octavin harmonique 2	9. Trombone 16
3. Gros nazard 6	10. Clairon 4
4. Flûte basse 8	11. Prestant 4
5. Sous-basse 16	12. Mélophone 8
6. Montre-basse 16	13. Montre 8
7. Bazuin 32	14. Violon-basse 16
	15. Contrabasse 32

I. PÉDALES D'ACCOUPLLEMENTS

1. Grand orgue au clavier de bombarde
2. Grand orgue au pédalier
3. Bombarde au pédalier
4. Positif au grand orgue
5. Positif au récit

II. APPEL DES COMBINAISONS DES JEUX D'ANCHES

1. Du grand orgue y compris la fourniture
2. Du clavier de bombarde
3. Du positif
4. Des pédales (jeux 1 et 8)
5. Du basson-hautbois

Tous ces jeux peuvent être introduits un à un successivement au moyen de tirasses spéciales qui forment un total de 13 pédales de combinaison ou d'appel.

III. REGISTRES ET PÉDALES SECONDAIRES

1. Trémolo du récit
2. Trémolo du positif
3. Expression du récit et positif au moyen de lames à jalousies
4. Registres d'expression ouvrant deux portes latérales de la chambre expressive
5. Ventil

RÉSUMÉ

Quatre claviers à mains de 56 notes; pédales séparées de 27 notes; 65 registres et 63 jeux réels; 3561 tuyaux. La soufflerie consiste en un grand réservoir à doubles plis (système Cummins) avec régulateur et 6 réservoirs secondaires. Une machine pneumatique est appliquée au clavier du grand orgue." (einde cit.)

pedaal-registertrekkers : opschriften in groene letters

bombarde-	"	:	"	"	blauwe	"
grand orgue	"	:	"	"	zwarte	"
positif-	"	:	"	"	rode	"
récit-	"	:	"	"	oranje	"

nota : de registers in de linkse kolommen bevinden zich links van de klavieren, die in de rechtse aan de rechterkant.

Pijpwerk

- op de 1^overdieping staat het pijpwerk van Grand orgue (vooraan)
en Bombarde (achteraan),
op de 2^overdieping staat het pijpwerk van Positif (vooraan)
en Récit (achteraan), in een
zwelkast.
- de bombarde 32 staat in de nis van het grote raam, achter de
orgelkast.
- een groot gedeelte van het pedaalpijpwerk staat eveneens achteraan,
aan beide zijden van Grand orgue en Bombarde opgesteld; veel pijp-
werk werd afgeleid naar afzonderlijke banken.
- het houten pijpwerk is grotendeels in zachtere houtsoorten gemaakt
(vermolming vastgesteld).
- aan de frontpijpen (montre 16) zijn verstevigingen aangebracht.
- de tongwerkbekers zijn thans afgedekt met gaas tegen stofinval.

Grand orgue

montre 16 : hier en daar zijn later stemlappen aangebracht.

montre 8

violon 16

mélophone 8

flûte octaviante 8

flûte à cheminée 8 : is gedekt, met dunne roeren.

prestant 4

quinte 6 : fluit; de laagste met roeren, de hoogste conisch.

quinte harmonique : 5 1/3; nazard-faktuur; de laagste met roeren,
de hoogste conisch.

octave 2 : enkele van de hoogste pijpjes werden verwisseld.

fourniture : 5 rangen, progressief.

tongwerken

Bombarde

clairon 4

trompette 8

bombarde 16

grand cornet : 5 rangen; enge mensuur voor de prestanten; de 4' is
wijd; progressief (de 4' alleen in de diskant).

octavin 2 : conisch.

flûte pyramidale 4 : conisch.

mélophone 4 : prestantmensuur.

fugara 8

viole de gambe 8

flûte harmonique 8

flûte ouverte 8 : in hout; grotendeels vermolmd.

bourdon 16

Positif

cornet : 5 r.

flûte harmonique 8

salicional 8

bourdon 16 : met roeren.

flûte octaviante 4

prestant 4

bourdon 8

dulciana 4

octave 2

tongwerken (hobo laatst)

Récit

flûte harmonique 8

mélophone 8

kwintadeen

fugara

voix céleste 4 : pijpwerk verdwenen.

flûte harmonique 4

melophone 4

cor anglais 16 : met doorslaande tongen.

musette 8 : met conische bekera (vernauwend naar boven toe).

voix humaine : in de diskant met langere stevels.

Windladen

alles origineel.

Klaviatuur

- ingebouwd aan de prospektzijde.
- toetsbeleg vernieuwd (behalve op hoogste klav.).
- het pedaalklavier is nieuw (D'Hondt?).
- de koppelingspedalen bevinden zich onder de orgelbank en moeten met de hakken bediend worden.
- de kombinaties worden bediend bij middel van fijne ijzeren stangen boven de voorkant van het pedaalklavier.

Traktuur

- grenen wellenborden; alleen de pedaaltraktuur is in eik.
- op het Grand orgue werkt een Barker-hefboom.

Windvoorziening

- grote magazijnbalg (L.Dryvers); met regulateurs.

ORGELKAST

- originele grote orgelkast van J.P.Piersotte uit Elsene.
- loos positieffront in de balustrade (ter afscherming van de klaviatuur).

ARCHIVALIA

De volledige briefwisseling i.v.m. aankoop en plaatsing van het orgel bevindt zich nog in het archief van de abdij.

BIBLIOGRAFIE

- 1) E.G.J.Gregoir : "Historique ...", Anvers 1865, p.140, 141 en 142.
"LORET (Hyppolyte), à Paris, frère du précédent, ci devant à Laeken lez-Bruxelles, né à Termonde en 1810 et qui s'est fai une réputation distinguée par les orgues construits au couvent des Prémontrés à Averbode, ...
Parmi les plus remarquables orgues de Loret nous citons :
Orgue d'Averbode, près de Diest, dont M. Van den Bogaert, musicien studieux et habile virtuose, est l'organiste.

(hierna volgt een opsomming van de dispositie van het orgel)
L'orgue d'Averbode est sous le rapport de la solidité, de l'harmonie, de la diversité des jeux, le plus bel instrument que nous connaissions. Cependant cet orgue a besoin de la révision d'une main habile.

2) H.V.Couwenbergh, o.praem. : "L'orgue ancien et moderne", uitg. J. Van In, Lier 1887.

p.85-86 :

LORET (Hippolyte), ... Etabli à Laeken-lez-Bruxelles, Hip.Loret se fit une réputation méritée, par la construction du grand orgue de l'abbaye d'Averbode (Diest). Ce bel instrument qui, sous le rapport de la solidité du mécanisme, du nombre et de l'harmonie suave et délicate de ses jeux, n'a pas encore son égal en Belgique, est composé de 64 jeux, dont deux 32 pieds ouverts, treize 16 pieds et vingt-cinq 8 pieds repartis sur 4 claviers à mains et pédale séparée. Une machine pneumatique, la première qui fut construite en Belgique, est appliquée au clavier du grand orgue. Il possède en outre 12 pédales de combinaisons ou appel des jeux d'anche; 5 pédales d'accouplements, une pédale d'expression sur le récit et le positif enfermés dans une chambre expressive, enfin deux tremblants. La voix humaine de cet orgue jouit d'une juste renommée. Les jeux d'anche sont harmonisés de main de maître et ont un moelleux tel que tirés avec les puissants jeux de fond, ils ajoutent à l'harmonie de l'ensemble et lui donnent de la clarté et du brillant.

Les grands tuyaux en étain bruni de la montre 16 placés en façade, pèsent 561 kilos. La bombarde 32 pieds en métal pèse 1265 kilos, non compris les pieds et les anches. Commencé vers 1854, cet orgue fut inauguré par MM. Alphonse Mailly, professeur au conservatoire de Bruxelles et Ch.Van den Bogaert, organiste. Le beau buffet qui occupe tout le fond de la nef de cette belle église, est l'œuvre de J.P.Piersotte d'Ixelles-Bruxelles. Cet artiste mourut à l'hospice des petites-soeurs. La soufflerie, récemment renouvelée par M.Léonard Dryvers, est composé d'un réservoir à tables parallèles, système Cummins, de 4 mètres de long sur 2 mètres de large, et à double appareil de pompes à bascules. Outre un réservoir-régulateur, il y a six réservoirs anti-secousses partagés entre les divers étages

de l'instrument. L'orgue d'Averbode jouit depuis plus de trente ans d'une grande renommée en Belgique. Ce que l'orgue de Fribourg est pour la Suisse, celui d'Averbode l'est pour la Belgique.

p. 88 :

ADRIEN VAN BEVER, élève de Hippolyte Loret, travailla sous la direction de ce maître, à l'orgue d'Averbode vers 1857. C'est lui qui construisit le levier pneumatique de cet orgue, qui le premier en Belgique eut l'avantage de posséder cet important perfectionnement.

p.168-169 :

Dispositieopgave (cfr.supra onder § Dispositie)

3) G.D'Hondt : "Beschrijving van het orgel der Abdijkerk, Averbode", in 'De Schalmei', II^ojg.(1947), p.16-17.

(we citeren slechts enkele zinsneden)

"Het orgel der abdijkerk van Averbode werd van 1854 tot 1861 gebouwd door den Heer Hippolyte Loret, ... De orgelbouwer arbeidde er 7 jaar aan, en vele orgeldelen werden ter plaatse vervaardigd. ....

Loret heeft hier bewezen een bekwaam vakman te zijn en heeft een echte kunsttoer verricht met op zulk een kleine plaats zo een groot orgel te kunnen bouwen. Het doksaal waarop het orgel moest geplaatst worden had slechts een oppervlakte van 6,70 m. breed en 2,80 m.diep. Het orgel werd in 4 verdiepingen boven elkaar geplaatst, en meet in de hoogte 15,15 m.

Na Mr. Loret werd het orgel onderhouden door Leonard Drijvers, orgelbouwer te Leuven; vanaf 1895 door J.B.D'Hondt, orgelbouwer te Wolfsonck, en daarna door zijn zonen Gerard en Ernest D'Hondt, orgelmakers te Herselt. ....

4) Kreps J. : "Quinze Loret", in Musica Sacra, Mechelen, sept.1959.

p.105 (vermelding)

Hiernavolgende bibliografische verwijzingen hebben alleen betrekking op voormalige (verdwenen?) orgels van de Abdijkerk te Averbode, of op het vorig orgel (Robustelly) dat zich thans te Helmond (NL) bevindt.

- 1) M.A.Vente : "5.Het geslacht Brebos", in 'De Schalmei' II°jg.(1947), p.3-7.
- 2) id. : "Invloed van de Vlaamse orgelbouw op de Franse", in 'De Schalmei' III°jg.(1948), p.43-44.
- 3) 'De Praestant' IV°jg.(1955) nr.1, onder rubriek "Orgelnieuws": "Nederland, Helmond - St-Lambertuskerk : Het nu gerestaureerde orgel is in 1822 overgenomen van de abdij van Averbode en werd in 1771 gebouwd door Guillaume Robustelli uit Luik. In de revolutie-jaren werden de kloosterlingen van de abdij verdreven. De parochie nam de zorg voor kerk en orgel op zich, maar vermits niemand het orgel kon bespelen, werd het door de pastoor van Averbode in 1822 verkocht aan de Helmondse kerkmeesters."
- 4) E.Van Autenboer : "M.Posselius te Averbode", in 'De Praestant' X°jg (1961), p.91.
- 5) T.J.Gerits : "Jan Dillingen in de abdij van Averbode", in 'De Praestant' XI°jg. (1962), p.87.
- 6) id. : "Jan Dekens" in 'De Praestant' XIII°jg (1964), p.2 (zie in de voetnoten)
- 7) id. : "Werklijst van G.Robustelly", in 'De Praestant' XVI°jg. (1967), p.13.
- 8) id. : "Jan Nau", in De Praestant XVI°jg. (1967), p.29.
- 9) id. : "Werklijst C.Penceler", in 'De Praestant' XVII°jg. (1968), p.81.
- 10) id. : "Nieuwe vondsten ...", in 'Musica Sacra', dec.1964. (i.v.m. Jan Van Weert, 1632)
- 11) id. : "Orgelbouwer M.Posselius", in 'Taxandria' XXXVI°jg. (1964).
- 12) id. : "Wouter van Kermpt, schrijnwerker te Averbode", in 'Het oude Land van Loon' XVIII°jg.(1963). (i.v.m. orgelkast, 1530)

HUIDIGE TOESTAND

instrument : in verval, nog slechts ten dele bespeelbaar.

meubel : vervuild.

onderhoud : nagenoeg geen meer.

---

datum prospektie : juli 1975

Centrum SCHERPENHEUVEL-ZICHEM
Gemeente MESSELBROEK
Parochiekerk Sint-Michiel

=====

Auteur instrument : Fr.Ruef / Sint-Truiden
Bouwjaar : tussen 1855 en 1865
Auteur transformaties : Joris / Zichem
(o.m. bij de ombouw van de kerk)
Onderhoud : voorheen Fa. G.D'Hondt / Herselt.

INSTRUMENT

Dispositie

bourdon 16	soubasse 16	clavier-pédale
montre 8		octave aigue
violon 8		forte général
voix celeste 8		trémolo
bourdon 8		
prestant 4		
trompette 8		
manuaalomvang : C-g'''		
pedaalomvang : C-d'		

Pijpwerk

- + front : pijpwerk zeer gebuïld en beschadigd; de frontpijpen staan momenteel omgekeerd in de kast; was in origine met tinfoïie bekleed.
- + binnenpijpwerk :
  - alle houten pijpwerk is vernieuwd (Joris); beschilderd.
  - op een apart bankje staat een aanvulling voor de "octave aigue" (samengesteld met ouder pijpwerk).
- bourdon 16 : er is ouder pijpwerk in aanwezig (niet homogeen, een aantal zijn van vreemde herkomst); kan vroeger een bourdon 8 geweest zijn.
- bourdon 8 : volledig nieuw.

montre 8 : oud; met expressions (origineel?).

violon 8 : nieuw, met snijbaarden.

voix celeste 8 : oud; met ingetrokken spitse onder- én bovenlabia;
met expressions.

prestant 4 : oud.

trompet : met kelen naar Duitse bouwwijze.

Windlade

- volledig nieuw; pneumatisch (Joris?).

Klaviatuur

- vernieuwd (naar konstruktiewijze te oordelen vermoedelijk Joris).

- eveneens nieuwe pneumatische registerbediening.

Traktuur

- nieuw, pneumatisch.

Windvoorziening

- grote magazijnbalg achter de orgelkast.

ORGELKAST

- neo-gotische kast (met Duitse invloed); volledig in grenen.

- er werden grote openingen gezaagd in de rugwand, en hierachter zijn
nieuwe luiken aangebracht.

- de kast was vroeger te openen aan voor- en zijkant.

BIBLIOGRAFIE

E.G.J.Gregoir : "Historique ...", Anvers 1865, p.163 :

"Ruef (Frédéric), bon facteur d'orgues, né à Waldsee (Wurtemberg), ...

... il se fixa il y a 12 ans à St-Trond. ... a construit les orgues
suivantes : ...

Messelbroeck, 2 clav., 17 reg., pédale séparée avec crescendo."

HUIDIGE TOESTAND

instrument : in verval.

meubel : id.

onderhoud : geen meer; het orgel is nagenoeg buiten gebruik.

---

datum prospektie : juli 1975

Centrum SCHERPENHEUVEL-ZICHEM

Gemeente SCHERPENHEUVEL

Parochiekerk (basiliek) Onze Lieve Vrouw

=====

Auteur oorspronkelijk instrument : Eg.Fr.Van Peteghem, 1775 (?).

Alleen de kast met de frontpijpen en een kleine hoeveelheid binnenpijpwerk zijn nog origineel.

Auteur totale vernieuwing : L.Dryvers / Rotselaar; 1878.

Nota : Dryvers benutte de HW-lade en enig pijpwerk van het Van Peteghem-orgel bij de opbouw van een nieuw orgel te Schoonderbuken (bij Scherpenheuvel); zie volgend rapport.

Laatste transformatie : G.D'Hondt / Herselt, 1959.

INSTRUMENT

Dispositie

<u>Ped.</u>	<u>-I-</u>	<u>-II-</u>	<u>III</u>
principaal 16	bourdon 16	harm.fluit 8	bourdon 16
subbas 16	principaal 8	salicional 8	prestant 8
oktaafbas 8	viola di gamba 8	zachte fluit 4	wilgenpijp 8
gedekt 8	open fluit 8	zwegel 2	zweving 8
prestant 4	holpijp 8	scherp 3st	bourdon 8
fluit 4	prestant 4	clarinette 16	open fluit 4
roerfluit 2	fluit 4	vox humana 8	kwint 2 ² / ₃
bazuin 16	oktaaf 2	kromhoorn 8	zwitserse pijp 2
trompet 8	cornet 5st	II + III	terts 1 ³ / ₅
P + I	mixtuur 5st		cornet 5st (komb.)
P + II	trompet 8		cymbel 3st
P + III	klaroen 4		trompet 8
P + III4'	I + II		hobo 8
	I + III		schalmei 4
	I + II4'		tremolo
	I + III4'		

manuaalomvang : C-c""

pedaalomvang : C-f'

Pijpwerk

Volgend pijpwerk is nog als oud te onderkennen :

- het frontpijpwerk in beide HW-kasten.
- fluit 4 (in de bas gedekt, middentessituur roergedekt, de kleinste zijn wijde open fluiten).
- hobo 8 (de tongen zijn thans belederd).
- trompet 8.
- 12 eiken baspijpen van bourdon 8.
- cornet 5r (tot f''' in originele samenstelling; de rest, tot c"", is een aanvulling, met oud pijpwerk).
- de bas van de bazuin 16.
- er zijn verder restanten van klein pijpwerk van een montre 8 en van een 2'.

Aan het oud pijpwerk is slecht soldeerwerk verricht.

Het overige pijpwerk dateert van 1878 en 1959.

Het positief was in origine loos (houten prospekt, origineel).

Windladen, klaviatuur, traktuur etc.

- integraal nieuw.
- elektro-pneumatisch systeem.

Het origineel klavier bevond zich schuin (ingebouwd) tegen de rechter-
kast.

ORGELKAST

- originele gedeelde kast, met een front van nauwelijks iets meer dan 4'-lengte; wegens de eerder schaarse plaatsruimte die beschikbaar is hebben deze kassen een niet vaak voorkomende vormgeving, hetgeen tevens tot een vrij ongebruikelijke traktuuraanleg aanleiding moet hebben gegeven.
- loos positief in de balustrade.
- het ensemble is nagenoeg ongewijzigd gebleven van structuur.
- de stralenbundel tussen beide grote HW-kassen in, is sedert de

laatste transformatie van zijn donkere achtergrond ontdaan, waardoor het daarachter opgestelde werk uitstraling vindt in de kerkruimte.

BIBLIOGRAFIE

1) E.G.J.Gregoir : "Historique ...", Anvers 1865.

p.192 (voetnoot) :

"(1) Parmi les orgues anciens de la Campine nous devons citer celui de St-Amand à Gheel, auquel M.Merklin ajouta un positif. Le beau buffet de l'orgue de Mont-Aigu est dû à deux menuisiers de Meerhout MM De Swert et Vangenechten. On le dit un chef-d'œuvre."

p.200, op de werklijst van Eg.Fr.Van Peteghem (tussen 1764 en 1802) :

"Montaigu, 2 clav., 23 reg. et pédale séparée, fl.1600, on a ajouté la pédale en 1782, total fl.2100; ...."

2) H.V.Couwenbergh : "L'orgue ancien et moderne", uitg.J.Van In, Lier 1887.

p.104 :

"Au nombre des orgues les mieux réussies de M. Léonard Dryvers celles de l'église saintement célèbre de Notre-Dame de Montaigu (Belgique) tiennent le premier rang. Cet orgue possède trois claviers et pédale séparée et plus de quarante jeux. Le buffet de cet orgue est un chef-d'œuvre dû au talent de deux modestes menuisiers de Meerhout (Campine Belge), MM. De Swert et Vangenechten, et date du dix-huitième siècle. L'ancien orgue de cette église fut construit par Smits et restauré par L. Dell Haye. Il a été placé par L. Dryvers dans la nouvelle église de Schoonderbeuken (Montaigu)."

p.172 :

"Orgue de l'église Notre-Dame de Montaigu (Brabant, Belgique),

construit par Léonard DRYVERS à Louvain en 1878.

PREMIER CLAVIER (61 notes)

DEUXIÈME CLAVIER (61 notes)

Grand Orgue

Positif Expressif

1. Principal	16 bas.
2. Principal	16 sup.
3. Violon majeur	16 bas.
4. Violon majeur	16 sup.

1. Bourdon	16
2. Salicional	8
3. Flûte harmonique	8
4. Viola	8

5. Sous-basse	16	5. Mélophone	4
6. Montre	8	6. Flûte douce	4
7. Viole de gambe	8	7. Trompette	8
8. Flûte ouverte	8	8. Basson hautbois	8
9. Bourdon	8	9. Clarinette	16
10. Prestant	4		
11. Flûte octaviante	4		
12. Doublette	2		
13. Fourniture	5 rangs		
14. Cornet	5 rangs		
15. Trompette	16 bas.		
16. Trompette	16 sup.		
17. Trompette	8		
18. Clairon	4 bas.		

TROISIÈME CLAVIER (61 notes)

Récit Exprssif

1. Bourdon	8
2. Fugara	8
3. Voix céleste	8
4. Flûte octaviante	4
5. Violine	4
6. Salicet	4
7. Voix humaine	8
8. Cor anglais	8
9. Musette	8

PÉDALES (30 notes)

1. Contre-basse	16
2. Violon-basse	16
3. Pédale de flûte, grosse taille	8
4. Bombarde	16
5. Bombardon	8

ACCOUPLEMENTS ET PÉDALES SECONDAIRES

1. Accouplement du grand orgue au pédalier.
2. " positif au grand orgue.
3. " récit au positif.
4. Expression du récit et positif, au moyen de lames à jalousies.
5. Trémolo de la voix humaine.
6. Trémolo des jeux de manuel. "

3) 'De Praestant' VIII^ojg., p.95, rubriek "Orgelinhuldigingen" - 25 april.

"Orgelbouwer : Fa. G.D'Hondt, Herselt.

elektro-pneumatisch stelsel

(dispositieopgave)

organist-titularis : F.Hullebroeck

gastorganist : Z.E.H.Kan.E.De Laet.

4) G.Moortgat : "Oude orgels in Vlaanderen I", uitg. Dienst Pers &
Publikaties van de B.R.T., brochure nr.21, 1964.

p. 102-103 : tekst + foto.

Moortgat geeft als bouwdata op :

voor het Van Peteghem-orgel 1775

voor het Dryvers-orgel 1882,

beiden echter zonder bronvermelding.

HUIDIGE TOESTAND

instrument : begin van verval

meubel : in verval

onderhoud : vrij regelmatig

Centrum SCHERPENHEUVEL-ZICHEM

Gemeente SCHOONDERBUKEN

Parochiekerk St-Jozef & St-Antonius van Padua

=====

Auteur instrument : L.Dryvers / Rotselaar.

Bouwjaar : ca.1880 (de kerk dateert van 1874);

Dryvers verwerkte in dit instrument de HW-lade en een gedeelte pijpwerk, afkomstig uit het orgel van de basiliek te Scherpenheuvel (waar hij in 1878 een nieuw orgel bouwde).

Auteurs transformatie : één van de orgelmakers Joris; 1°helft 20°e.

Laatste herstelbeurt : Fa. B.Pels-D'Hondt / Herselt.

INSTRUMENT

Dispositie

O montre 8	prestant 4 -0
O bourdon 8	flute 4 0
O doublette 2	trompette 8 0
O salicional 8	bourdon 16 +
O bourdon 16	voix céleste 8 +
+ trompette 8	
X (gestopt reg.gat)	

pedaal = tremulant

+ = nieuwe registertrekkers

manuaalomvang : C-f'''

pedaalomvang : C-g° (aangehangen)

Pijpwerk

+ front : niet-sprekende zinken pijpen.

+ binnenpijpwerk :

- het oude Van Peteghem-pijpwerk was in origine met de stemhoorn gestemd, later werden in al het open pijpwerk stemkrullen getrokken wegens het optrekken van de toonhoogte.

montre 8 : eiken baspijpen (vermoedelijk Van Peteghem); in het 4'-oktaaf zijn enkele pijpen nieuw gemaakt (ter vervanging van de

frontpijpen die in het prospekt van het orgel te Scherpenheuvel achtergebleven zijn); de rest is oud.

prestant 4 : oud.

bourdon 8 : 1 oktaaf in eik (Van Peteghem), dan verder 1 oktaaf metalen gedekten; de diskant is roergedekt.

fluit 4 : 1 oktaaf gedekt, de rest is roergedekt.

doublette 2 : oud; tamelijk hoog tingehalte.

salicional }
voix céleste } nieuw pijpwerk van Joris; het rooster werd veranderd,
                  } waardoor het niet met zekerheid te bepalen is wat hier
                  } in origine stond (vermoedelijk o.m.een furniture).

bourdon 16 : van Joris; de diskant staat op de plaats waar vroeger de trompet diskant stond, de baskant staat buiten de orgelkast; c°-c' bestaat uit eiken pijpwerk.

trompet B + D : Van Peteghem; de grootste bekers zijn in tin met onderaan een ijzeren hals, in de diskant hebben de bekers een hoger loodgehalte;
de trompet B staat nog op zijn originele plaats,
de trompet D is verschoven naar een volgende sleep (op deze sleep stond mogelijks een voix humaine of een clairon 4 B + kromhoorn 8 D).

Windlade

- deze is de HW-lade uit het Van Peteghem-orgel van de kerk te Scherpenheuvel; er is wel een en ander aan verbouwd; de lade buigt door.
- er zijn aan elke kant 11 registerwalsen voorzien.
- vooraan zijn thans nog 2 slepen onbezet (in origine cornet + ...?).
- de 2 laatste slepen zijn duidelijk bedoeld voor 2 gedeelde tongwerken.
- de pijpstokken zijn nog gespijkerd.
- grotendeels originele eiken roosters.
- eiken kleppen, achteraan met een pin bevestigd en aan voor- en zijkant geleid.
- sporadisch zijn hulpveren aangebracht.

Klaviatuur

- ingebouwd aan de prospektzijde.

- grenen toetsen; regelbare mechaniek.
- het pedaal is toegevoegd door Joris.

Traktuur

- origineel wellenbord; goede faktuur.
- ijzeren registerwalsen (vermoedelijk Van Peteghem).
- de parasitaire delen buiten de kast worden pneumatisch bediend (Joris).

Windvoorziening

- magazijnbalg.

ORGELKAST

- kast met simpele doch nog funktionele vormgeving;
quasi ongewijzigde structuur.

BIBLIOGRAFIE

H.V.Couwenbergh : "L'orgue ancien et moderne", uitg.J.Van In, Lier 1887.
p.104 :

"Au nombre des orgues les mieux réussies de M. Léonard Dryvers celles de l'église saintement célèbre de Notre-Dame de Montaigu (Belgique) tiennent le premier rang. Cet orgue possède trois claviers et pédale séparée et plus de quarante jeux. Le buffet de cet orgue est un chef-d'œuvre dû au talent de deux modestes menuisiers de Meerhout (Campine belge), MM. De Swert et Vangenechten, et date du dix-huitième siècle. L'ancien orgue de cette église fut construit par Smits et restauré par L.Dell Haye. Il a été placé par L.Dryvers dans la nouvelle église de Schoonderbeuken (Montaigu)."

HUIDIGE TOESTAND

instrument : in verval.
meubel : in verval.
onderhoud : geen meer.

---

datum prospectie : mei 1976

Centrum SCHERPENHEUVEL-ZICHEM
Gemeente TESTELT
Parochiekerk Sint-Pieter

=====

Auteur instrument : J.Colin / Luik.
Bouwjaar : 1803
Transformaties : eind 19° of begin 20° eeuw; auteur(s) onbekend.
Laatste herstelling : Fa. B.Pels-D'Hondt / Herselt, 1968;
(het orgel is gedemonteerd geweest n.a.v. de kerkrestauratie).

INSTRUMENT

Dispositie

cornet		prestant 4
flute 4		bourdon 8
doublette 2		voix celeste 8
montre 8 bas		montre 8
trompette 8 bas		salicionale 8
ventil		trompette 8 sup
+ (lege opening)		+ (lege opening)

manuaalomvang : C-g''' (fis''' en g''' zijn vaste toetsen)

pedaalomvang : C-c' (aangehangen)

Pijpwerk

+ front : was in origine bekleed met tinfoolie; thans met aluminium-bronsverf beschilderd.

+ binnenpijpwerk :

prestant 4 : ongeveer 2 oktaven staan in het front, de rest op de lade.

cornet : 4 koren; het tertskoor spreekt niet meer (dichtgedrukt aan de mond ?); er zijn overal stemsleuven en steminsnijdingen; het pijpwerk is niet vakkundig gestemd (randen ingedrukt).

bourdon 8 : baspijpen in eik, met bolusverf beschilderd; verder metalen gedekten, met verschuifbare hoeden.

fluit 4 : baspijpen gedekt, verder roergedekt, de kleinste zijn wijde open fluiten.

voix celeste : bestaat uit uitgelengd oud pijpwerk; op deze sleep stond in origine wellicht de doublette 2 (verdwenen of getransformeerd).

doublette 2 : is qua faktuur een flageolet 2; baskant = roergedekt, diskant = tamelijk wijde open fluiten; het pijpwerk kan deels afkomstig zijn van de vroegere nasard 3', die op deze plaats zou gestaan hebben.

montre 8 sup : de hoogste tessituur bestaat uit oud pijpwerk.

montre 8 bas : nieuw; grenen pijpwerk, beschilderd met bruine verf.

Op de plaats van de montre stond voorheen de tierce.

open plaats : het rooster wijst op een sesquialter 2 r. (zoals trouwens het kontrakt voorzag); het pijpwerk is verdwenen.

salicional 8 : nieuw; de baspijpen zijn in zink; voorheen de plaats van een furniture 4 r.

trompet 8 B + D : vrij wijde mensuur; hoog loodgehalte; bij de grootste : tinnen onderstukken + loden bovenstukken; korte kurkvormige koppen; tamelijk recht geslagen brede lepels, doch met tongen die op het uiteinde afgerond zijn.

open sleep : voor een niet-gedeeld tongwerk (vermoedelijk een clairon 4), dat mogelijks nooit geplaatst werd.

Windlade

- de lade bevindt zich in slechte toestand.
- originele kleppen, achteraan in een pin; de kleppen werden in 1968 herbelederd (1 laag vilt + 1 laag leder).
- bepaalde oude lederpulpeten werden vervangen door modern materiaal (blokje + plastiek geleidhulsje).

Klaviatuur

- ingebouwd aan de achterwand.
- nieuw klavier (dat te groot is voor de originele tessituur).
- het pedaal (met zeer smalle toetsen) is later toegevoegd.
- de registerknoppen werden voorzien van nieuwe porceleinen naamplaatjes.

Traktuur

toetstraktuur :

- wellenbord + wellen : origineel, in eik.
- welarmpjes : ijzer, origineel.
- abstrakten : nieuw, in grenenhout.
- wellenbord voor pedaal : nieuw.
- + registratuur :
- originele vierkante registerstokken.

Windvoorziening

- kist met ventilator op het doksaal.
- in de voet van de orgelkast werd een nieuwe hangende balg aangebracht.
- verbinding ventilator - balg = oude windkanalen.
- verbinding balg - windlade = wijde flexibele alu-buis.
- alle loden kondukten (naar front en cornet) werden vervangen door flexibele alu-buizen.

ORGELKAST

- originele 4'-kast in klassieke stijl, met loos onderwerk-frontje; het geheel is ingebouwd in de balustrade.
- met bruine verf beschilderd.

BIBLIOGRAFIE

- 1) T.J.Gerits : "Testelt en zijn kerk", Gids bij de 'Tentoonstelling bij gelegenheid van de heropening der gerestaureerde St-Pieterskerk te Testelt', (overdruk uit 'Het Oude Land van Aarschot' III, 1968, nr 3 p.36 : "II. Het orgel van Testelt

De Sint-Pieterskerk van Testelt bezit een fraai orgelfront in de stijl Lod.XVI. Het droeg oorspronkelijk een rijke versiering van allerlei muziekinstrumenten °).

°) = Vgl. J.de Borchgrave d'Altena, Notes pour servir à l'inventaire des œuvres d'art du Brabant. Arrondissement de Louvain, in : Annales de la Société royale d'archéologie de Bruxelles, XLIII, 1939, blz.344;

A.Willems, Uit de geschiedenis van Testelt, Leuven, 1954, blz.17.

Het orgel dat in deze kas werd gebouwd, heeft één klavier langs de achterzijde en negen spelen. Op grond van een tekst in stucwerk, die eertijds op de dwarsbalk van het doksaal prijkte, werd de bouw van het orgel gewoonlijk in 1797 gesitueerd : "Gentis pastor 1797". Uit dit opschrift, dat tijdens de recente restauratiewerken werd weggenomen en dat nog niet hersteld werd, mag men besluiten dat pastoor Servatius-Thomas Gentis ([†]1803), die van 1777 tot 1802 het parochiale leven te Testelt leidde, het doksaal op de eerste torenverdieping liet voltooien. Wellicht nam hij ook het initiatief om er een orgel te plaatsen. Uit het register "Regten der succursale kerk van den H. Petrus apost. in Testelt" (1803) is intussen gebleken dat het orgel in 1803 werd geplaatst. In genoemd register, dat in het parochiaal archief van Testelt wordt bewaard, is hiervan sprake, naar aanleiding van de stichting van vijf jaargetijden in dat jaar. Pieter van Hove, molenaar te Testelt, schonk een bedrag van tachtig franse kronen om het nieuwe orgel te helpen bekostigen. Tot hetzelfde doel verleende Hendrik Vrancx, meier te Testelt, de som van tweehonderd Brabantse gulden. De betaling gebeurde op 30 augustus 1803. Door het aanvaarden van deze schenkingen verbond pastoor Lambert Wijns er zich toe jaarlijks vijf jaargetijden voor de overleden verwanten van beide weldoeners te celebreren.

.....

In zijn brochure over de geschiedenis van Testelt wist A. Willems de maker van het orgel aan te duiden. Het instrument zou ontworpen en uitgevoerd zijn door de Luikse orgelbouwer Joseph Collin, die tussen 1742 en 1806 in de historische bronnen vermeld wordt °).

°) = Orgelbouwer J. Collin overleed op 3 december 1806.

Vgl. A. Auda, *La musique et les musiciens de l'ancien Pays de Liège*, Brussel, 1930, blz. 254;

J. Kreps, *De Belgische orgelmakers (XIIIe-XIXe eeuw)* in : *Musica Sacra*, XXXIX, 1934, blz. 236.

Bij de aanvang van de restauratiewerken werd het orgel door Ir. B. Pels-D'Hondt, orgelbouwer te Herselt, gedemonteerd en in 1968, na de voltooiing van de werken, weer geplaatst. Het instrument werd gekuist en weer in orde gebracht. Een paar volledig versleten en door houtworm aangetaste delen van de traktuur werden bij deze gelegenheid vernieuwd.

Wat de huidige dispositie van het orgel betreft, stelde orgelbouwer Pels vast, dat verscheidene spelen, namelijk de strijkers, oorspronkelijk in dit orgel niet thuishoren en dus van latere datum zijn.

Trudo J. GERITS, o.praem."

(Er volgen nog 2 bijlagen :

- 1 akte van schenking, met last van jaargetijden
- 1 akte van aanvaarding door de Kerkraad.)

2) T.J.Gerits : "Aantekeningen over de Luikse orgelbouwer Joseph Colin ([†]1806)", in 'De Praestant' XIX^ojg.(1970), p.49-52.

" .... . Op 28 juni 1796 ontving J.Colin het bedrag van 20 gulden voor het reinigen van het Robustelly-orgel te Langdorp.

's Anderendaags vinden we de Luikse orgelbouwer in het naburige Testelt, om er een kontrakt op te maken en te ondertekenen met het oog op een nieuw orgel voor de plaatselijke St-Pieterskerk. Het geplande éénmanualig instrument behoorde geplaatst te worden tegen 24 juni 1797. De kostprijs werd berekend op duizend gulden Brabants courant, te betalen in drie termijnen °).

°) = zie bijlage II

Enkele archiefdocumenten wijzen er op dat het orgel niet binnen de vastgestelde tijd geleverd werd. Er is vooreerst een nota van I.L.Carleer, die op 20 mei 1802 onderpastoor werd te Testelt, waaruit blijkt dat J.Colin de kostprijs van het orgel met honderd franken Brabants verminderde °).

°) = "Nota le Sr Colin a diminué cent francs de Brabant a cause de la révolution du tems et a considération pour l'église de Testelt. Fr. I.L.Carleer, Vic. de Testelt."

Testelt Kerkarchief, nr.22.

Uit het register "Regten der succursale kerk van den H. Petrus apost. in Testelt" (1803) kan men intussen afleiden, dat het orgel in 1803 werd geplaatst. In genoemd register, dat in het kerkarchief van Testelt bewaard wordt, is hiervan sprake naar aanleiding van de stichting van vijf jaargetijden in dat jaar. Pieter van Hove, molenaar te Testelt, schonk een bedrag van tachtig kronen om het nieuwe orgel te helpen bekostigen. Tot datzelfde doel verleende Hendrik Vranx, meier te Testelt,

de som van tweehonderd Brabantse gulden. De betaling gebeurde op 30 augustus 1803. Door het aanvaarden van deze schenkingen verbond pastoor Lambert Wijns er zich toe jaarlijks vijf jaargetijden voor de overleden verwanten van beide weldoeners te celebreren °).

°) = Vgl. T.J.Gerits "Het orgel van Testelt" in : Het Oude Land van Aarschot, III, 1968, afl.3, blz.36-38.

Het orgel van Testelt werd geplaatst op een doksaal, dat in 1797 gebouwd werd. Op grond van een opschrift in stucwerk, dat eertijds op de dwarsbalk van het doksaal prijkte en dat tijdens de jongste restauratiewerken werd weggenomen, maar nooit hersteld werd, was het mogelijk deze datum vast te stellen : "Gentis Pastor 1797". Het was inderdaad pastoor Servatius-Thomas Gentis ([†]1803), die het initiatief nam voor de bouw van het doksaal en het orgel °).

°) = Vgl. A.Willems "Uit de geschiedenis van Testelt", Leuven, 1954, blz.17;

T.J.Gerits, art.cit.blz.36.

Over pastoor S.Gentis, die de parochie van Testelt van 20 november 1777 tot 7 mei 1802 bediende, raadplege men :
T.J.Gerits "Witheren van Akense afkomst in de abdij van Averbode tijdens de XVIIIde eeuw" in : Vlaamse Stam, V, blz.464-465.

Het orgelfront van Testelt bleef bewaard. Het werd uitgevoerd in de Lod.XVI-stijl en droeg oorspronkelijk een rijke versiering van allerlei muziekinstrumenten. Van het oude pijpwerk bleef niet veel bewaard.

BIJLAGE II

1. 29 juni 1796. - Kontrakt betreffende het maken van een nieuw orgel voor de St-Pieterskerk te Testelt, afgesloten tussen S.Gentis, pastoor, H.Vrancx, agent, en orgelmaker J.Colin.

Op heden den 29 juni 1796 syn wij ondergetekende veraccordeert over het maeken van een nieuw orgel voor de kercke van Testelt met den borger Josephus Collin, ingesetenen der stadt Luijck, op de volgende conditie :

1. Het orgel sal bestaen in thien complete registers, te weten in een prestant van vier voeten;

2. in een bourdon van acht voeten;
3. in een fluijt van vier voeten;
4. in een doublet van twee voeten;
5. in een nazaer van drij voeten;
6. in een tierce van 1 ende halven voet;
7. in een sexquialter van twee pijpen op ider clavier;
8. een furniture van vier pijpen op ider clavier;
9. een cornet van vier pijpen op ider clavier, beginnende in het midden van het clavier;
10. een trompet van acht voeten separeert.

Item een tremblant, un sort du vent.

De clavier aen vier en vyftigh noten tot fa boven.

Twee blaesbalcke genoeghsaem om het doen te spreken.

Twee secreten wel conditioneert van goedt eijken hout.

Waervoor de ondergetekende beloven te betaelen eene somme van

duysent guldens B. courant, in drij verscheijde paijementen Brabants.

Hetwelck sal moeten voltrocken zijn Sint Jansmisse eerst comende

1797, sullende de aanbesteders gehouden syn het selve orgel met

appendentie ende dependentie af te haelen tot Luyck.

Aldus gedaen binnen Testelt op dato ende jaer als boven.

(get.) S.Gentis, Pastor in Testelt

Henr.Vrancx, agent

2. Kwijtingen afgeleverd door J.Colin.

Den ondergeschreven bekent op rekeninge van de voorschreve somme van Duysendt guldens courant ontfangen te hebben eene somme van vijftigh frantze croonen, dienende op rekeninge van het eerste paijement.

(get.) Joseph Colin

facteur d'orgue et entrepreneur

Den ondergeschreven bekent alnoch op rekeninge ontfangen te hebben de somme van seven en vijftigh frantze croonen ende een halve.

(get.) J.Colin, facteur d'orgue

Le soussigné certifie d'avoir reçu le contenu du presant contrat.

(get.) J.Colin, facteur d'orgue

TESTELT, Kerkarchief, nr.22."

HUIDIGE TOESTAND

instrument : begin van verval.

meubel : id.

onderhoud : niet regelmatig.

---

datum prospectie : november 1975

Centrum SCHERPENHEUVEL-ZICHEM
Gemeente ZICHEM
Parochiekerk Sint-Eustachius

=====

Auteurs instrument : Gebrs.Joris en F.Vos / Zichem

Bouwjaar : 1° helft 20° eeuw

Er werd gebruik gemaakt van een hoeveelheid
historisch pijpwerk.

INSTRUMENT

Dispositie

<u>Péd.</u>	<u>Gr.Org.</u>	<u>Récit</u>
soubasse 16	bourdon 16	diapason 8
flûte basse 8	montre 8	violon 8
flûte 4	bourdon 8	voix céleste 8
	salicional 8	flûte octav.4
	prestant 4	nazard 2 ² /3
	fourniture 3r	doublette 2
tirasse G.O.		trompette harm.8
tirasse réc.		cromorne 8
récit au G.O.		trémolo récit
récit au G.O. oct.aigue		
récit au G.O. oct.grave		
récit oct.aigue		
- rolzwellen		
- expression récit		

manuaalomvang : C-c'''

pedaalomvang : C-g'

Pijpwerk

Gr.Org.

fourniture 3r : bevat oud pijpwerk, doch niet volledig homogeen
van mensuur en faktuur.

bourdon 16 : de baspijpen zijn nieuw (grenenhout); vanaf $\pm c'$ oud
pijpwerk; 5 pijpen roergedekt in flesvorm.

bourdon 8 : volledig oud; voor de hoogste tonen : open fluitpijpjes.

prestant 4 : bevat o.m. een aantal oude frontpijpen; allen ingekort
en nu gebruikt als flûte basse 8 in ped.; met ingecirkeld
bovenlabium; grof geschaafd metaal; met boluslijm gesoldeerd.

Récit

nazard : oud; een aantal is roergedekt in flesvorm; de kleinste zijn open.

doublette 2 : nieuw.

diapason 8 : er is eveneens oud pijpwerk in verwerkt.

tongwerken : nieuw.

Systeem

- elektro-pneumatisch, met kegelladen; vrijstaande speeltafel.

ORGELKAST

- stijlloze kast, aan de linkerzijde van het doksaal geplaatst.
  - geen prospekt, alleen een beschilderde voorplaat.
-

HUIDIGE TOESTAND

instrument : begin van verval

meubel : normaal

onderhoud : geen meer

---

datum prospektie : november 1975

Centrum TERVUREN
Gemeente DUISBURG
Parochiekerk Sint-Catharina

=====

Auteur instrument : Jos Stevens / Duffel
Bouwjaar : 1912

Er werd een klein gedeelte van het pijpwerk van het
vorig orgel (van A.Rochet, 1793) heropgenomen.

Onderhoud : Fa. Van de Loo / Heverlee

INSTRUMENT

Dispositie

<u>ped.</u>	<u>gr.org.</u>	<u>récit</u>
sousbasse 16	bourdon 16	gambe 8
octave basse 8	montre 8	bourdon harm.8
	flûte harm.8	salicional 8
	prestant 4	voix celeste 8
	fourniture	flûte 4
	trompette 8	quinte 3
		doublette 2
tirasse grand orgue		
tirasse récit		expression
réunion récit-grand orgue		tremblant
octave grave		forte + afsteller

manuaalomvang : C-g'''

pedaalomvang : C-f'

Pijpwerk

gr.org.

fourniture : 3 rangen; oud pijpwerk (18^eeeuws); in een nieuwe samenstelling

montre 8 : de middentessituur bevat oud pijpwerk.

prestant 4 : de bas is oud.

bourdon 16 : er is gedeeltelijk oud pijpwerk in verwerkt.

récit

kwint : oud; de bas is gedekt (zonder roeren).

doublette : oud.

De rest is nieuw pijpwerk van Stevens.

Klaviatuur

- vrijstaande speelbak, midden op het doksaal.

- toetsbeleg recent vernieuwd (door Van de Loo).

Traktuur, windvoorziening etc.

- pneumatisch.

- magazijnbalg met handpomp.

ORGELKAST

- gedeelde orgelkast in neo-gotische stijl.

ARCHIVALIA

Werklijsten van de orgelbouwers Stevens (afschrift in het bezit van
Dhr. G.Potvlieghe) : vermelding

"1912 Duysburg".

BIBLIOGRAFIE

J.P.Felix : "Orgues, carillons et chantrerie à Nivelles (XIV°-XX°s.)"
Bruxelles 1975, (uitgeg. in eigen beheer) :

"Annexe III : Activités connues d'Adrien Rochet;

p.44 : 1793 : DUISBURG (Eglise Ste-Cathérine) - Nouvel orgue.

J.Bosmans : "Proeve eener beschrijving der gemeente en
oude vrijheid Duisburg", Louvain 1883, pp.178-179 & 193-194."

HUIDIGE TOESTAND

instrument, meubel & onderhoud : normaal.

---

datum prospektie : juli 1975

Centrum TERVUREN
Gemeente MOORSEL
Parochiekerk Sint-Jozef

=====

Auteur instrument : Jos Stevens / Duffel
Bouwjaar : 1912

Er werd in het orgel een kleine hoeveelheid oud pijpwerk
opgenomen, waarvan de herkomst niet bekend is.

INSTRUMENT

Dispositie

Ped. : soubasse 16, basse 8.

Gr.org. : bourdon 16, montre 8, bourdon harm. 8, prestant 4.

Récit : flûte harm. 8, dulciana 8, voix céleste 8, flûte 4, trompette 8.

tirasse G.O. / tirasse Récit / réunion réc.-gr.org. / octave grave
expression (zwelkast) / Tremolo / tutti-af.

manuaalomvang : C-g'''

pedaalomvang : C-f'

Pijpwerk

Volgende registers bevatten oud pijpwerk :

- fluit 4
- bourdon 8 : de metalen pijpen; met bolusverf gesoldeerd.
- bourdon 16 : een aantal in de diskant.

Windlade, klaviatuur, traktuur etc.

- nieuw.
- pneumatisch systeem.
- vrijstaande speeltafel.

ORGELKAST

- gedeelde neo-gotische orgelkast, met sierpijpen in de fronten.

- de linkse kast is slechts een façade, waarachter zich alleen de blaasbalg bevindt.

ARCHIVALIA

Werklijst van de orgelmakersfa. Stevens, genoteerd door Dhr. G.Potvlieghe en ons door hem ter hand gesteld.

Vermelding : "Moorsel - 1912".

HUIDIGE TOESTAND

- instrument & meubel : normaal.
- onderhoud : geen.

---

datum prospektie : april 1976

Centrum TERVUREN
Gemeente TERVUREN
Dekenale parochiekerk Sint-Jan-Evangelist

=====

Auteur instrument : Jos Stevens / Duffel (gesigneerd).
Bouwjaar : 1900,
met gebruikmaking van enig pijpwerk uit het vorig orgel.
Er werden tamelijk recent enkele vernieuwingen verricht.

INSTRUMENT

Dispositie

<u>gr.org.</u>	<u>reciet</u>	<u>ped.</u>
bourdon 16	harmonische fluit 8	sousbasse 16
monter 8	salicional 8	fluit 8
viola di gamba 8	vox coelestis 8	bombard 16
harmonische fluit	bourdon 8	
bourdon 8	fluit 4	koppeling gr.orgel-pedaal
prestant 4	viool 4	koppeling kl.orgel-pedaal
doublette 2	nasard 2 ² /3 (nieuw)	réunion positief-gr.orgue
fournituur	flageolet 2	tutti
bombard 16	tierce 1 ³ /5 (nieuw)	crescendo (zwekkast)
trompet 8	baspijp-hobo 8	
	voix humaine 8	
	tremolo	

manuaalomvang : C-g'''

pedaalomvang : C-f'

Pijpwerk

Gr.org.

fourniture : samenvoeging van nieuw + oud pijpwerk (zeer breed gelabieerd).
doublette : oud pijpwerk, waaronder zich nog 6 frontpijpen bevinden
(Goldfus?).

- de rest is nieuw, fabrieksmatig gemaakt pijpwerk.

reciet

bourdon 8 : oud (18°e.?); hoog loodgehalte; wijde mensuur.

fluit 4 : in de bas 6 nieuwe pijpen in spotted metaal; verder oud
pijpwerk; de diskant bestaat uit conische pijpen die zeer
smal gelabieerd zijn (gewalstmetaal, 19°eeuws); de hoogste
tonen zijn aanvullingen met ander oud pijpwerk.

flageolet : 18°eeuws pijpwerk.

nasard) : nieuw (recent), op een aparte lade.
tierce

tongwerken : nieuw (1900); spotted metaal.

ped.

- transmissies (nieuw).

Windladen, klaviatuur etc.

- nieuw, pneumatisch systeem.
- vrijstaande speeltafel.

ORGELKAST

- gedeelde orgelkast van Stevens.
- na de kerkrestauratie (ca.1965) werden elementen van lambrisering
e.d. als frontafscherming voor het orgel gebruikt; in de nissen
werden frontpijpen geschilderd op triplex.

ARCHIVALIA

Werklijst van de orgelbouwers Stevens (afschrift ons bezorgd door
Dhr.G.Potvlieghe) :
vermelding "Tervuren 1900" en verder "Tervuren 19" (dit laatste getal
slaat op het aantal registers en blijkt overeen te komen met de wer-
kelijkheid wanneer men de twee nieuwe registers en de pedaalspelen
(=transmissies) niet meerekent).

BIBLIOGRAFIE

1) G.Potvlieghe : "De orgelmakers Coppin en A.Rochet", in 'Eigen Schoon en De Brabander', 1962 nrs.8-9-10, p.296-322.

p.300 : Werken van A.Rochet

1807 en 1810, Tervuren : nieuwbouw en onderhoud.

Zie arch.kerk Tervuren (meded. E.H. J.Davidts, pastoor).

p.320 : archiefbijlage.

2) J.Davidts, pastoor-deken : "Geschiedenis van de parochie Tervuren en de St-Janskerk", 1965 : (enkele sporadische vermeldingen).

3) 'De Praestant', XV°jg.(1966), p.45 : foto met onderschrift

"Binnenzicht van de kerk te Tervuren (met orgel) vóór 1739.

Orgelkast van Goldfus."

4) J.P.Felix : "Een renaissance-barok-orgel te Longueville", in 'De Praestant' XIX°jg.(1970); in Bijlage II ("Werken van A.Rochet"), p.34 : "1807-1810 : Tervuren - nieuwbouw en onderhoud."

5) J.P.Felix : "Orgues, carillons et chantrerie à Nivelles (XIV°-XX°s.)" Bruxelles 1975; (uitgeg. in eigen beheer).

Annexe III : Activités connues d'Adrien Rochet

p.44 :

1807-1810 : Tervuren (Eglise Saint-Jean l'Evangeliste).

- remaniement important de l'ancien orgue et entretien.

Annexe IV : Activités connues d'Antoine Coppin

p.47 :

1824-1828 : Tervuren (Eglise Saint-Jean l'Evangeliste) - Entretien.

6) J.P.Felix : "Geschiedenis van de orgels te Tervuren", in 'De Brabantse Folklore', nr.203, sept.1974, p.284-318.

Dit artikel omvat een volledige historische schets en een archiefonderzoek
We nemen er volgende passage uit over :

"In 1900 plaatste Jos Stevens een nieuw instrument. Dàn was het dat men de kast van het Goltfusorgel verbande voor een instrument met twee gelijkaardige meubels, geplaatst met onderdelen van het doksaal van Bossut. Er kwam eigenlijk geen gesculpteerd buffet bij te pas. De foto

van 1942 verduidelijkt dit. Het werd in oktober ingewijd en het instrument kostte globaal 8.019,30 fr. zonder dat de kerk diende tussen te komen; burgemeester Coosemans schonk 3.000 frank, MM. De Wever en Casalta gaven elk 1.000 frank en het overige gedeelte werd geschonken door vrienden die niet te Tervuren woonden.

In 1930 plaatste men een elektrische ventilator. Tijdens de vergadering van oktober 1933 besloot de kerkfabriek het orgel te laten reinigen, herstellen en uit te breiden. Een inschrijving werd geopend. Twee orgelmakers antwoordden : een zekere Stinckens, woonende Ramaeckersstraat 33 te Brussel (Laken) en Jos Stevens van Duffel. Laatstgenoemde vroeg slechts 10.010 fr. terwijl de andere 12.500 fr. vroeg en aldus werden de werken aan de Fa.Stevens toevertrouwd tijdens de bijeenkomst van 1 april 1934. Begonnen werd eind januari 1935. De werkzaamheden omvatten het uitnemen en reinigen van het pijpwerk, het reinigen van de windladen en de blaasbalgen en het in orde stellen van het mechanisme. Er weze hier te worden opgemerkt dat het orgel als zelfstandige spelen op het pedaal had : Bourdon 16' en Bombarde 16(unit).

Bij de herstelling van de kerk in 1947-48 diende het orgel helemaal te worden gedemonteerd. Men had besloten het doksaal van Keldermans herop te richten onder de toren. In feite waren er slechts vier authentieke zuilen en tien hoog-verheven beeldhouwde groepen overgebleven. Deze laatste werden op initiatief van pastoor Vandersande verzameld en onder de vorm van een retabel ondergebracht in de aangebouwde kapel aan de linkerzijde van het schip, daar waar zich eertijds de ingang tot het heiligdom bevond. Men trof er deze schikking aan tot in 1947-48.

Eens de werken voltooid, werd het orgel teruggeplaatst op het stenen doksaal zoals wij het nu kennen. Dit instrument kostte zowat honderduizend frank. Enkele spelen werden eraan toegevoegd bij deze gelegenheid maar in grote trekken bleef het ongewijzigd : twee onderdelen zonder gesculpteerd buffet. Het is dan dat Heer Deken Davidts het huidige buffet dat slechts louter versiersel is, samenstelde. Het is opgetrokken uit disparate elementen weliswaar met een zekere artistieke waarde. Stippen we aan dat de twee torentjes aan de binnenzijde, die inmiddels werden teruggevonden in de schuur van de pastorie, opnieuw gebruikt werden. Mogelijk betreft het overblijfsels van het Goltfus-

buffet doch dit is niet bewezen. Wat die twee buitenste torentjes betreft, deze dienden eertijds als nis waarin beelden stonden. De buste van Sint Hubertus die het orgel versiert kwam uit de sacristie. Overigens is het decoratieve motief met bovenop de buste voorzeker van het voormalige buffet : het betreft driepuntig opgesteld voluten, van de bekroning van een torentje."

HUIDIGE TOESTAND

instrument, meubel & onderhoud : normaal.

---

datum prospektie : oktober 1975

Centrum TERVUREN
Gemeente VOSSEM
Parochiekerk Sint-Paulus

=====

Auteur & bouwjaar instrument :

Het betreft een orgel dat samengesteld werd uit een
2°-handse orgelkast en een oudere onderwerk-windlade.

Dit materiaal werd in 1817 te Vossem samengevoegd tot een
instrument door A.Graindorge uit Luik, die echter wel
grotendeels nieuw pijpwerk en mekanieken vervaardigde.

Graindorge mag dus als de feitelijke auteur aanzien worden.

Auteur transformatie : onbekend; begin 20°e.?

INSTRUMENT

Dispositie

flute 4		prestant 4
voix celestes 8		bourdon 8
salicional 8		doubllette 2
clairon 4 (D)		clairon 4 (B)

manuaalomvang : C-D-f''' (een Cis-toets is aanwezig; is gekoppeld aan
de cis°-toets).

pedaalomvang : C-D-d° (aangehangen kistpedaaltje).

Pijpwerk

+ front : tinnen pijpen, allen met opgeworpen labia; niet origineel
(dateren van midden 19°e.).

+ binnenpijpwerk :

- met convergerende mondinritsingen in de voet (cfr.faktuur van A.Rochet).
- hoog loodgehalte; vrij grof soldeerwerk.
- opengescheurde stemranden en andere beschadigingen wegens slordig onderhoud.

- prestant 4 : het binnenpijpwerk is oud (18^oeeuws); staat niet op een kantsleep.
- bourdon 8 : pijpwerk uit begin 18^e.; eiken baspijpen; de metalen pijpen hebben een vrij hoog loodgehalte.
- fluit 4 : volledig roergedekt, met verschuifbare hoeden; deels uit gewalst lood gemaakt; verschilt in faktuur van de bourdon.
- doublette 2 : Graindorge ?; gewalst metaal met zeer hoog loodgehalte.
- salicional : op deze plaats is het oude rooster weggezaagd en is er een ander oud rooster (van een voormalige fournitue) boven geplaatst, waarin thans de strijker geplaatst is; in origine stond zeker een gedeeld register (nasard ?) op deze sleep.
- open plaats : voorheen mogelijks een tierce; de slepen zijn ook hier gewijzigd : er zijn echter aanwijzingen dat op deze plaats een tongwerk zou kunnen gestaan hebben (hetgeen mogelijk is in de vroegere funktie van onderwerk-lade).
- voix céleste : nieuw; op deze plaats stond vermoedelijk een cornet op een verhoogd bankje (de stokboringen wijzen op kondukten).
- open plaats : in origine een fournitue van 3 rangen; het rooster bestaat nog; het pijpwerk is verdwenen.
- clairon 4 B + D : pijpwerk van Graindorge; korte kurkvormige koppen; op de bekers en koppen zijn nummers ingeslagen (origineel); zeer diepe en brede lepels; de tongen zijn waarschijnlijk nog origineel; nieuwe stemkrukken; de kleinste pijpjes zijn labialen.

Windlade

- is een oudere lade van een onderwerk, door Graindorge aangepast voor een 1-manualig 4'-orgel.
- uitgebreid met een bijlaadje van 7 cancellen, waarvan er echter 2 niet gebruikt zijn (blijkbaar Graindorge).
- de pijpstokken zijn gespijkerd, doch later zijn ook schroeven aangebracht.
- er is zeer veel doorspraak ingetreden.
- zeer brede slepen.

- ventielkast :

- tamelijk hoge ventielkast.
- verheven verenkam; buigt door.
- zware ventielen; ingelijmd.
- de pulpeten zijn vervangen door aangespijkerde plaatjes in kunststof.
- er zijn geen inskripties, maar de ventielkast is binnenin beplakt met kranten, waarop o.m. de data 1815 en 1816 voorkomen.

Klaviatuur

- origineel, doch thans aan de prospektzijde ingebouwd.
- bevond zich in origine aan de rugzijde : de klavieropening en de registergaten (aan elke kant 6) zijn nog aanwezig.
- de bakstukken zijn met ebbenhout gefineerd, waarin 2 reepjes been ingelegd zijn.
- originele toetsen, met nieuw beleg (kunststof).
- kistpedaaltje van Graindorge.

Traktuur

+ toetstraktuur :

- wellenbord met houten wellen en ijzeren armpjes.
- de abstrakten zijn grotendeels vernieuwd.
- het pedaal is rechtstreeks aangehangen (zonder wellenbord); ook hiervan zijn de abstrakten vernieuwd.

+ registertraktuur :

- originele eiken registerwalsen met ijzeren armen; de registerstokken met knoppen zijn grotendeels origineel.

Windvoorziening

- 19^e eeuwse magazijnbalg (niet origineel).
- de windkanalen + beschermbruggen zijn oud.

ORGELKAST

- oude 4'-kast, door Graindorge als een balustrade-orgel ingericht; van bij de aanvang moet het een hybridisch geheel geweest zijn, hetgeen er niet beter op geworden is na diverse transformaties.

- thans is de kast 1 m. achteruitgeschoven en de klaviatuur werd hierbij naar de prospektzijde verplaatst; de balustrade werd dichtgemaakt.
- zeer diepe orgelkast.

BIBLIOGRAFIE

Jean Vernaux : "Orgues et organistes du Pays Mosan". (extrait du Bulletin de la Société des Bibliophiles liégeois) - Imprimerie G.Michiels-Broeders, Tongres, 1937.

p.65 e.v. Bijlage XIV : Extrait du livre de comptes d'A.Graindorge, facteur d'orgues à Liège.

p.70 :

"2 octobre 1817 - Livraison d'un orgue à l'église de Vossem
pour 900 fl.bb.

25 mai 1820 - Réparation église de Vossem, 155 fl.

20 juillet 1830 - Réparation église de Vossem, 106 fl. 14 cents."

HUIDIGE TOESTAND

instrument : in slechte staat, zeer vervallen.

meubel : id.

onderhoud : geen meer.

---

datum prospektie : april 1976

Centrum TIELT-WINGE
Gemeente HOUWAART
Parochiekerk Sint- Denijs

=====

Auteur instrument : (volgens opschrift) " P.A.Van Dinter "
facteur d'orgues
Tirlemont

Bouwjaar : ca.1850

Van Dinter behield de windlade en een aantal stemmen uit het
vorig orgel, een vroeg-18^oeeuws orgel dat in het begin van de
19^oeeuw grondig gereviseerd werd door P.Ch.Van Peteghem.

Onderhoud : Fa. Van de Loo / Heverlee.

INSTRUMENT

Dispositie

	euphone bas 8		euphone disk.	
	clairon bas 4		trompet 8 sup	
hautbois 8		trompet bas 8		basson 8
fluit 4		doublet 2		fluit sup 8
octaaf 2		prestant 4		bourdon 8
prestant 4		salicional 8		tremelo
	montre 8		cornet	

middenste rijen = Hoofdwerk (man.II)

buitenste rijen = Onderwerk (man.I)

manuaalomvang : C-g'''

pedaalomvang : C-f^o

Pijpwerk

- + front : - de grootste pijp in elke toren heeft opgeworpen labia,
de overige hebben spitslabia.
- de grootste frontpijp zakt door aan de voet.

+ binnenpijpwerk :

H.W.

cornet : 5 r.; 8' (gedekt) en 4' zijn van Van Dinter; de 3 overige koren zijn afkomstig van het oud orgel (voormalige cornet 3 r., op de oude lade die thans O.W.-lade is).

montre 8 : Van Dinter.

bourdon 16 : Van Dinter; de baspijpen zijn in eik en staan terzijde.

salicional 8 : Van Dinter.

bourdon 8 : oud pijpwerk, doch van een andere faktuur dan dit van het O.W.; een 12-tal pijpen zijn roergedekten in flesvorm.

prestant 4 : Van Dinter.

fluit 4 : oud; in de bas gedekt met verschuifbare hoeden, verder roergedekt; ook enkele roergedekten in flesvorm, die eertijds aan het corpus werden opengemaakt.

doublette 2 : Van Dinter.

mixtuur : Van Dinter; in origine 4 r., het kleinste koor is verdwenen.

trompet 8 B + D : Van Dinter; met licht afgeronde kelen, erg vernauwend aan de bovenzijde; typische gedraaide koppen; met een kraag; zinken stevels.

clairon 4 B : Begin 19^e., vermoedelijk Van Peteghem; bekers met blikken onderstukken, de rest van de bekers is in tamelijk dunwandig metaal.

euphone 8 B + D : Van Dinter; qua faktuur een soort trompet op lange stevels en met doorslaande tongen.

O.W.

prestant 4 : grotendeels pijpwerk dat dateert van begin 18^e eeuw; herkomst onbekend.

bourdon 8 : oud; gotische labiumvorm; de baspijpen zijn misschien slechts ten dele oud.

oktaaf 2 : oud pijpwerk.

open plaats : in origine een cornet van 3 rangen, op de lade, het origineel rooster met boringen is nog aanwezig; hier staan thans enkele baspijpen van fluit 4 en bourdon 8.

fluit 4 : enkele baspijpen zijn gedekt met verschuifbare hoeden, verder zijn er dichtgesoldeerde roergedekten; de 12 kleinste zijn conisch (oud).

fluit 8 sup : Van Dinter; overblazend.

mixtuur 3 rangen : alle pijpwerk is verdwenen.

basson-hautbois 8 : Van Dinter; met doorslaande tongen;
op de plaats van een voormalige trompet.

Windladen

H.W.

- Van Dinter; de sleepbanen zijn met leder beplakt.
- er zijn geen pulpeten uit lamsleder, maar de schalmdraad loopt rechtstreeks door hardlederen moeren.
- roosters in zachte houtsoorten.

O.W.

- oude lade met oorspronkelijk een tessituur van C tot f''', hetgeen er op wijst dat de lade van P.Ch.Van Peteghem zou kunnen zijn; door Van Dinter is een uitbreiding van 2 tonen bijgebracht.
- thans aangeschroefde pijpstokken.
- ingelijmde kleppen; er zijn hulpveren toegevoegd.
- nog oude beplakking.
- er is zeer veel doorspraak geconstateerd.

Klaviatuur

- ingebouwd aan de prospektzijde.
- het bovenklavier is wellicht een ouder klavier.
- het onderste klavier heeft een aangeschroefde stootlat.

Traktuur

- zowel toets- als registertraktuur zijn nagenoeg origineel van V.Dinter.
- O.W. en H.W. : ijzeren registerwalsen.
- O.W. : drukkersmekaniek.
- H.W. : eiken wellenbord en eiken wellen met ijzeren armpjes.

Windvoorziening

- grote magazijnbalg in een ruimte achter het doksaal.

- veel windverlies; het leder is verhard.
-

ORGELKAST

- kast in laat-klassieke stijl.
  - stijl- en regelwerk zijn in eik, de rest is grotendeels in populieren- en grenenhout; het blinderingswerk is in lindenhout.
  - beschilderd met bruine verf.
  - het onderwerk is geheel ingesloten in de voet, zonder prospekt.
-

BIBLIOGRAFIE

E.G.J.Gregoir : "Historique ....", Anvers 1865.

a) p.201, op de werklijst van Van Peteghem (Pierre Charles):

"Voici les orgues placées par ce facteur de 1823 à 1846 :
...; Hauwaert, 11 reg., fl.600; ..."

b) p.181 :

"Van Dinter (P.A.), facteur d'orgues qui s'établit d'abord à Tir-
lemont et depuis 1857 à Maeseyck. ....

Nous faisons suivre les principales orgues de ce facteur, qui ont
2 claviers : ....

Haurraert, 20 reg.;"

(Het betreft ontegensprekelijk Hauwaert).

HUIDIGE TOESTAND

instrument : in verval.

meubel : in verval.

onderhoud : zeer beperkt.

---

datum prospektie : juni 1976

Centrum TIELT-WINGE
Gemeente KIEZEGEM
Parochiekerk Sint-Pieter

=====

Auteur & bouwjaar instrument : volgens inscriptie in de ventielkast

" Andreas Lourys "

te Testelt bij Diest

1870

Auteur(s) voormalig onderhoud & lichte transformaties : onbekend.

INSTRUMENT

Dispositie

o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
tremolo	trompet 8 bas	trompet 8 sup	(vast)	(vast)	nachthoorn 2	salicional 8 sup	fluit 4	(vast)	oktaaf 4	bourdon 8 bas	bourdon 8 sup	prestant 8 bas	prestant 8 sup	

manuaalomvang : C-c""

pedaalomvang : C-f°

Pijpwerk

+ front : vormt reeds een overgang naar de romantische faktuur, doch
is nog op ambachtelijke wijze vervaardigd; tingehalte = max.20%.

+ binnenpijpwerk :

montre 8 B + D : met expressions.

bourdon 8 B + D : de baspijpen zijn in grenenhout, met eiken voorlagen;
de kleinste pijpen zijn roergedekten in flesvorm (aanleunend
bij de stijl van Vermeersch).

prestant 4 : zelfde faktuur als montre.

open plaats : gereserveerd van in origine, er zijn geen roosterboringen.

fluit 4 : open; met opgeronde labia; originele expressions.

salicional sup : met originele expressions; de snijbaarden werden
echter later toegevoegd.

nachthoorn 2 : wijde fluitmensuur, in de stijl van Van Dinter;
met expressions.

2 open plaatsen : wellicht van in aanvang gereserveerd.

trompet 8 B + D : in de bas zinken bekers, in de diskant loden; kurk-
vormige koppen (modernere stijl); met kleine overkraging;
tamelijk hoog loodgehalte; messing-lepels.

Windlade

- gedeelde lade.
- er is veel doorspraak ingetreden.
- de pijproosters zijn in zachte houtsoorten.
- geen lederpulpeten, de schalmdraad loopt rechtstreeks door een
ledermoer (systeem Van Dinter).
- de ventielen zitten achteraan in een stift; in de kop van het ventiel
is een krammetje geslagen dat over de geleidstift aan de voorkant
glijdt.

Klaviatuur

- ingebouwd aan de zijkant.
- balansklavier, werkend op een drukkersmekaniek.
- de registerknoppen zijn in de vorm van holle koperen bollen,
de naamplaatjes eronder zijn nieuw.

Traktuur

- eiken wellenraam met grenen walsen en eiken wellen, horizontaal
onder de lade gelegen.
- grenen abstrakten.

Windvoorziening

- er was in origine wellicht een magazijnbalg; thans verdwenen.
  - de ventilator is nu rechtstreeks aangesloten op een kompresneur
in de voet van de kast.
-

ORGELKAST

- zeer sobere, doch nog funktionele 8'-kast, naar klassiek patroon.

HUIDIGE TOESTAND

instrument : in verval.

meubel : begin van verval.

onderhoud : geen meer.

---

datum prospektie : augustus 1976